

**KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI**

**KKTC'DEKİ BOŞANMA SEBEPLERİ VE BOŞANMANIN
EŞLER ÜZERİNDEKİ PSİKOLOJİK ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İpek ALKAN

Ocak, 2018

**KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI**

**KKTC'DEKİ BOŞANMA SEBEPLERİ VE BOŞANMANIN
EŞLER ÜZERİNDEKİ PSİKOLOJİK ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İpek ALKAN

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Sibel DİNÇYÜREK**

Ocak, 2018

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

İpek ALKAN' nın "KKTC'deki Boşanma Sebepleri ve Boşanmanın Eşler Üzerindeki Psikolojik Etkisi" isimli çalışması, Ocak 2018 Tarihinde jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi Olarak Kabul Edilmiştir.

	Adı- Soyadı	İmza
Başkan	: Yrd. Doç. Dr. Ayhan ÇAKICI EŞ	.....
Üye	: Doç. Dr. Yağmur ÇERKEZ	.....
Üye (Danışman):	Doç. Dr. Sibel DİNÇYÜREK	.....

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2018

Prof. Dr. Fahriye ALTINAY AKSAL
Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Bu tezin içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kurallar gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

...../...../2018

İpek ALKAN

ÖNSÖZ

Öncelikle Tez konumun seçimi ve tamamlanmasına kadar her aşamada ilgi ve desteğini eksik etmeyen ve beni pozitif yönde motive eden danışmanım Doç. Dr. Sibel Dinçyürek hocama sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Tez çalışmam sırasında zorlandığım anlarda bana karşı manevi destek ve yardımını esirgemeyen sevgili arkadaşlarım Burçin Hocaoğlu ve Tara Yektaoğlu'na, çalışmanın nitel verileri ile ilgili olarak bana yardımcı olan Doç. Dr. Şefika Mertkan'a, ve öğrencilik hayatımdan bu yana tanıdığım, bana hem bilgisi hem de manevi katkısı bulunan Yrd. Doç.Dr. Sertan Kağan hocama teşekkürü borç bilirim.

Bu çalışmada; bana olan inancı ve güveni ile bu çalışmayı tamamlamamda en büyük desteği sağlayan, eşim Ahmet'e ve yalnızca bu çalışmada değil, hayatımın her alanında bana destek olan ve benim bu günlere gelmemi sağlayan Anne ve Babama en içten teşekkürlerimi sunarım.

İpek ALKAN

ÖZET
KKTC’DEKİ BOŞANMA SEBEPLERİ VE BOŞANMANIN
EŞLER ÜZERİNDEKİ PSİKOLOJİK ETKİSİ

ALKAN, İpek

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Sibel DİNÇYÜREK

Ocak 2018, 87 sayfa

Bu araştırmanın temel amacı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ndeki boşanma sebeplerinin ve eşler üzerindeki psikolojik etkisinin değerlendirilmesidir. Araştırma nitel bir çalışma olup veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ve yüzyüze görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini K. K. T.C. ’deki boşanmış bireyler oluşturmaktadır. Toplam 26 katılımcıdan elde edilen veriler araştırmaya kapsamında kullanılmıştır. Veri toplama araçları olarak; uzman görüşlerine dayanarak oluşturulan 6 araştırma sorusu kullanılmıştır. Bulgulardan elde edilen verilere göre; eşleri boşanmaya iten en önemli faktörün kültürel farklılıklar, ardından da fikir farklılıklarının olduğu bulunmuştur. Bu faktörlerin devamında ise eşlerin tek taraflı veya karşılıklı ilgisizliği, evlilik sürecinde maddi sorumluluk almama, şiddet ve aldatma diğer önemli faktörler arasında yer almaktadır. Sonuçlarda ortaya çıkan ve en az değinilen sebepler arasında; dış müdahale, başka bir ülkede yaşama isteği, eğitim düzeyi, kişilik farklılığı, eşin çocuk sahibi olmak istememesi, eğlence hayatına düşkünlük ve sosyal çevre ayrımcılığı olduğu saptanmıştır. Araştırma sonunda elde edilen sonuçlara dayalı olarak şu öneriler sunulmuştur: Sorumluluk ve değer algılarının değişmesinden dolayı rol algılarıyla ilgili olarak küçük yaşlardan itibaren çocukların sağlıklı değer yargıları geliştirmesi konusunda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri kapsamında geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Boşanma, boşanma sebepleri, boşanmanın etkileri

ABSTRACT**THE REASONS OF DIVORCE IN THE T.R.N.C THE PSYCHOLOGICAL
AFFECTS OF DIVORCE ON THE COUPLE****ALKAN, İpek****Psychological Counseling and Guidance Department****Thesis Advisor: Doç. Dr. Sibel DİNÇYÜREK****January 2018, 87 pages**

The study was a qualitative study and semi-structured interview technique and face-to-face interview technique were used as data collection method. The population of the research is the divorced individuals in T.R.N.C. The data from the total participants were used in the scope of the research. Data from the total participants were used in the study. As data collection tools; 6 questions based on expert opinions were used in the research. According to the data obtained from the findings; the most important factor that forced their wives to divorce was found to be differences of opinion after cultural differences. In the continuation of these factors, unilateral or mutual indifference of the spouses, lack of financial responsibility in the marriage process, violence and deception are among the most important factors. It has been determined that external intervention, desire to live in another country, level of education, personality difference, unwillingness to have children as a partner, indulgence in entertainment life and discrimination in social environment have been determined among the least mentioned reasons. Based on the results obtained at the end of the research, the following suggestions have been made: It has been suggested that children should be developed within the scope of guidance and psychological counseling services of this area from the young ages regarding role perceptions due to the change of responsibility and value perceptions.

Key words: Divorce, reasons for divorce, effects of divorce.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	1
1.2. Amaç	7
1.2.1. Alt Amaçlar;	7
1.3. Araştırmanın Önemi	8
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	8
1.5. Tanımlar	9
1.6. Kısaltmalar	10

BÖLÜM II

2. KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Aile Türleri	11
2.2. Sağlıklı Aile- Sağlıksız Aile.....	13
2.3. Evlilikte Uyum ve Doyum	15
2.4. Ailede Yaşanan Sorunlar	17
2.5. Aile İçi Çatışma.....	18
2.6. Aile İçi Çatışma Çözümleme	19
2.7. Aile İçi İletişim.....	19
2.8. Aile İçi Şiddet.....	20
2.9. Boşanma Tanımı.....	21
2.10. Boşanmanın Nedenleri	21
2.11. Eşlerin Cinsel Durumlarına Bakış.....	25
2.12. Sosyolojik Etkiler	26
2.13. Boşanmanın Etkileri	29
2.14. Boşanmanın Kadında Etkileri.....	31

2.15. Boşanmanın Erkeklerde Etkileri.....	33
2.16. Boşanmanın Çocuk Üzerindeki Psikolojik Etkileri.....	33
2.17. Sosyal Rol Kuramı	35
2.18. Sosyal Öğrenme Kuramı	36
2.19. Yapısal Kuram.....	37
2.20. Yaşantısal Kuram	38
2.21. Psikodinamik Yaklaşım.....	39
2.22. Bowen Aile Kuramı.....	40
2.23. Kıbrıstaki Boşanmanın Nedenleri	41
2.24. Diğer Ülkelerde Yapılan Çalışmalar	42

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

3.1.Araştırma Modeli.....	49
3.2.Çalışma Grubu	49
3.3.Verilerin Toplanması, Uygulanması, Çözümlemesi ve Yorumlanması	51
3.3.1.Verilerin Toplanması	51
3.3.2. Verilerin Uygulanması.....	52
3.3.3. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması.....	52

BÖLÜM IV

4. BULGULAR.....	53
------------------	----

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA	67
-------------------	----

BÖLÜM V

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar.....	71
5.2. Öneriler.....	72
KAYNAKÇA.....	75

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın amacı, önemi, sayılılar, sınırlılıklar ve araştırma ile ilgili tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Ailenin bir kişinin ihtiyaç duyduğu en temel kurumlardan birisi olduğunu söyleyebiliriz. İnsanın sosyal olmaya yönelik isteği ve ihtiyacı da onu aile kurmaya yöneltir. Temel olarak aile iki kişinin yasalar önünde hayatlarını birleştirmesidir diyebiliriz.

Toplumsal yapının en temel kurumu olarak kabul edilen aile, iki yetişkin kişinin evlilik sözleşmesi ile kanunlar önünde, bir çatı altında uzun süreli bir ilişki içinde yaşamak istediklerini karşılıklı olarak kabul etmeleri ile başlayan bir kurumdur. Genelde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne bakıldığında yaşamımızda ailenin önemi çok büyüktür ve Kıbrıs Türkü için aile vazgeçilmez olduğu düşünülmektedir. Dolayısı ile aile bütünlüğünün kaçınılmaz olması, sağlıklı ve işlevsel ailenin devamlılığı son derece önemlidir.

KKTC'de yaşanan savaşlar, geniş aile ile çekirdek ailenin iç içe yaşamlarını sürdürmesi, farklı kültürleri barındırıyor olması ve teknolojinin 21. yüzyılda yaşamımıza girmiş olması, değişen değerler ve bunun gibi etmenler son yıllarda aileleri birçok yönden etkilemiştir. Bundan dolayı boşanmaların her yıl giderek arttığını ve parçalanmış aile yapılarının oluştuğunu gözlemlenmektedir.

Toplumunu oluşturan en ufak yapı olarak belirtilen aile insan hayatında vazgeçilmez bir önem taşımaktadır. İnsanın gereksinimlerini giderebileceği en doğal ortam yine kendi ailesidir. İnsanın hayatından haz elde etmesi, kişisel fonksiyonlarını uygun bir şekilde yapması ve içinde yaşadığı topluma uygun bir insan haline gelmesi ilk olarak aile etrafında gerçekleşir. Aile, birinci sosyalleşmenin meydana gelmesinde ciddi bir yere sahiptir (Nazlı, 2000).

Aile, bir parçası olmaktan haz duyulan, kişinin kendisini her anlamda güvenli hissetme, hayatı ve diğer kişilerle birlikte hayatını sürdürmeyi öğrendiği sosyal bir

yapı olarak kabul edilir. Hayatın getirdiği temel gereksinimler aile içerisinde giderilmektedir. Birinci ve en uzun müddetli etkileşim ailede yaşanmaktadır. Kişilik oluşumunu sağlayan esas davranımlar ve yaşama ait alışkanlıklar bu etkileşme vasıtasıyla kazanılmaktadır (Kayhan ve Yazıcıoğlu, 2007).

Ailenin geçmişi insanlık tarihi kadar eskiye dayanır. Dini, siyasi, maddi ve ahlaksal açıdan birçok faktör değişik zamanlar ve yerde değişik aile çeşitlerinin ortaya çıkması ve farklı aile biçimlerini meydana gelmesi, yaşamasına ve şekil almasına sebep olmuştur. Toplum içerisinde bir tek çeşit aile tipi olmadığı yanında mevcut olan aile çeşidi de zaman içerisinde değişmiş ve değişmektedir (Metintaş, Akşit, Toprak, Çelik, Ünlüoğlu ve Tayfur, 2007).

Aile içindeki problemler topluma, toplumdaki problemler de aileye yansımaktadır. Sıhhatli toplum, sıhhatli aileler sayesinde meydana gelir. Ailenin sosyo-kültürel mevcudiyeti, toplum sosyo-kültürel mevcudiyetini tespit eder. Toplum ve aile devamlı süreçte olumlu veya olumsuz etkileşime girer. Ailenin toplum içerisindeki yer ve kıymetini aldığı sorumluluklar ve gerçekleştirdiği fonksiyonlardır (Ünlü, 2007).

Kişinin, toplumsal birinci ve en ciddi boyutu olarak aile kabul edilir. Kişinin toplumsal çevresinin birinci ve en ciddi boyutunu oluşturmaktadır. Çocuğun, toplumsal ihtiyaçlarına göre bir şekilde büyütülmesi ailede gerçekleşmektedir. Aile hayatının nasıl olduğuna bağlı olarak kişiler mutluluk ve huzuru yaşarlar. Toplumsal bir kurum olarak kabul edilen aile, toplumun ayrılmaz bir parçası, esas yapısıdır. Sağlıklı ve kuvvetli bir toplumu, sağlıklı ve kuvvetli aileler oluşturmaktadır (Kayhan ve Yazıcıoğlu, 2007).

Evlenme kişinin hayatında meydana gelen en ciddi insanlararası ilişkilerden bir tanesi olarak kabul edilmekte ve bazı kişiler için haz kaynağı ve mutluluk kaynağıyken, kimileri açısından birçok negatif neticeyi de doğuran bir olgu olarak kabul edilir. Mutlu olmayan bir evliliği devam ettirme genel mutluluk, hayat hazzı, hayat kalitesi, benlik saygısı ve genel sıhhat ile negatif açıdan alakalı olarak ifade edilmiştir (Hünler ve Gençöz, 2003).

Evlenme değişik toplumda iki insanın hayatında beraber çabalamak için birlikte olmasıyla bir kağıt üstünde oluşturdukları birliktelik olduğu dile getirilmektedir. Evlilik her ne kadar bir kadın ve bir erkeğin hayatı bölüşmek üzere meydana gelen iki

tarafalı bir anlaşma gibi düşünülse de yasa, ahlaksal normlar, din kuralları ve toplum yapıları tarafından düzenlenmekte ve denetim altında tutulmaktadır. Evlenme, ‐aile‐ kuruluşunu başlatan nokta olarak ailede birsürü topluma ilişkin ve kişisel görevi de düzenlemektedir. Aile bir kuruluş, bir toplumsal grup bunun ötesinde bir toplumsal alt düzen, evlenmeyse erkek ve kadının hayatı bölüşmek için imzaladıkları bir anlaşmadır. Evlilik neticesinde meydana gelen ailede çift, evlilik anlaşmasının öngördüğü içten bağlılık ve karşılıklı verilen dayanak sözü çerçevesiyle hayatın zorlu ve mutlu yanlarını bölüşerek yeni kuşaklar üretmektedirler (Türküm, 2000).

Evlilik; kişilerin, geçmişteki hayat tecrübeleri ile birlikte oluşturdukları psikolojik, hissi, fiziki umut ve ihtiyaçların giderilmesi bağlamında, hayatın belli zamanında seçim yaptıkları, eşler bakımından, ortak yaşamı paylaşma, birbirlerinin alışkanlıklarını öğrenme, yeni alışkanlıklar edinme, toplum içerisinde evlilikle birlikte edinilen rolleri ve ihtiyaçları gidermeyi kapsayan bir paylaşma sürecidir (Şener ve Terzioğlu, 2008).

Benzer bir durumda , evlilik ilişkisi içerisinde, kişinin ihtiyaç ve beklentisinin olmaması, eşler arasındaki etkileşme, paylaşım ve sosyal ilişkinin hoşgörü hudutlarını geçecek durumda önemli anlamda yıkılması, tek yarıfta ya da her iki tarafta birden baskıya neden olmakta ve bu olay tatminin yetersiz olmasıyla boşanma sürecine girilmesine yol açmaktadır (Özgüven, 2000).

Boşanma, evliliğin hukuksal boyutunda son verilmesine boşanma denilebilir. Akıntürk (2002)'e göre, boşanmayı çift yaşıyorken, kanun içerisinde önceden kararlaştırılmış olan bir neden dayanağında kadın veya erkekten birisinin başlatacağı dava neticesinde evlilik kurumunun hakim kararı vasıtasıyla sonlandırma yönünde tanımlanabilmektedir. Buna ek olarak boşanmak evliliğin yasa önünde, kadın ve erkeğin yeniden bir evlilik gerçekleştirecek biçimde hukuksal bir karar ile evliliklerini tümüyle sona bitirmesidir.

Literatüre bakıldığı zaman, boşanmanın farklı tanımları olduğu gözlenmektedir. Yasalar eşliğinde gerçekleştirilmiş bir evliliğin, her iki tarafın da eş olarak hiçbir bağlantısı kalmadan, eğer çocukları mevcutsa, çocukların haklarını korunacak şekilde hakim kararıyla bitirilmesi ve tarafları başkaları ile tekrardan evlenmelerine izin veren hukuksal bir işlem olarak tanımlanmaktadır (Arıkan, 1992).

Boşanmak, çift için mutlu olmayan bir evlilikten kaçış yada kurtulma gibi algılansa da, aslında dev umutlarla gerçekleştirilmiş olan evlilik ve aile yapısının bozulmasıdır. Boşanmanın kaçınılması mümkün olmayan ve elzem olduğu hallerde bile boşanma ile, problemler çift yönünden tam olarak sonlanmayabilmekte, boşanmak çifti psikososyal ve maddi açıdan etkileyebilmektedir. Bu sebeplerden ötürü boşanma, genellikle evlilikten önceki hürlüğe tam bir dönme veya kurtulma, yani yeniden bir bekarlık süreci şeklinde nitelenmemelidir (Yörükoğlu, 2003).

Boşanma, evliliklerde var olan sorunların aşılammaması, eşler arasında ortaya çıkan geçimsizliklerin ve problemlerin çözülememesi neticesinde oluşur. Boşanma aşaması, evliliğin öncesinde eşlerin birbirlerinden umdukları ile evliliğin ardından hayatlarının uyumsuz olması durumun üstesinden gelip gelemedikleri ile alakalıdır. Evlenme münasebetinden kazanılması hedeflenen getiriler, yerlerine boşanmanın ardından sağlanacak kazançlara bırakmış olacak ve bu değişim çiftleri ilk olarak anlaşmazlığa sürükleyecek devamında ise boşanma kararına sürükleyecektir (Demirkan, Ersöz, Şen, Ertekin, Sezgin, Turğut, ve Şehitoğlu, 2009).

Bireylerin evliliklerini boşanma ile sonlandırma sebeplerini irdeleyen bir araştırmaya göre, en sık olarak verilen cevap sadakatsizlik olarak karşımıza çıkmakla beraber anlaşmazlık, alkol kullanımı, madde bağımlılığı ve çiftin birbirinden yavaşça uzaklaşmaya başlaması ortaya çıkmıştır. Ayrıca boşanmaya sebep olan durum yüzünden çiftin birbirini suçlama eğilimi gösterdikleri görülmüştür (Amato ve Previti, 2003).

Çift arasında mevcut olan ilişki kalitesi ve ilişkiye bağlı olan problemlerin boşanma durumuna sebep olabildiği görülmektedir. Çift arasında ilişki ile bağlantılı problemlerin fazlalığı, kişinin evlilik içerisinde kendini gerçekleştirme durumuna yönelik beklentisini artırırken, doyurmayan ilişkisine ait hoşgörüyü azaltmaktadır. Bundan dolayı gerçekleştirilen bir çalışmada boşanma sebepleri; iletişimsel problem, aldatma, anlaşmazlık, hayat tarzını farklılaştırma talebi şeklinde sıraya konulmuştur (Keskin, 2013).

Ailedeki münasebetlerde yaşanan fikir ayrılıkları, kavga, baskılama ve şiddetin uygulanması durumları aile üyelerinin kişisel emniyetlerini negatif yönde etkilediği görülmektedir. Hissi, fiziki, cinsel, maddi şiddet durumları sonucunda ortaya çıkan

ayrılık kararları mahkemelere taşınmakta ve böylece boşanmalar gerçekleşmektedir (Cılga, 2002).

Boşanmayı insan hayatı ve romantik, hissi bağlamında bir buhran süreci olarak kabul etmiş araştırmalar; boşanma buhranının beş kademe meydana geldiğini iddia etmektedir (Wiesman, 1975, Akt: Güneş, 2007).

- İnkâr: Bu aşamada; boşanma kararı almadan evvel başlayan ve hissi boşanma ile başlayan birinci kademe, ailenin hayat buhranı ile üstesinden gelemediğini ortaya çıkarmaktadır. Bu kademe; evlilik münasebetini devam ettirebilmek hedefiyle çiftler reddetme yoluna yönelecektir. Bu süreçte meydana gelebilecek diğer buhran faktörleri evlilik balansının daha da kötüye gitmesine sebep olabilir ve eğer evlenme düzeni bu olayın üstesinden gelebilecek kadar esneklikte değil ise bir buhran durumu başlar.

- Kayıp ve depresyon: Evlilik içinde kötü devam eden ilişkinin inkârı güçleştikçe çiftler problemlerin beraber üstesinden gelemeyeceklerini anlamakta, bu durumdaysa taraflardan biri depresyon semptomları oluşturabilmektedir. Bu safhada; boşanma sürecinde çiftin açıkça konuşmaması ile beraber karı*koca arasında uzaklaşma ve iletişim azlığı çoğalmaktadır.

- Kızgınlık ve zıt duruma gelen hisler: Bu safhada; boşanma bir realite şeklinde ortaya çıkması ile beraber depresyon hiddete dönmekte ve çiftin iletişimlerinin içeriğine bağlı bulunarak gerçekleşen münakaşalar anlaşmazlık ve kızgınlığı çoğaltmaktadır.

- Yeni yaşam stili ve kimlik meydana gelmesi: boşanma aşamasındaki kişinin hiddeti zaman içinde bitmekte, şu an ve gelecek dönem planları oluşmaya başlar. Bu süreçte kişi kendi uyum inşa etme yollarının gelişmesine açıktır. Kendisini mesleksel, seksüel, sosyal açıdan yeterli görmeye başlar ve eşe karşı olan hiddet vb. hisler azalır. Kişi; özgür bir şekilde hayatının gidişatını oluşturmaktadır. Bu bağlam ise; negatif bir evlilik münasebetinin bile kişisel ilerlemeye yardım ettiği yönünde söylenebilmektedir.

Bohannon boşanmayı altı aşamadan oluşan bir süreç olarak tanımlar ve bu kademeler şöyle belirtilebilir; “1. boşanmadan evvel çiftin birbirlerinden uzaklaşması ile alakalı“hissi” boşanma,

2.Hukuksal problemler ile ilgili “yasalara uygun” boşanma, 3.Ayrılmanın sonunda, maddi, mülk ve geçimlik problemleri ile ilgili “maddi” boşanma, 4.Anne-baba olarak çocukların “velayeti” ile alakalı “ailesel” boşanma, 5.Sosyal hayattaki farklılıklarla ilgili “sosyal yönden” boşanma ve 6.tekrardan bağımsızlık elde eden tarafların kendilerini bulma problemleriyle alakalı “ruhsal” boşanma “ (Özgüven, 2001).

Özgüven’e göre bu süreç boşanmadan evvel gerçekleşen safhalar ve boşanmanın ardından oluşan safhalar olarak iki başlık altında toplanır; bu sınıflandırma durmuna göre düş kırıklığı, aşınma ve kopma boşanmadan evvelki süreçleri oluştururken, yas ve ikinci ergenlik aşamaları boşanmanın ardındaki süreci simgeler (Timur, 2008).

Karı-Koca

Toplumsal yapı içerisindeki değerler, gelenekler ve göreneklere bağlı olarak toplumun kadına ve erkeğe yüklediği roller, kişilerin birbirleri ile kurdukları iletişimin şeklini etkilemektedir. Eşler arası oluşturulan etkileşim şekli de kaçınılmaz bir şekilde evlilik biçimini belirlemektedir. Evlilikle karşıt iki cins arasında başlayan ilişki biçimine ‘karı-koca’ beraberliği adı verilir (Şendil ve Kızıldağ, 2005).

Kadın ile erkeğin ortak zaman ve yeri bölüşmesiyle beraber iki kişinin oluşturduğu bir psikolojik sistemi meydana getirir. Evlilik birliği ile beraberliği başlayan bu bireylerin genel hedefi, biyolojik, psikolojik ve toplumsal yönlerden birbirinin gereksinimlerini karşılamak şeklinde açıklanabilir (Gülerce, 1996 ve Doğan, 2010).

Kadın ve erkek münasebetini düzene sokan bir kurum olarak kabul edilen evlenme, erkek egemen toplum içerisinde, ilk olarak seksüel gereksinimlerin karşılanması, toplumun nizamını olumsuz yönde etkileyeceği sanılan seksüel yarışın engellenmesi ve çoğalmayı önlemeyi oluşturan toplumsal bir kuruluş halini muhafaza etmektedir. Evlilik kurumunun öteki ciddi fonksiyonu, cinse yeni gelen bireylere, fizyolojik ve toplumsal yönden uyarlanma fırsatı vermesidir. Diğer bir deyişle evlilik kurumu, dünyaya gelen çocuğun topluma uygun bir biçimde büyütülmesini görev edinmektedir. Evliliğin üçüncü fonksiyonu, toplumsal cinsiyet rolüne uygun bir biçimde görev dağılımı olmasını sağlamaktadır (Kaya, 2009).

Değişmeye mecbur dünya tarihinde, doğal olarak toplumsal açıdan yapı değişikliklerine neden olur. Bu farklılıklar aile kavramını da değiştirmektedir. Toplumu meydana getiren ana yapı oluşu ve ifade edildiği üzere kişinin şekil alması üstüne tesiri sebebiyle ailede olan farklılaşmanın bireyleri etkilememesi düşünülemez. Bu süreç bazı kişilerce ‘dejenere olma’ şeklinde, bazılarınca ‘gelişme’ veya ‘değişme’ olarak tanımlanmakta, başkalarıysa daha dikkatli ve tarafsız değerlendirme yapmaktadır. Bu sürede evlenme tarzları ve yolları farklılaşmaktadır.

Evlilik kurumunun oluşturulmasının temel nedenleri arasında toplumsal düzeni oluşturmak ve toplumsal düzeni kurma ve toplumun devamlılığını sağlamak olmasına karşın boşanma olgusu da en az evlilik kurumu kadar eskiye dayanan bir olgudur. En eski çağlardan günümüze dek boşanma olgusu var olmuş ve olacak olan bir durumdur (Uzunboylu, 2011).

Boşanma en temel anlamda hukuksal anlamda boşanma sözleşmesinin sona ermesidir. Fakat ruhsal açıdan değerlendirildiğinde boşanmanın tüm aile bireylerinin üzerinde yıkıcı etkileri olduğu şüphesiz bir gerçektir. Aile birliğinin dağılmasıyla birlikte ruhsal açıdan tüm aileyi derinden etkileyen bir durumdur.

Günümüzde gerçekleşen çoğu evliliğin boşanmayla sonuçlanması evlilik ile ilgili değişen dengeler ve durumların eski zamanlara göre farklılaştığını bize göstermektedir. Bu nedenle çiftlerin boşanma sebeplerini incelemesi ve bu nedenle için gerekli önlemlerin alınması gerekir.

1.2. Amaç

Bu çalışmanın amacı; boşanma sebeplerini ve boşanmanın eşler üzerinde bıraktığı psikolojik etkilerin incelenmesidir.

1.2.1. Alt Amaçlar;

1. Eşleri boşanmaya iten sebepler nelerdir?
2. Boşanmanın eşler üzerindeki psikolojik etkileri nelerdir?
3. Kadınlar açısından en etkili boşanma sebebi nedir?
4. Erkekler açısından en etkili boşanma sebebi nedir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Değişen dünyamızda eğitim ve teknolojiye hızlı değişimi ve yaşamımızın bir parçası haline gelmesi aile bireylerinin yaşam standardı, değerleri, evlilikten beklentileri ve koşulları değiştirdiğini söyleyebiliriz. Dünyada olduğu gibi KKTC’de de gerçekleştirilen evliliklerin oldukça hızlı bir şekilde bittiği görülmektedir. Bütün dünyada boşanma sebepleri ve boşanma sürecinin bireyler üzerine etkileri her açıdan araştırılmış ve araştırılmaktadır. Ancak KKTC’deki boşanma sebeplerinin psikolojik açıdan bireyler üzerindeki etkileri ile ilgili çalışmaların sınırlı olmasından dolayı KKTC’deki boşanma sebeplerinin bireyler üzerindeki etkilerinin bilinmesi genelde psikolojik danışmanlara ve evlilik danışmanlarına yardım sağlayabilecek Ayrıca alanda çalışacak olan araştırmacılara, eğitimcilere, yasa yapıcılarına, aile mahkemelere, psikiyatlara, okullardaki okul danışmanlarına, evlilik öncesi bireylere ve ailelere ışık tutacağı söylenebilir. Yapılacak benzer çalışmalara kaynak olması açısından önem taşımaktadır.

Kitson (1992)’a göre, sosyoekonomik düzeyi fazla bireyler boşanmanın sebepleri olarak; iletişimde eksikliği, ilgi alanındaki uyumsuzlukları, çatışma, tam ters olarak sosyoekonomik seviyesi az kişiler; daha fazla fiziki yada duygusal sömürü, ev ile alakalı sorumluluk bölümünde problemler, maddi problemler, eşin alkol kullanımı ve kumar oynaması gibi durumlar boşanma sebebi olarak ifade edilmiştir. A.B.D’de her iki evliliğin birinde boşanmanın gerçekleştiği ve boşanma oranlarının %50-68 olduğu aktarılmaktadır (Sutton & Munson, 2005).

Norveç, Fransa, Almanya ve Hollanda’da boşanma oranları %40 civarında seyrederken Türkiye dünyadaki ülkeler içinde boşanma durumu az olan ülkeler içinde yer almaktadır. Türkiyede, demografik işaretlerden biri olan genel boşanma oranları son on beş yıl trendi incelendiği zaman, 1996 yılına kadar farklılaşmayan bir yapı, 1997’den 2000 yılına kadar bir azalış, 2000 yılının ardından ise bir artma olduğu gözlenmektedir (DİE, 2002).

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma (araştırma) KKTC vatandaşı olup, KKTC’de yaşayan boşanmış bireyleri kapsamaktadır. Eşi vefat etmiş veya da herhangi bir sebeple ayrı yaşar durumda olan bireyleri kapsamamaktadır.

1.5. Tanımlar

Aile: İnsan türünün devamına katkı koyan biyolojik ilişkiler sonucunda ,toplumsallaşma gelişiminin ve oluşumunun ilk temellerinin atıldığı, belirli kurallara bağlanan karşılıklı ilişkilerin olduğu, o zamana dek toplumda olan parasal ve içsel zenginlikleri nesilden nesile devam ettiren, fizyolojik, psikolojik, maddi, toplumsal, hukuki, vb tarafları olan toplumsal bir kurum olarak kabul edilir.(Alicik, 2003).

Evlilik: Evlilik çiftler arası karşılıklı bir dayanışma, toplumsal kabul ile meydana gelmiş bir anlaşma ve bütün toplumsal yasaklamaların kırılarak cinsel gereksinimlerin karşılıklı olarak doyurulmasına izin verilen bir yaklaşımdır(Özügürlü,1986).

Evlilikte Uyum: Terry ve Kottman(1995)' a göre, sıhhatli aile içindeki bireylerin uyum içinde ve doyum elde edici evliliğin olduğunu vurgulamış ve çiftler arasındaki etkili iletişimin, destekleme ve onaylama, aileyle alakalı görev ve sorumlulukların yapılmasının, çocuklar ile ilgilenbilme, karşılıklı saygı duyma ve değer verme, boş zamanları beraber değerlendirme, sorunlara beraber baş etmenin, çiftin aileye maddi açıdan katkı sağlamasının ve bir meslek sahibi olmanın evlilik içindeki psikolojik hazzı etki altına aldığı üzerinde durulmaktadır.

Boşanma: Boşanma, eşlerin ilişkilerini karşılıklı sevgi, saygı, bağlılık, güven ve yaşam boyu mutluluk beklentileri üstüne kurmaları ancak bu beklentilerinin çeşitli nedenlerle karşılanamaması sonucunda evlilik birliğinin yasal olarak sonlandırılması ile ortaya çıkan bir olgudur (Sucu, 2007). Boşanma, kadın ve erkek arasında, maddi, hissi ve seksüel evlilik bağının yasa tarafından sonlandırılmasıdır (Arıkan, 1992).

Duygusal Çöküntü: Kişilerde duygusal bilişsel ve davranışlar olarak ortaya çıkan bazı belirtilerdir. Çökmüş ruh hali en belirgin özelliğidir. Hayattan zevk almama görülmekte psikolojik olarak düşük benlik saygısı umutsuz olmak suçluluk duymak ve intihar düşüncesi ve kaygı gibi belirtileri vardır (Uzun, 2013).

1.6. Kısaltmalar

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

KKTC: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

SYAT: Sembolik Yaşantısal Aile Terapisi

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

BÖLÜM II

2. KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırma ile ilgili literatür taraması, konu ile ilgili açıklamalar ve araştırmanın kuramsal boyutu ile ilgili tanımlara yer verilmiştir.

2.1. Aile Türleri

Toplumdan topluma farklılık göstermese de aile evrensel bir olgudur, bu farklılıklar aynı toplum içinde bile gözlenmektedir. Bu değişiklikler uzmanları, aile çeşitlerinin ortaya çıkmasında hangi niteliklerin kullanılacağı hususunda anlaşmazlıklara sebep olmuş ve bu nedenle değişik sınıflandırma meydana gelmiştir. Aile çeşitlerinde var olan farklılıklar nedeniyle toplum bilimciler bu farklılığın sonsuz olduğunu belirtmiştir. Genel sınıflandırmalardaysa ailenin genişliği, eş sayısı ve üretim biçimleri ortaya çıkarıcı olmuştur (Uçar, 2003).

a. Geniş Aile

En fazla geleneksel veya kırsal topluluklarda rastlanan birden fazla neslin yakın ilişkilerle, birlikte hayat sürdüğü bu aile çeşidinde müşterek sahiplik, oluşturma ve harcama var olmaktadır. Anne-baba ve çocuklar ile beraber kardeşler ve hatta evli olan çocuklar da geniş aile çeşidini oluşturur. Zimmerman'a göre geniş aile yapısında çocukların evlendikleri halde bile aileleri ile en üst düzeyde yakın olmaktadır. Bundan dolayı aile bireylerinin birbirleriyle entegre olmalarını sağlayarak aile bağlarının hastalanmasını önlemektedir (Ozankaya,1986).

b. Çekirdek Aile

Aile yapısındaki küçülmelerin görülmesinin nedeni aile üyelerini koruma görevinin, günümüzde aileden devlete transferiyle gerçekleşmiştir. Modern aile çeşidinin ortaya çıkması aile çerçevesinin azalması, ailelerin laikleşmesi ve devlete olan velayet transferiyle olmuştur. Çağdaş çekirdek aile; anne-babayla bekar çocukların meydana getirdiği yapıdır. Böyle aile çeşitlerinde ortaklaşa karar verilir ve kişilerin gelişimi oldukça önemlidir (Çimen, 2008).

Ailelerin değişik yaşam tarzları, hayatı düzene koyma tarzı gibi nitelikler, aile çeşitlerinin de değişmesine sebep olabilir. Birçok aile türü olmasına karşın, en popüler aile çeşitleri şunlardır:

Çekirdek Aile: Karı, koca ve onların çocuklarından meydana gelen aile çeşididir. Çekirdek aile, çocukları sosyalleşen gençler ve kültürel gelenek, görenek, rfler ve adetleri öğreten, gençlerin sosyalleşmesini sağlayan ve geleneksel biçimde toplumsal roller açısından hazırlayan bir oluşumdur.

Tek Ebeveynli Aile: Bu tip aile çocukların zbakım ve yetiştirilmesi konularından sorumlu, biyolojik veya biyolojik olarak bağı bulunmayan tek ebeveynin bulunduğu aile çeşididir.

Tekrar Evlenen Aile: Anne*babadan birinin veya her ikisinin daha evvel bir evlilik yapmış ve evvelki evliliğinden olan çocuklarıyla beraber yeniden evlenmesi halinde olan ailelerdir.

Bunların haricinde değişik aile çeşitlerinin de varlığından bahsedilebilir:

Çocuğu olmayan Aile: Çocuksuz bir birlikteliği devam ettireyi seçen veya geç yaşta evlenen ve fizyolojik nedenlerden dolayı çocuğu olamayan aile çeşididir. Çocuksuz aileler; çocuk yetiştirme bunalımını yaşamadan, birbiriyle daha fazla vakit geçiren, içi ve sosyal yaşamı için zaman ayırabilme şansına sahip olan aile çeşididir.

Gay/Lezbiyen Aile: Aynı cinsiyette bulunup, birlikte hayat süren ve çocuksuz olan aile çeşididir. Çoğunlukla, yasalarca izin verilmesi durumunda bu çeşit ailenin oluşturulmasının uygun kabul edildiği batı ülkelerinde yaşayan aile çeşididir. Genellikle toplum baskısını üzerinde çok fazla bir şekilde hisseden ailedir.

Olgun Aile: 65 yaş ve üstündeki bireylerin birlikteliğiyle meydana gelen aile çeşididir. Bu aile tipinde, emekliliğe geçme; sıhhat; dul olma; seksüel yönden eksiklik; erişkin çocuğa sahip olma; büyükanne-büyükbaba olma ve uzun evlilik hayatı yaşamış olma gibi nitelikleri barındıran aile çeşididir.

Geniş Aile: Aynı çatı altında yaşayan ana-baba, anneanne ve dede ve çocukları kapsayan aile çeşididir. Yapılmış alışmalar; maddi ve tıpsal gelişim ile ilgili unsurlar nedeniyle 2020 yılına kadar dört kuşağı beraber görebileceğimiz geniş ailelerin sayısının fazlalaşacağından bahsetmektedir.

Aileyi inceleyen profesyoneller, aile yaşamını etkileyen tarihsel, maddi, sosyal ve resmi kurumlar ile alakalı unsurları da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bilgiler kişilikler, toplumlar ve vakaların düzeni bir etkileşme içinde olduğunu gösterir. Aile danışmanı, danışma içinde ailenin maddi, sosyal, tıbbi, ve tarihsel geçmişini göz ardı etmemelidir. Hatta bu bilgiler terapiyi daha manalı hale getireceği bilinmelidir.

Esasen aile, birbiriyle iç içe geçmiş kişilerin oluşturduğu bir sistem olarak tabir edilir. Aile içindeki ilişkiler sibernetik olarak bilinen kural, düzen ve geridönüt ile yönetilmektedir. Aile hayatındaki farklı ufak gelişimsel ve sistemik detayları anlamaya çalışma, aile terapisti haline gelmenin birinci adımı olarak kabul edilir. İkinci sırada, kişi ve aile yaşam döngüsünün dinamiği hakkında bilgilenmelidir (Özabacı, 2014).

2.2. Sağlıklı Aile- Sağlıksız Aile

Sağlıklı aile işlevlerini oldukça iyi düzeyde yerine getirir. Aile bireyleri psikolojik olarak sağlıklı ve aralarındaki iletişim yeterli düzeydedir. Çatışma neredeyse yaşanmaz, gelişimsel farklılıklara adapte olma çok kolay gerçekleştirilir ve gergin durumların üstesinden gelebilirler. Bu tip aileler 'sağlıklı', 'fonksiyonel', 'kuvvetli' ve 'en uygun' olarak tanımlanır. Fakat ailelerde asla problem olmayacağını söylemek doğru değildir. Bu tip aileler çatışma durumunda çabucak toparlanabilir aynı zamanda aile düzeninde çok az sorunla karşılaşır ve tüm normal durumlarda işlevlerini en iyi şekilde korurlar (Frude, 1991).

Sağlıklı ailelerde roller net, belli ve birbirini tamamlayıcıdır. Kişilerin değişik rolleri bulunmakta ve her birey kendi haklarını ve hür oluşunu bilmektedir. Roller net bir şekilde belirlenmiş ve zaman zaman esneklik gösterebilmektedir. Bundan dolayı aile içindeki bir birey geçici olarak rolünü uygulayamadığı takdirde diğer bireyler onun rolünü yerine getirirler. Bu tarz rol değişiklikleri herhangi bir problem doğurmaz ve diğer aile bireyleri tarafından anlaşılmakta ve kabul edilmektedir. Bundan dolayı bir bireyin yeni rolü devralması ve sürdürmesi durumunda problem görülmez. Sağlıklı aile çeşidinde bütün roller aile bireylerinin yaş, cinsiyet ve kültüre ve beklentisine göredir. Tüm aile üyeleri kendi cinsel kimliklerini kabul eder ve başka kişilerin cinsiyetlerine karşı saygı duyarlar ve cinsel değişikliklerin birbirini tamamlayıcı nitelikte olduğunu kabul ederler. Cinsiyet rolleri birbirinden farklı olmasına rağmen cinsiyetler arasında üstünlük kurma durumu yoktur. Erkek ve kadınlar birbirleriyle

yarış içinde olmadan çalışır ve çocuklarının kendi cinsel kimliklerini oluşturma fırsatı sunarlar (Textor, 1989).

Sağlıklı ailenin nasıl olması gerektiğine ilişkin, aynı ‘normal nedir?’ sorusundaki gibi çeşitli fikirler mevcuttur. ‘Sağlıklı aile’, aile bireylerinin ihtiyaçlarının natürel şekilde tatmin olduğu ve aile üyelerinin, kendilerini o aileye ait hissetmekten mutluluk duydukları ailelerdir. Sağlıklı ailede bireyler görev ve sorumluluklarını kendiliğinden yerine getirirler, aralarında pozitif duygusal bağlar mevcuttur, bireyler özgür olarak, kendi istekleriyle birbirine yardım etmektedirler. Sağlıklı aile içinde aile bireyleri, birbirleri arasındaki ilişkilerde ve belirli roller ve hudutların meydana gelmesine katkı sağlar ve kendi hudutlarının nerede başlayarak nerede son bulduğunu düzgün bir şekilde idrak ederler (Özgüven, 2001).

Çoğunlukla, fonksiyonel olan ailenin ‘sağlıklı’ ve fonksiyonel olmayan aile de ‘sağlıksız’ olarak kabul edilmektedir. Sağlıklı evlilik ve aile ilişkileri içinde, etkileşim karşılıklı şekilde tatmin edici niteliğe sahip olmakta, şartlar, yaş ve evlilik müddetine göre, kişilerde görülen bazı problemler, pozitif iletişim ve işbirliğiyle ortadan kaldırılabilmektedir (Özgüven, 2001).

İşlevsel olmayan ailelerin birçok çeşidi olabilmektedir. Bundan dolayı ‘sağlıksız aile’ tanımı sadece bir aile çeşidini yansıtmaz. En uygun aile işlevlerinin birkaç değişik alanın yeteri oranda gösterememesi sebebiyle sağlıksız aileler meydana gelebilir. Sağlıklı aile denge kurabilirken, sağlıksız aile bunu yapamaz (Frude, 1991).

Ailenin rolleri çok güçsüz veya meçhul olduğu için sağlıksız olabilmektedir. Bazı aile bireyleri rol ve vazifeleri yeterli miktarda gerçekleştirmezler bunun sonucunda aile içinde problemler görülür. Bazı ailelerde de roller arasındaki koordine yetersiz olabilmekte veya bireylerinin kendilerinden gerçekleştirmeleri beklenen rolleri yerine getirirken kavga edebilmektedirler. Aile düzenindeki esneklik oranı düşükse bu durum ailenin yeniden tamiri için çok ciddi bir rol alabilir (Frude, 1991).

Canel (2011)’e göre: sağlıklı olmayan bir aile içinde aşağıdaki negatif durumlardan biri veya daha fazlası görülebilmektedir:

- Aile bireyleri birbirine karşı yoğun kızgınlık ve kırgınlık hissederler.
- Aile bireyleri aralarında çatışma durumlarına çözüm bulmakta zorluk çekerler.
- Aile bireylerinin arasındaki küskünlük ve kırgınlık günler sürer.

- Aile bireyleri arasında empati (kendini karşısındaki kişinin yerine koyma) yoksunluğu bulunur.
- Aile bireyleri birbirine anlayışsız davranır.
- Aile bireyleri birbiri ile hakaret ederek veya küfürleşerek konuşur.
- Çocuklarda davranım bozukluğu yada aile bireylerinde psikolojik sıntılar görülür.
- Aile bireyleri birbirine sevgi ve ilgi göstermede sıkıntı çekerler.
- Aile bireyleri birbirine şefkat ve merhamet etmezler.
- Aile bireyleri arasında nefret duygusu gelişir.
- Aile bireyleri birbirine karşı güvensiz yaklaşımdadırlar.
- Aile içinde şiddet yada sömürü gibi olaylar gerçekleşir.

2.3. Evlilikte Uyum ve Doyum

Dönmez (2000), evlenme hazzını, evli bireylerin bakım, seks gibi temel fizyolojik gereksinimlerinin ve sevgi, yakın olma, rahat olma gibi psikolojik gereksinimlerinin karşılanması neticesi dengenin tekrardan oluşturulması olarak ifade edilmiştir.

Eşlerin birbirlerinin fizyolojik, sosyal ve psikolojik gereksinimlerine cevap vermesidir. Fizyolojik gereksinim cinsel güdünün karşılanması olarak tanımlanırken, sosyal gereksinim, eşlerin ortak hayatlarında güven, korunma ve dayanışma içinde olduklarını hissetmek, geleceğe güvenle bakma, birbirlerinden gurur duyma, toplum içerisinde saygın bir yerde olmaktır. Psikolojik gereksinim ise, sevilme, beğenilme ve ilgi görme gereksinimidir (Bayraktaroğlu, 2007).

Evlilik doyumu, bireyin kendi evlilik birlikteliğinde olan ihtiyaç ve taleplerini giderme durumuna yönelik algısı olarak açıklanır (Tezer, 1996). Başka bir açıklamada ise kişilerin ilişkisinin bütün açılarında hissettikleri, kişiye has mutlu olma, hoşnut olma gibi hisler olarak açıklanmaktadır (Erbek, 2005).

Yapılan çalışmalarla da desteklendiği üzere evlilik gibi aileyi ilgilendiren konularda aynı fikirde olan, problemlerini olumlu yollar ile çözebilen diğer bir ifadeyle çift uyumu yüksek olan çiftlerin evlilik doyumlarının da yüksek düzeyde olması beklenir (Hendrick, 2009; Akar, 2005; Erbek, 2005)

Çağ ve Yıldırım (2013)'ın çalışmasında, başarılı evlilik çiftlere; hissel, sosyal ve fiziki yakınlık kazandırmakta ve eş tarafından kazanılan hissi dayanağın, eşe değer

verildiğini, saygı gösterildiğini, sevildiğini ve değerli hissettiğini ifade etmiş ve birsürü çalışma ile meydana çıkmıştır.

Yapılan başka bir araştırmada; doyum olan bir evliliğin birtek doyumsuzluk yokluğu ile açıklama getirilemeyeceği, doyumlu olan çiftlerde, evliliğin problemsiz olmasının ciddiyeti vurgulanmaktadır. Evlilik içindeki doyum eksikliği ise, fazlaca negatif niteliklerin bulunduğu, buna rağmen pozitif özelliklerin kişiden kişiye değişerek var olmadığı evliliklerdir. Evlilik doyumunu birtek evlilikte herhangi bir zamandaki algıyı kapsamadığı, zaman içindeki evlilik hazzı ile alakalı algı durumlarında düzenli olmayan farklılıkların olduğu doğrultusunda çalışmalar ifade edilmiştir (Bradbury ve ark., 2000).

Üncü (2007) 466 evli kişi ile yaptığı çalışmada, evlilikte doyum yaşamının eşlerin, beklentilerinin giderilmesi ve kişilerin mutlu olabilmesi için önemli bir faktör olduğu ileri sürülmüştür. Genellikle doyumun yaşanmadığı evliliklerin boşanma ile neticelendiği, bu durumun da beraberinde hem eşleri, hem de boşanan aile çocuklarını negatif olarak etkilediği görülmektedir (Sevim, 1999; Goleman, 2000 ve Güven, 2005 Akt: Üncü, 2007).

Evlilik doyumunu, mutluluk, cinsel doyum, pozitif iletişim ve tekrardan evlenme durumunda tekrar aynı birey ile evlenmeyi isteme gibi değişik haz kriterleriyle de tayin edilmektedir (Collins ve Coltrane, 1991). Yapılan çalışmalar kişilerin "mutlu" bir evliliğe, iş ve maddi garanti gibi hayattaki ciddi sayılabilecek farklı doyum kaynaklarından daha fazla önem gösterdikleri ortaya çıkmıştır (Freedman, 1978, Campbell, Converse ve Rodgers, 1976).

Duygusal bağlantılar, evlilik ilişkisindeki en önemli role sahiptir ve bu bağlantıların güçlenmesine ve zayıflamasına yol açan faktörlerin ortaya çıkmasının çok önemli olduğunu ifade etmektedir. Bunun yanı sıra, hoşnutluğun, eşlerin birbirleri doğrultusundaki hissi yakın olma seviyelerinin bir işareti olduğunu ve evlilik terapisinde eşlerin doyum seviyelerinin değerlendirilme yapılmasının ciddiyeti vurgulanıp, eşlerin doyum seviyelerinin terapi süreci içindeki çalışma motivasyonunu da etkilediği iddia etmektedir (İnce, 2016). Mutsuz bir evlilik, beden ve ruh sağlığını negatif açıdan etkisi altına alabilmektedir (Bloom, Asher ve White, 1978; Renne, 1970).

2.4. Ailede Yaşanan Sorunlar

Huston, Niehuis ve Smith (2001), evliliğe aşk ve yoğun hislerin altında bir karar vererek başlamış birçok çiftin bir zaman sonra kendisini mutsuz bir halde bulduklarını; evlilik kararı aldırın pozitif hislerin her zaman evlilikte başarı getirmedğini göstermektedirler. Evlilikten önce kişilerin saadet, romantizm, gereksinimlerine ilgilenilmesi gibi ümitlerin evlilik içerisinde yaşanmaması neticesinde düş kırıklığı yasamalarına sebebiyet verebilmektedir. Evlilik içinde başarılı olma ve saadet hususunda çiftlerin farklılıklar karşısında ne yaptıklarının kritik olduğu belirtilmektedir. Eşler arasında olan görüş farklılıklarının çoğalmas ve birsürü alana dağılması neticesinde eşlerin birbirlerine anlayış gösteremedikleri veya birbirlerine tam ters hisler içine girmeye başladıkları; bu olaylar sonunda da, içe dönüş, tepkisiz olma veya birbirini aşağı görme gibi fonksiyonel olmayan savunmaları kullanabilecekleri ifade edilmektedir. Evlilikte uyum açısından etkili olan ve çalışmalar üstünde en çok durulan hususlardan birinin de evlilikte çatışma olduğu gözlenmektedir. Birsürü araştırmada evlilikteki çatışma eşler uyumu, ruhsal ve fiziki sıhhatini yıkıcı etkileri üstünde vurgu yapılmaktadır (Blum, Mehrabian, 1999; Birchler, Clopton ve Adams, 1984; Caughlin, 2002; Englehart, 2001; Epstein, Baucom ve Rankin, 1993; Heinicke, Guthrie ve Ruth, 1997; Kurdek, 2002; Sacco ve Phares, 2001; Sayers ve ark., 1998; Yogev ve Brett, 1985; Whitson ve El-Sheikh, 2002).

Laver ve Laver (1991), evlilik çatışmasını eşler arasında meydana gelen bir kuvvet savaşı neticesinde meydana geldiği şeklinde değişik bir yorumlama yapılmaktadır. Çatışma çiftlerin uyumu üzerinde negatif etkisi olduğunu belirtmekle beraber; eşler arasında çatışma olmama durumunun da evliliğin olumlu bir şekilde sürdüğünün belirleyici olmadığını da eklemişlerdir.

Bazı evliliklerde eşler arasında hiçbir sorun olmadan da sonlanabileceğini; bunun sebebinin, çatışma olmayan bazı evlilikler içinde eşler arasında etkileşimin çok az bulunması ve eşlerin çatışma durumundan kaçınması sebebiyle evlilik tatminlerinin düşük olmasından dolayı olacağını söylemişlerdir.

Evlilik sırasında ortaya çıkan ve ailelerin boşanma durumuna gelmesinde rol oynayan problemler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

*Parasal problemler; aile birliğinin en önemli sorunlarından birisidir. Parasal sorunların problem kapsamına girmesi ile aile birliğinin devamlılığının tehlikeye girdiği sıklıkla görülmektedir.

*İletişim problemleri; iletişim belli başlı insan gereksinimlerinden birisidir. İnsanlarla iletişim oluşturmayan kişi sağlıklı bir kişi olarak da söylenebilmektedir. İnsanlar arasında Oluşan problemlerin önemli kısmının iletişim eksikliği veya kötü iletişim sebebiyle olduğu bilinmektedir.İletişim problemleri karı-koca arasında olabileceği gibi anne-baba ile çocuk veya evli eşlerde anne-baba arasında da olabilmektedir.

*Çevre nedenli problemler; aile bireylerinin iş yaşamı ve komşu ilişkisi gibi unsurlar da aile içerisinde birtakım problemlere sebep olabilir (Çiftçi ve Biçici 2005).

Ailede gerginliğe neden olan olaylarda ilk sırada eşin ölmesi vardır. Ardından ikinci en gergin olay karı-kocanın ayrılması, boşanması ve tekrardan evlenmesidir. Yeniden evlenme ve boşanma, ailenin her fonksiyonuna tesir eden bir dizi karmaşık farklılığa sebep olur. Ayrılma ve tekrar evlilik, anne-baba çocuk ilişkilerine, ebeveynlik fonksiyonuna ve bunun etkinliğine, aile içi gerginliklere, aile kazancına ve konutuna, ailenin arkaşlarıyla olan münasebetlerine, ailenin toplumsal ilişkilerini etkiler (<http://aile-hekimligi.uludag.edu.tr/ders4.html>).

2.5. Aile İçi Çatışma

Evlilik çatışması; evli kişiler arasında uyumsuzluk, geçinememe ve zıtlık olması sonucunda yaşanan bir süreç olarak tanımlanmıştır (Profeta, 2002).

Tezer (1986)' e göre çatışma, bir tarafın bireysel arzularının ötekini engellediği veya engellemek üzere olduğunu anlamasıyla meydana gelen bir süreç olarak belirtmiştir. Eş, çatışma ile karşılaştığı zaman kendinin ve eşinin isteklerini değerlendirme yapar ve bu değerlendirme bilinçli bir şekilde olmayabilir. Birçok durumda eski tecrübelerden edinilmiş tecrübe ve kazanılan tutumlar değerlendirmeye etki eder. Tezer'in açıklamasında esas faktör, bir eşin ötekinin arzusunu algılamasıdır. Algılamının da büyük oranda olayın sebebi ile alakalı olduğu ve yükleme kavramının bu sebebin açıklaması ile direk bağlantılı olduğu ifade edilmiştir.

Curun (2006) tarafından yüklenme, iletişim çatışması, cinsiyet ve cinsiyet rolü eğilimi ile evlilik tatmini arasında olan ilişkinin incelendiği çalışmasını, 102 evli çift ile yapmıştır. Tüm katılımcılar ile yapılan regresyon analizleri neticesinde; hem cinsiyet yönelmesinin hem de yüklemelerin evlilik tatmini hususunu belirleyen faktör olarak tanımlanmıştır.

Polat (2012)'ın yapmış olduğu çalışmada, esas önemli faktör, ilişki açısından olumlu veya olumsuz anlaşmazlığın sade bir şekilde meydana çıkması değil, anlaşmazlık karşısında nasıl bir başa çıkma yöntemi kullanıldığıdır. Eşlerin ilişkileri sırasında anlaşmazlıklar ile üstesinden gelememelerinin altında yatan sebep, bir eşin hayatının diğerine göre iyi olmasından çok eşlerin hayatlarının değişik olmasıdır.

2.6. Aile İçi Çatışma Çözümleme

Evliliğin devamı açısından çiftlerde olması gereken en önemli ustalık evlilikte problem çözme kabiliyetlerinin olduğu söylenmektedir. Problemin üstesinden gelmek için, kişinin bazı seviyelerde tepkide bulunması gerektiğini anlayabilmesi ve amacı olması gerekir. Bu durumdaki bireyin problemlerin üstesinden gelme süreci olarak belirtilmiştir (Taylan, 1990).

2.7. Aile İçi İletişim

Uyum içerisinde ve mutlu bir evlilik ilk olarak sıhhatli ve yeter düzeyde bir iletişim ve çiftlerin buradan elde ettikleri tatmin ile meydana gelmektedir. Evlilik kalite ve uyumu çoğaltılması hususunda ciddi faktörlerden birisi çiftlerden her ikisini de memnun eden iletişim çeşitleri ve seviyesi üstünde çiftlerin aynı fikirde olmaları ve memnun olmalarıdır. İletişim becerisi ve evlilik içindeki mutluluk arasında olan ilişkiye bakıldığı zaman; çiftlerin iletişim yeteneklerinin evlilik içindeki doyumu en belirleyici faktör olduğu, birçok araştırmacı ve terapistin hemfikir olduğu bir düşüncedir (Ergin, 2009).

Yapılan çalışmalarda, iletişim kabiliyetlerinin kuvvetli olduğu ailede, aile ilişkilerinde yakalanan hazzın yüksek olduğu neticesine varılmıştır. Pozitif iletişim, aile içinde, aile bireylerinin birbirini daha yakından tanınması, beraberlik duygusunda artış olması, kendisi ve birbirine karşı saygılı olmalarına imkan tanır. Aile içindeki iletişimde, karşılıklı uyumun ve empati kurmanın ve saygı aktarımında ciddi bir yerde olduğu söylenebilmektedir. Aile bireyleri arasında deneyimlenen pozitif yada negatif hislerin birbirlerine geçebilmesi birtek etkili bir iletişim yoluyla olmaktadır. Bu

sebepten dolayı, ailenin sıhhtli bir şekilde fonksiyon gösterebilmesi için etkin bir biçimde iletişim oluşturulması gerekir (Bulut,1993).

Kişiler arası iletişimin öneminin görülebildiği en yakın yer olan aile içi iletişimde, eşler arası ilişkilerde, iletişimin derin düzeyini etkileyen en önemli faktörlerden biri, kadın ve erkeğin evliliğe yükledikleri anlamdır. Bu anlamlar çocuk sevgisi, çocuk sahibi olma, neslin devamı, sosyal statü elde edilmesi, maddi olarak daha iyi düzeye gelme gibi seçeneklerden biri ya da bir kaç olabilmektedir. Fakat sevgi en temelde hayatı paylaşma ve yüklenen anlamlardan biri olarak kaliteli ve sağlıklı bir aile hayatı için kişiler arası iletişimin teknik yönü vasıtasıyla geliştirilmeye gidilmelidir. Aileyi, fonksiyonunu yitirmeden, dağılmasını engelleyen, güçlü yapan özelliklerden bazıları açık ve etkili iletişim, sıcak ve destek veren bir ait olma duygusu, saygılı yaklaşma, sorunlarla başa çıkabilme kabiliyeti ve açık, net tanımlanmış roller ve sorumluluklardır. Belirtilen bu faktörlerin sağlıklı bir halde uygulanabilmesi için etkili iletişim özelliklerinin ve becerilerinin geliştirilmesi aileyi direk kuvvetlendirecek ve sağlıklı hale getirecek en önemli etmenlerden birisidir (Önder, 2003).

Sosyal bir canlı olarak insanın başka kişilerle beraber yaşam sürdürmesinin en temel ve en özel birimi aile olarak söylenir. Ailede sosyal birimin yapısı dolayısıyla, yüz yüze ve devamlı olan bu iletişim, hem eşler hem de anne baba ve çocuklar arasında yaşanan her etkileşimin kalitesini belirlemesi açısından son derece önem taşır. Bundan dolayı aile bireylerinin, özellikle anne-babaların, kişiler arası iletişimin özellikleri ve iletişim becerileri açısından bilinçlenmeleri gerekmektedir (Önder, 2003).

2.8. Aile İçi Şiddet

Aile içindeki şiddet aile bireylerinden birisi tarafından aynı ailedeki bir diğer bireyin yaşamını, fiziki veya psikolojik bütünlüğü veya özgürlüğünü tehdit eden, kişiliğine veya kişilik gelişimine ciddi boyutlarda zarar veren fiil veya ihmâl olarak tanımlanmaktadır (Ünal, 2005).

Aile içindeki şiddet, aile bağımlı güçsüzleştiren ve bilvasıta olarak boşanmaya neden olan bir olgudur. Şiddet, kişisel ve toplumsal hayatın her an karşılaşılacak bir olgusu olmuş, günümüzde dahi şiddet oldukça yaygınlaşmıştır. Toplumda, duygusal, sözlü, fiziki, sesksüel, siyasi ve daha birsürü şekilde kendini gösteren ‘şiddet olgusu’, natürel olarak aile içinde de görülür (Özgüven, 2001).

Şiddet denildiği zaman ilk düşünülen fiziksel şiddettir. Ama fiziki olmayan diğer şiddet türleri de oldukça yaygın ve düzenli bir şekilde yapılmaktadır. Öteki şiddet çeşitleri de en az fiziki şiddet kadar az ve çok süreli hasarlara yol açmaktadır. Bunun yanında, fiziki olmayan şiddet belli bir sürenin neticesinde çoğunlukla fiziki şiddete sebep olmaktadır (Akyüz, Kuğu, Doğan ve Özdemir, 2002).

Şiddetin sebep olduğu korku normal aile işlevleri üstünde olumsuz etkiler bırakmaktadır. Ev içinde şiddetle birlikte hayat sürme; bütün ailede fiziki ve ruhsal tahriplere yol açmaktadır (Tekeli, 1993).

2.9. Boşanma Tanımı

Boşanma, toplumda çözülmeye sebep olmakta ve bununla birlikte boşanmaların devamlığı artmaktadır. Boşanma olayını, bir anda meydana gelen bir olay olarak değerlendirme yapmak hatalıdır. Çünkü boşanma belli bir sürenin son noktasıdır (Kır ve Bülbül, 2012). Boşanma, kısaca evlilik bağlılığının yargıevi hükmüyle bitirilmesi şeklinde tarif edilir, bu prosesin sebepleri ve devamında meydana gelen neticeler açısından çok çeşitli faktör ve süreci içine alması açısından önemlidir (Polat, 2012).

Boşanma, nikahlanarak birlikte olmaya başlayan eşlerin; kişilik, inanç, sosyo*kültürel değerler, alışkıları ve tepkileriyle ile birbirlerine uymama durumlarında, nikahı sonlandırma ve ayrılık hali olarak karşımıza çıkmaktadır. Evli kaldıkları sürece bedenlen, aklen, sosyal, mesleksen problemlerin gelişim durumunun yok edilmesine dayanmaktadır. Ailedeki fertler için daha sıhhatli, rahat ve huzur içinde bir yaşam amaçlanmaktadır (Oğurtan, 2011).

Boşanma da evlilik kadar eski bir olgudur. Boşanma, mevcut olasılık biri olarak ailenin olduğu her yerde karşılaşılan bir durumdur. Tarihte ilk zamanlarındaki ilk toplumlarda da günümüzde değişik coğrafyalarda da boşanmaya, istenilmeyen bir evlilik ve aile gerçekliği olarak görülmektedir. Günümüzde boşanma, global olarak hızla çoğalan bir sosyal gerçekliğe dönüşmektedir. Her toplumda geçmiş zamana kıyasla çok daha fazla ve geniş oranda olduğu söylenebilir (Sezal, 1996).

2.10. Boşanmanın Nedenleri

Gerçekleşen bütün evliliklerin yaşam boyu süreceği ve mutlu olunacağı düşüncesiyle olmaktadır. Bütün toplulukların esas değerlerinden biri de evliliğin

sıhhatli ve istikrarlı bir biçimde devam etmesidir. Evlenmek isteyen kişiler, aile oluşturarak daha rahat, mesut ve ileriye yönelik bazı neticelerin (tek başına olmama, beraber bir hayat sürdürme ve evlat sahibi olma) ümidiyle davranmaktadırlar (Arıkan, 1992).

Kanunlar nezninde gerçekleştirilmiş bir evliliğin kanunlar vasıtası ile sonlandırılması ve kadın ve erkeğin yeniden evlenebilecekleri biçimde hukuki bir hükümle birlikteliklerini bitirmeleridir. Sosyolojik yönden erkek ve kadın arasındaki hukuksal, hissi ve seksüel birlikteliklerinin sonlandırmasını içermektedir (Arıkan, 1992).

Boşanma, evliliklerdeki aksiliklerin giderilememesi, eşler arasındaki anlaşmazlıkların ve problemlerin üstesinden gelinememesi neticesinde gerçekleşmektedir. Boşanma süreci, eşlerin evlilikten önce ümit ettikleri ile evliliğin ardından hayatlarının uyumsuzluğuna katlanabilmeleri ile alakalıdır. Evlilik ilişkisinden kazanılması hedeflenen getiriler yerini boşanmayla elde edilecek getirilere bırakacak ve bu döngü eşleri çatışmaya ve hemen sonrasında da boşanmaya sürükleyecektir (Demirkan, 2009).

Toplulukların gelişmişlik seviyesine göre tüm dünyada boşanmalarda çoğalmalar görülmektedir. Bu çoğalmalarda esas değerlerin değişmesi, endüstrileşmeden dolayı şehirlerin tercih edilmesi, iletişimdeki teknolojik gelişmeler ve kadın hakları ve boşanmalara karşı yaklaşım, maddi sorunlar, tüketim kültürü ve kişiselliğin rağbet görmesi gibi etmenler etkili olmuştur (Polat, 2012). Ailede ve evlilik ilişkisi içinde deneyimlenen anlaşmazlıklar, eşlerin aile geçmişi, yetiştiriliş stilleri ve kültür özelliği, parasal durumlardaki değişikliklerine bağlanarak kökleşip, genişleyebilmektedir (Aktaş, 2009).

Evlilik bağlılığının bitmesi yani boşanmaların birçok farklı sebebi olabilmektedir. Türk Medeni Kanunu boşanma prosedürlerini standartlaştırmıştır. Bu yasaya göre boşanma sebepleri altı grupta toplanır (Sucu, 2007).

- Özel boşanma sebepleri: Aldatma, yaşama kast etme ve çok kötü ve gurur yıkıcı muamele, suç işleme ve onursuz yaşam sürdürme, terk etme ve akli hastalık olmak üzere Medeni Kanun'un 161-165. Maddelerinde verilmiştir.

- Genel boşanma sebepleri de evlilik bağılılığının etkilenmesi, birlikte hayatın tekrardan oluşturulamaması, tarafların boşanmada sözleşmesi ile edimsel ayrılık sebebi ile birlikte hayatın yeniden oluşturulamaması olarak kanunun 166. Maddesinde açıklanmıştır.

Detaylı bir şekilde açıklamak istenirse (Can ve Aksu, 2016):

Aldatma Sebebiyle Boşanmak: Medeni Kanundaki 161. Maddece, “Çiftten biri

Diğerini aldatırsa, öteki eş boşanmak için dava açabilme hakkına sahiptir.” Evli bir bayanın eşinden başka bir erkek ile, evli bir adamın da karısı dışında diğer bir bayan ile cinsel münasebet içine girmesi aldatmadır (Can ve Aksu, 2016).

Hayata zarar vermeyi isteme, Çok Kötü yada Onur Yıkıcı Davranışlar: Medeni Kanundaki 162. maddeye göre; “Çiftten birisi öteki tarafın hayatına zarar vermek istemesi yada kendisine çok kötü davranışlarda veya ciddi düzeyde onurunu kırarak bir davranışta olması nedeniyle boşanma davasını açabilmektedir” (Can & Aksu, 2016).

Suçta bulunma ve Haysiyetsiz davranış sebebiyle Boşanmak: Utandırıcı yada yüz kızartıcı özellikte hırsızlık, dolandırma, tecavüz, güveni suistimal etme, sahtekârlık, kaçakçılık, haksız mal elde etme, gasp gibi eylemler ahlak kurallarına aykırı davranış olarak belirtilir. Buradaki söz edilen birtek küçük düşüren bir eylem yapmak veya haysiyetsiz yaşam olmamakla birlikte, aynı anda bu negatif durumların evlilik birliği için dayanılmaz bir ortam yaratmaktadır (Can ve Aksu, 2016).

Terk Etme Nedeniyle Boşanmak: Beraber yaşanan evden gitmeye zorlama yada haksız olarak beraber yaşanan eve dünmeye engel olan eş de terk etmiş olarak kabul edilir (Can ve Aksu, 2016).

Akıl Hastalıkları Sebebi ile Boşanmak: “Çiftten birisinde akıl hastalığı bulunması ve bu sebeple birlikte yaşam öteki eş için dayanılmaz duruma geldiğinde, rahatsızlığın iyileşmesinde mümkün olmadığı resmi sağlık kurul raporu vasıtasıyla tespit edilmesi şartı ile bu eş boşanmak için dava başlatabilir” (Can ve Aksu, 2016).

Evlilik Kurumunun Yıkılması: “Evlilik ortaklığı, birlikte yaşam sürdürmenin kendilerinden beklenmeyen düzeyde temelden sarsıldığı durumlarda, çiftten herhangi birisi boşanmak için dava açabilmektedir” (Can ve Aksu, 2016).

Boşanmanın bu derece artış göstermesinin fazlaca sebepleri bulunmaktadır. Kültürel ve toplumsal değişmelerin aileye inikası bu derece boşanma olmasının sebebi olarak gösterilebilir. Kentleşmeler arttıkça boşanma da hızlanmıştır. Kırsal kesimlerde boşanmaların az olmasının sebebi de kadının çalışmaması, maddi açıdan özgür olmamasına bağlıdır. Kentleşmeyle birlikte eğitim düzeyinin yükselmesi ve kadın haklarının değişmesi ve kadının toplumsal hayata dahil olması düşünülenin aksine evlilikte uyumu artırmamıştır. Yaşam seviyesi artmasına rağmen aileye rol çatışması girmiştir. Bundan dolayı kentlerde boşanma seviyesi yükselmiştir. Bu yükselme evlilik kurmayı düşünen gençlerde kötü bir model olmuştur. Böyle düşünen gençler evliliklerinde en ufak bir anlaşmazlıkta anne-babaları gibi boşanma yoluna gitmektedirler. Toplumsal yaşamın hızlanması, yer değişiminin artması, çok fazla insan tanıma olanağı, gelişigüzel evlenme ve farklı ırk ve dini ve toplumsal sınıflar arasında gerçekleşen evlilik sayısını artırmıştır. Sevgiden farklı ortak yönleri bulunmayan bu çeşit evlilikler uzun ömürlü olmamaktadır. Özellikle az süreli tanışmalar sonrasında aile, akrabalar ve yakın çevredeki kişilerin onayları alınmadan yapılan evlilikler oldukça fazla engellerle karşılaşması neticesinde evlilikler boşanma ile sonuçlanmaktadır (Yörükoğlu, 1994).

Eşlerin birbirlerini aldatmaları en büyük boşanma sebebi olarak söylenmektedir. Araştırma şirketi Grant Thornton'ın Londra'da yapmış olduğu bir alan araştırmasında, erkeklerin %75 oranı ile aldatma boşanma durumlarında ilk sıradadır. Bilhassa Avrupa ülkelerinde görülen boşanma seviyelerinin fazla olması, (Belçika %75, Estonya, %70, Çek Cumhuriyeti %67, İsveç %54,1, Almanya %52,1, Fransa %45,7, Hollanda %39,7, İspanya %20,1, Yunanistan %19,6, İtalya %15,4, İrlanda %12,9) aldatmanın ne derece yaygın bir rahatsızlık ortaya çıkarmaktadır. Bununla beraber Avrupa ve Amerikada "yeni bir başlangıç" adı altında boşanma fuarı gerçekleştirilerek boşanmış kişilere yardım etmeye çalışıldığı haberlerde de yer almaktadır. Eurostat Avrupa İstatistik Kurumu'nun yayınladığı çalışmaya göre İzlanda'da doğan çocukların %64'ü evlilik dışı beraberlik sonunda dünyaya gelmektedir. Bu oranlar Fransa'da %55, İngiltere'de %47 ve Almanya'da %33 olarak tesbit edilmiştir. Bu yaşam stili de boşanmayı etkileyen konuların başında gelmektedir (Bilici, 2014).

Dini hayatın yetersizliği nedeniyle alkol kullanımı da boşanmalarda oldukça etkili bir faktördür. Boşanma ile alkol kullanımı arasındaki münasebeti inceleyen

birçok çalışma, alkol kullanan kişilerin boşanmaya daha meyilli olduklarını ortaya çıkarmaktadır. Boşanmış kişilerin çoğu, toplum içinde en fazla alkol kullanan kişilerdendir. Alkol kullanıcıları, toplum içinde öteki kişiler gibi evlenmiş olsalar da, alkol kullanmayanlara göre en az dört kat daha fazla ayrılmaya veya boşanmaya meyillidirler. Sekiz ülkeyi kapsayan bir çalışmada, en fazla alkol kullanan ülkelerin en yüksek boşanmalardaki orana ulaştıkları oldukları gözlenmiştir. Alkol düşkünlüğü ile beraber uyuşturucu ve eş sömürüsü de boşanmaya sebep olan faktörler içindedir (Clarke & Steward, Alison & Brentino, Cornelia, 2006).

2.11. Eşlerin Cinsel Durumlarına Bakış

Eşlerin cinsel yönden birbirleri ile uyum sağlamaları, evlilik birliğinin hedeflerinden birisi olarak kabul edilir (Öztañ,2003). Çiftler arasındaki cinsel ilişkinin beklentiye cevap vermemesi, fiziksel sebeplerden dolayı olabileceği gibi, psikolojik sebeplerden dolayı da ortaya çıkabilir. Yargıtayın kökleşmiş görüşü uyarınca, cinsel ilişkinin, eşler tarafından beklentiye cevap vermemesi, fiziksel veya psikolojik sebeplerden dolayı olsun, evlilik birliğinin temelinden bozulduğunun kabulünü gerektirmektedir (Öztürk, 2010).

Türkiye öteki gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında, boşanma oranı en az ülkeler içerisinde var olmakla beraber son yıllarda yapılan istatistiki veriler boşanma oranlarında yükselme görüldüğünü ortaya çıkarmaktadır.

Literatüre bakıldığında evlilik yaşamındaki saadetin seksüel doyuma bağlı olduğu söylenmektedir (Akt: Kısa, S., Zeyneloğlu, S., Yılmaz, D & Verim, E., 2013). Literatüre bakıldığında evlenme hazırlıkları içerisinde olan eşlerin cinsel konularla alakalı eğitimler ve danışmanlık hizmetinden yararlanmalarının çiftlerde görülebilecek korkular ve hataları, bunların yol açabileceği cinsel isteksizlik ve sorunları giderebileceği ifade edilmektedir (Weil, 2003).

Kadınların boşanma nedenleri arasında en ciddi unsur, erkeğin negatif hareketleridir. Şiddet, zina, cinsel sorunlar, ailedeki diğer bireylerin yol açtığı sorunlar, eşler arasında sevginin bulunmaması gibi konular ise diğer sebepler içeresindedir. Yapılan araştırmada Boşanma talebinde bulunan kadınların boşanma taleplerinin sebeplerine göre dağılımına bakıldığında 137 kadından 16'sı cinsel sorunlardan dolayı boşanma isteği içerisinde olmaktadır. Evlilikte cinsel ve ruhsal ahenk, çiftlerin en çok

arzuladığı şey iken, bazen erkek veya kadından kaynaklı cinsel sorunlar evlilikleri sonlandırmaktadır (Aybey, 2015).

Araştırmanın neticesinde; boşanma amacıyla başvuru yapan kadınların kocalarıyla olan cinsel hayatlarının çoğunlukla vasat olduğu ve bu durumun kayıtlarda belirtilmemekle ve boşanmaya yol açan ciddi unsurlardan birisi olduğu tespit edilmiştir. Bulunan sonuçlar doğrultusunda konu ile alakalı tavsiyeler getirilmiştir. Cinselliği boşanma sebebi olarak görme durumları Kadınların cinselliği boşanma sebebi olarak görme durumları ile yaş ve çalışma durumları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı, fakat eğitim durumu ve gelir seviyesi ile anlamlı bir farkın var olduğu bulgulanmıştır.

Buna göre eğitim seviyesi yükseldikçe cinselliği boşanma sebebi olarak görme seviyesinin de arttığı (evet deme oranı: okuryazar/ilkokul :%16.7, Yüksekokul/Üniversite :%24.6), buna ters olarak gelir durumları azaldıkça cinselliği boşanma sebebi olarak görmeme oranının yükseldiği vurgulanmıştır. Çalışma kapsamına alınan olgulardan tamamına yakını (% 95.3) evliliklerinde karşılaştıkları sorunların cinselliklerini etkilediğini; yarıdan fazlası (%50.7) cinsel ilişkilerinin sorunlara yol açtığı, %38.7'si cinselliklerini etkileyen faktörün yaşanan münakaşalar olduğunu, %15.3'nün kendi evliliklerindeki cinselliklerinin boşanmalarına neden olduğunu ancak %92.7 oranındaki olgunun ise cinselliğin genellikle boşanmalara sebep olduğunu, tamamına yakını (%81.3) evlenme yaşlarının cinselliklerini etkilemediğini düşünmektedir (Abalı, 2006).

Verimer (1975) 'Evlilikte Eslerin Birbirlerinin Kisilik Özelliklerini Algılaması' adlı araştırmasında; kadınların duygusal ihtiyaçlarının yeterince karşılanmadığı (%74.1), problemlerle karşılaşan çiftlerin cinselliklerinde doyum yaşama oranının %12.8 olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Boşanmak için başvuran kadınların boşanma öncesi evlilik hikayesine bakılan kadınlarda cinsellik, şiddet, alkol, zina ve eşin ailesiyle olan problemler dışında diğer nedenler kapsamında maddi problemler ve psikiyatrik hastalıklarla birlikte aynı sebepler oranı arasında olduğunu görmekteyiz (Uçan, 2007).

2.12. Sosyolojik Etkiler

Boşanmanın hızla artmasında birçok neden yatmaktadır. Toplumsal, kültürel ve teknolojik değişimler ve bunların aileye yansımaları, ailenin bu değişimlere ayak

uyduramaması, boşanmaların artmasında en önemli sebepler içinde gösterilebilir. Bunun yanında kentleşim hızına bağlı olarak boşanmalar çoğalmıştır. Kırsal kesimdeki boşanma oranları daha azdır. Bunun sebebi kadının maddi bağımsızlığının olmayışıdır. Kentleşme ile birlikte kadın haklarının gelişmesi, eğitim seviyesindeki artış ve kadının toplumsal yaşama katılması tahmin edilenden zıt olarak evlilikte uyumu çoğaltmamıştır. Ailenin yaşam seviyesi artmış ancak aile içine rol çatışması sızmıştır. Sonuç olarak boşanma kentlerde daha süratli çoğalma göstermiştir (Kır ve Bülbül, 2012).

Günümüzde aile politikası ve yasal düzenleme ne kadar teorikte aile birliğini sağlamaya ve ilerletme yönünde olduğu iddia edilse de toplumun algısı ve pratikte teoriğin yansımalarının meydana gelmemesi hala kadını toplumsal hayat karşısında savunmasız kılmaktadır. Kültür ve toplum yapısının boşanma sürecinde olan kadına bakış açısı, ötekileştirmeye sebep olmakta ve kadının hayatta içerisinde güç kazanmasına yönelik iyileştirme sürecinin başarısızlamaması, boşanma süreci içindeki kadını problem çözme yeteneklerinden mahrum kılmaktadır (Erbay, Gök ve Kardeş 2015).

Boşanmaların tüm dünyada görüldüğü gibi Türkiye’de de artması, sosyal yapının değişiminin bir neticesidir. Araştırmacılara göre, bu neticeyi oluşturan sosyal sebepler şu şekilde ifade edilebilir:

1.Çağımızda toplumsal değişimin hızla artmaktadır. Avrupa ülkelerine yakın ülkelerde bu değişimin daha süratli olduğu gözlenmektedir. Özellikle Batıdaki romantik sevgi anlayışının, diğer toplumlara dağılması, kişilerin bu yeni hayat biçimi ile ulusal ve siyasal sistemleri etkilemesi, hükümetlerin de geleneksel davranış şekillerini değiştirmek için yoğun çaba göstermesi sonuçta toplumda karmaşık bir yapı ve ortamın oluşması boşanmaları çoğalttığı iddia edilmektedir (Giddens 2000; Akt: Yıldırım, 2004).

2.Türk aile gelenekleri, “hiçbir ülke geçmişinde görülmeyen bir biçimde genel yaşamı kurmaktadır”(Miroğlu 1996). Mesela çalışan bayan, erkek ve öteki aile bireyleri kazançlarını bölüşmekte, baba hem kız hem erkek erginleşmiş olan çocuklarının da ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Batıda ise aile içinde her bireyin kazancı kendine ait olmakta baba erginleşmiş olan çocukların ihtiyacını gidermektedir. Toplumsal

değişme sonucunda Türk toplumunda da çocuklara Batıda olduğu gibi davranılırken ve kişici yaklaşım gitgide yaygın hale gelmektedir. Bunun sonunda Türk aile geleneklerinin zayıflaması ile birlikte boşanma sayılarında çoğalmanın görüldüğü sanılmaktadır (Yıldırım, 2004).

3.Türkiye’ de olan sosyoekonomik değişmeler sebebiyle bayanlar çalışma hayatında daha fazla yer alırken, maddi açıdan daha özgür olmaktadır. Bu nedenle evlilik giderek eskiye nazaran maddi yönden daha az mecburi bir ortak olma olarak bakılmakta ve boşanma çoğalmaktadır (Yıldırım, 2004).

4.Aile, geleneksel geniş aile yapısından küçük aile yapısına doğru değişirken, erkek ve kadının aile içinde olan kişisel kuvvetleri daha etkili olmuş, buda rol çatışmasını beraberinde getirmiştir. Ailedeki rol karmaşasının da boşanma yükselişinde etkili faktör olarak belirtilmektedir (Yıldırım, 2004).

5.Boşanmaların artmasında, bu olgunun toplumda gitgide sıradan bir hale gelmesinin, kabul edilmesinin de etkisi bulunmaktadır. Toplumlar boşanan eşleri eskiye nazaran fazla garipsememektedir. Toplum içinde insanın damgalanması, saygınlığının yıkılması anlamına gelmektedir. Günümüzde boşanan bireylere yapılan kötü etiketin daha az olmasının da boşanma artışlarında etkili olduğu ifade edilmektedir (Yıldırım, 2004).

6.Boşanma durumunun kanunen kolay hale getirilmesi, dünyada öteki ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de boşanmanın çoğaltan nedenler içinde gözlenmektedir (Yıldırım, 2004).

7. Macera severlikteki artışı, sevgiye bir serüven olarak bakılması ve bu çeşit sevgi üstüne oluşturulan ailelerin de kolay yıkılmasının boşanma artmasında etkili olarak ifade edilmektedir(Stark, 1985; Giddens, 2000; Akt:Yıldırım, 2004).

8.“Bunlardan yanısıra, sanayileşmenin, ailenin kuruluşu ve aile içindeki ilişkiyi de değişikliğe uğratmıştır. Sanayileşmenin olması ile beraber, akrabalığa dayalı kapalı toplum dağıldığından dolayı, akrabalar arasından ve yakın çevre içinden gerçekleştirilen evlilik oranlarında düşüş görülmüştür. Eş seçimi sırasında aile faktörü çok azdır. Genç kızlar ve erkekler, evlenme kararlarını aralarında sözleşerek almaktadır. Aile, artık düşük sayıda çocuklar istegindedir. Buna ek olarak, kadın ve erkek eşitliği, eskiye nazaran çok fazla ilerlemiştir. Buna ek olarak, ailedeki dengeyi

sağlayan akraba çevresindeki azalma yada farklı yerlerde oturuyor olması da, boşanma oranında yükselici etkiler içinde görülmüştür” (Atalay, 1984; Akt: Yıldırım, 2004).

9.Aile arasını bulan bir kuruluşun Türkiye’ye henüz ilerlememiş olma durumunun da boşanma olayını daha kolay hale getirdiği ve çoğalttığı söylenebilmektedir (İl, 2009).

10.Toplumsal değişimin tesiri ile son yıllar içinde Türkiye’de internetin de boşanma durumlarına tesir ettiği görülmektedir. Evli eşlerin, birbirinden haberi olmadan tanışmadığı kişiler ile internet ortamında kayıt olmadan görüşebilme fırsatını yakalaması eşinde güveni yıkıcı bir his ve düşünce durumuna sebep olmakta ve boşanmayı devinime geçirmektedir (Dinçer, <http://www.turk.internet.com>).

11. Bazı uzmanlar, sorunun teknoloji olmadığını ifade etmekte, boşanmaların çoğalmasındaki esas nedenin "sağlıksız evlilikler", "ilgisiz (veya çapkın) eşler" ya da "insanlık etiği değer yargılarında zayıflama" olduğunu vurgulamaktadırlar (Dinçer, <http://www.turk.internet.com>).

2.13. Boşanmanın Etkileri

Boşanmanın psikolojik ve fizyolojik inikası; depresyon, stres, değişik kaygı bozuklukları, çalışma yaşamında düşük performans, kendi içine kapanma, uykusuzluk, devamlı yorgunluk, mide bulantısı olarak gözlenmektedir. Boşanmanın ardından kişinin çalışma ve aile hayatı alt üst olmaktadır. Boşanma, sinir, moral bozukluğu ve suçluluk duyma gibi hislere de sebep olabilmektedir. Bu negatif hisler genellikle boşanmanın başlangıcında yoğun olarak ortaya çıkmaktadır. Bu negatif hislerin tamamen bitmesi ise zaman isteyebilir.Fakat boşanmanın üstesinden gelemeyen kişilerde bu negatifliğin etkisi çok daha fazla seneler, hatta hayat boyunca devam edebildiği de bilinmektedir (Uzun, 2013).

Boşanan kişiler çalışma üretkenliğinde düşüş yaşamaktadırlar. Evliliğe başlarkenki umut ve beklentinin yok olması ve boşanma ile yaşanan düş kırıklığının gelecek beklentilerini negatif yönde etki altına alması, iş isteğini azaltıcı bir etmendir.Bilhassa yeni boşanan bireylerde gözlenen amaç yoksunluğu, bıkkın olma, dikkatin dağılması, isteksiz olma ve erken sıkılma, iş hayatındaki performansı düşüren bir etmendir. Bu halde, iş arkadaşlarının boşanma ile ilgili eleştirileri ve yorumda bulunmaları da etki edebilmektedir. Boşanan kadın, eleştiriye daha fazla maruz kalmaktadır (Arıkan, 1992).

Boşanmış kişilerin, evliler ve bekar olanlara oranla ruhsal problemleri daha çoktur. (Gove, 1972 ; Berman ve Turk, 1981, 178, Bloom, Asher ve White, 1978). Pearlin ve Johnson'a görüşlerine göre boşanmış kişilerde depresyon yaşama ihtimali, evlilere göre daha çoktur ve maddi zorluklar, bu ihtimali daha da çoğaltmaktadır (1977, 706, 708). Suçluluk ve değersizlik hissi, çaresiz olma, fiziksel aktivitelerde yetersiz kalma, yeme ve uyku düzenindeki farklılıklar gibi depresyonun değişik açıları, özellikle düşük sosyoekonomik seviyedeki boşanmış kadınlarda daha belirgindir (Mednick, 1986).

Yürütülen bazı çalışmalarda (Aseltine ve Kessler, 1993; Simon ve Marcussen, 1999) boşanmanın kadınlar ve erkekler üstündeki tesirinin değişiklik gösterdiği, boşanmada kadınların psikolojik sıhhatinin, erkeğeinkinden daha tehlikeli etki altına girdiği görülürken, bazı çalışmalarda ufak ya da küçümsenmeyecek etkiler saptanmıştır.

Boşanma, psikolojik olarak hem kadın hem de erkek açısından yıkıcı etkiler bırakmaktadır. Boşanma sıklığının fazla olduğu bölgelerde intihar olasılığı da çoğalmaktadır (Travato,1986).

Boşanmanın, karı-koca üzerinde ortaya çıkardığı duygusal tesirler; şok olma, inkar, kırgınlık, suçluluk, rol yapma, buhran, kabulleniş, uyma şeklinde görülebilmektedir (İbrahimoglu, 2004).

Ayrılığın ardındaki süreçte kadın ve erkek, buhran dönemine girmektedirler. Bu dönemdeki yaşantılar, gerçekten uzaklaşma, kendini insanlardan ayrı tutma, hiddet, yitirilenleri geri kazanmak için pazarlık, depresyon ve finalde gerçekleri kabulleniş ve adapte olma gibi safhalardan oluşur. Ayrılığın ardından kadın ve erkek aynı ergenlik dönemindeki gibi kimlik bulma problemi ile yüzleşir. Ayrı hayata başlanıldığı zaman yitirilen sadece bir eş değil, aynı zamanda bir hayat stili ve kimlik olacaktır. Eşinden boşanan birçok kişi gelecekte olacıklardan ve yalnız kalma durumundan korkarak ne ile karşılaşacağını bilemediği endişeler tecübe eder. Başarısız olma duyguları, gelecekle ilgili beklentilerin olmayacağı yönündeki inanç, mutlu ilişkilere gıpta etme, olumsuzluk ve benlik saygısının yok olmasına sebep olabilir. Eşinden ayrı kişiler bireysel, mesleki, seksüel, sosyal alanda kendini yeniden tanımlama ihtiyacı duyar ve eski evli kimliği ile yeni hedeflerini tamamlayabilen kişi yeni bir kimlik sentezi

oluşturur. Şüphesiz, bunalımın derecesi, eşlerin boşanmaya yükledikleri mana ve parasal duruma göre değişmektedir (Yavuzer, 2003).

Kişiler tıpkı ölüm gibi yas sürecine sürüklenebilirler. İlk olarak duyguların donması ve şoka girme ve ikinci safhada kaybedilen eşi arama ve özlem duyma, üçüncü safha kişisel organizasyonun bozulması, kendini organize edememe görülür, dördüncü safhada umutsuzluk, beşinci safhada ise bir dereceye kadar tekrar organize olmanın başlaması görülür. Yas sürecine eşlik eden depresyonun çocuk sahibi olan kişilerde belirgin bir duygusal çöküntüye sebep olması etrafındakilere, doğal olarak da çocuklarına ilgi ve hassasiyetin azalmasına sebep olup, bu durum aynı zamanda boşanmış ebeveynlerin çocuklarına karşı bir belirsizlik deneyimlemelerine sebep olabilmekte ve çocuklarıyla istenilen ölçüde ilgilenmelerini engel olmaktadır (Fiyakalı, 2008).

2.14. Boşanmanın Kadında Etkileri

Boşanma her iki taraf için de zor bir dönemin girişidir. Eşler bir dönem boşluktaymış hissine kapılabilirler. Baba evine geri dönen kadının durumu daha da zordur. Kendini sığıntıymış gibi hisseder ve iş bulma ile ilgili sorunlar yaşar. Bir de üstüne çocukların sorumluluğu da eklenince gelecek zaman anne için korkutucu bir durum haline dönüşür. Bu durum içindeki anne kötümser, kendine ve eşine öfkeli, iş bulma zorluğu, vücutsal yakınmalar, kime dayanacağını bilememe gibi hisler doğaldır. Çocuklar bakım ve ilgi beklentisine girdikçe, ek olarak çocukların şikayetleri, istekleri ve ayağa dolanmaları da eklenince annenin içine gireceği durum tahammül edilemez bir hal alır (Keskin, 2007).

Boşanma sırasında kadını düşündüren en önemli hususlar, gelecek belirsizliği, erkekler tarafından taciz edilme, çevredeki insanların kendisiyle ilgili düşünceleri, çocuklarını nasıl bir geleceğin beklediği ve maddi zorluklardır. Boşanmanın ardından yaşanan en önemli zorluk ise; çocukların bakım ve gelecekte yaşayacakları ile ilgili kaygılar, çocuklar babada kalıyorsa onlara duyulan özlem, aile ve çevreden gelen baskılar, erkeklerin tacizi, maddi sıkıntılar ve yalnız kalma durumudur (Tor, 1993).

Kadın bütün bakımı kendi yapmaya çalıştığından pekçok taraftan kendini baskı altında olur. Her iki tarafın da içine girdikleri yeni duruma uyum sağlaması uzun sürecektir. Bazı kişiler için bu süre az, bazıları için uzundur. Uzun süreli bir birliktelikleri de varsa bu kişiler kendi hedeflerini ve kişilik özelliklerini birbirlerinden

ayrı ve özgür olarak tekrar tanımlamak zorunda olacaklardır. Boşanma, her iki tarafın kendi hayatları için yeni bir denge arayışının neticesidir. Her kişi bu dengeyi kendine göre yapmaya çalışır. Bazı kişiler aylar sonra bazıları yıllar geçtikten sonra bu dengeyi kurarlar. Bazı kişiler yeni bir denge kurmadan başka bir evlilik gerçekleştirebilirler. Yeni dengeyi oluşturmuş olanlar kendilerini daha mesut, hayatı ve kendilerini daha iyi anlamış olarak yeni bir döneme başlarlar. Bireyin boşanmasının ardından kendini yenileme ve geliştirmesi ile birlikte tekrardan hayata dönmesinde üç temel husus önemli olmaktadır.

1) Maddi Şartlar: Maddi sorun içerisinde bulunan anne ve baba gelişim gerçekleştiremez ve çoğunlukla maddi problemlerin içinde tıkanır ve bu problemlerin ilerisine gidemez.

2) Çocuk Sayısı: Çocuk sayısının fazlalığı anne veya babanın kendi problemleri için ayıracağı zaman ve enerji kaybına sebep olacağından kişi çocuklarına bakmanın ötesinde kendi problemleriyle pozitif bir şekilde alakadar olamaz.

3) Destekleyici Çevre: Boşanan kişinin etrafında ona değer veren ve onu destekleyen kişiler varsa boşanmanın negatif etkisinden kurtulması daha kolay olacaktır. En berbat durumda olan, boşanmanın sonrasında maddi sıkıntılar içinde tek başına kalan ve çok sayıda çocukla ortada kalmış kişidir. Boşanmanın etkilerinden en hızlı kurtulabilen kişi ise maddi olanakları uygun, kendine değer veren tek çocuklu veya çocuksuz kişidir (Cüceloğlu, 1998).

Diğer yandan boşanmayla birlikte, kadın da erkek de toplum içerisinde 'Dul' pozisyonuna geçmektedir. 'Dul' kavramı daha önceki yıllarda kadınlar açısından hoş karşılanmadığı görülmektedir. Ancak bu devrede özellikle 'anlaşamadı, ayrıldı' fikriyle beraber daha kabul edilir bir düzeye gelir. Sonuç olarak da boşanmanın ardından kadın ve erkek eski yıllara göre daha kolay bir şekilde tekrar evlenip aile kurabilirler (Alicik, 2009).

Boşanmış kadın, erkek aile üyelerinin onu kollamasından ve geleneksel oluşumdan çıktığında yoğun bir şekilde dışlanmaktadır (Guru, 2009). Bu sorunlardan ilk olarak toplumdaki saygınlığın yitirilmesi, çocukların velayeti esnasında oluşan huzursuzluk ve anlaşmazlıklar, etrafın baskı oluşturması, sosyal baskı altında olma ve parasal durumun bozulması gelir (Sarpkaya, 2013).

2.15. Boşanmanın Erkeklerde Etkileri

Boşanmanın ilk zamanlarında özellikle ilk üç ay zarfında her iki taraf da en zor dönemlerini yaşarlar. Yapılan araştırmalara göre erkekler maddi açıdan daha bağımsız olduklarından ve çoğunlukla çocukların bakımını kendileri yapmadıklarından kısa zamanda negatif etkiden kurtulurlar (Cüceloğlu,1998). Boşanmanın kadın ve erkekler üstünde bıraktığı tesir değişiktir. Boşanmanın ardından erkeklerin deneyimlediği zorluklar, çocukları özlemek, ev ve kendi işlerini yapmakla ilgili sorunlar ve hissi zorluklar olarak belirlenmiştir. Boşanmış erkeklerin sosyal rolleri nedeniyle, cinsiyete yönelik iş paylaşımının de tesiriyle kendi işlerini yapma ile ilgili sorunlar tecrübe etmesi dikkat çekicidir (Arıkan, 1996).

Boşanmış ve ayrılmış kadınlar üzerinde yapılmış bir araştırmada (Kalmijn ve Monden, 2006), kadınların depresif semptomları üstünde boşanmanın manalı bir olumsuz tesirinin olduğu neticesine ulaşılmıştır. Fakat bu çalışmada aynı olumsuz tesirin erkekler üstünde de görüldüğü bulunmuştur. Diedrick (1991), erkeklerin kadınlara oranla boşanmadan önce daha az, ancak boşanmanın ardındaki dönemde daha çok negatif tesir ettiğini vurgulamıştır (Akt. Gregson ve Ceynar, 2009).

2.16. Boşanmanın Çocuk Üzerindeki Psikolojik Etkileri

Bir evliliğin bitme sürecinde olması ya da bitmesi çocuklar açısından hangi yaş diliminde bulunursa bulunsunlar öfke, korkma, buhran, suçluluk duygusuna sebep olur (Eryorulmaz, 2013: 25).

Boşanmış anne-babaların çocukları kendilerini anne*babasının ihanetine uğramış olduklarını düşünürler. Annesi veya babasının özel bir zamanını unutmaması, büyüdüğünde yanında olamaması ve ihtiyaç duyduğu anda yanında bulunmaması çocuğun anne*babası tarafından ihanet edilmiş olduğunu düşünmesine yol açmaktadır. Boşanmış ailesi olan bireyler özellikle çocukluklarını zor ve kaygılı şekilde görürler, babaları ile daha çok vakit geçirmiş olmayı diler, babalarının onları sevmediklerini düşünmekte ve evlenme ve mezun olma gibi törenlerinde anne-babalarının beraber gelip gelemeyeceğine yönelik kaygı yaşamaktadırlar endişeye sahiptirler (Amato, 2010: 656).

Boşanan ailelerdeki çocuklar genel olarak aşağıdaki 5 safhadan geçerler (Özgüven, 2001):

1) İnkâr ediş safhası

- 2) Boşanma sebeplerine öfke duyma safhası
- 3) Anne*babayı bir araya getirmeye çalışma safhası
- 4) Ruhsal yönden bozulma safhası
- 5) Boşanmayı kabulleniş safhası

Boşanmayı kabullenme safhasına gelinceye kadar boşanma sürecinin çocukların yaşamlarında çok boyutlu ancak çoğunlukla negatif bir sürü etkileri olmaktadır. Anne-babalar yönünden psikolojik, sosyal ve maddi açıdan oldukça önemli farklılıklara yol açan boşanma genel olarak, çocuklarda; boşanma sonrasında akademik, sosyal ve psikolojik yönlerden yıkıcı sonuçlar olarak ortaya çıkmaktadır (Taylor ve Andrews, 2009; Öngider, 2013).

Boşanmanın ardından çocukların deneyimleyeceği problemler farklıdır. Anne ya da babanın yanında yaşama, bir ebeveynin eksik olduğu düzene uyum sağlama, ayrı olduğu ebeveyn ile ilişkileri düzene sokma, arkadaş ortamı içinde kendini eksik ya da değişik hissetme, üvey anne, baba ve kardeşlerle ilişkileri oluşturma çocukların yaşadığı problemlerden bazılarıdır (Özgüven, 2001). Boşanmış aileden gelen kız çocuklar, daha çok psikolojik ve ilişki problemleriyle karşılaşırken, her kız hem erkek çocuklar arasında, eğitimini sonlandırma, işsiz kalma, negatif hayat olayları, tehlikeli davranışlar boşanmamış aile çocuklarına göre daha fazla ortaya çıkmaktadır. Çocuklukta karşı karşıya kalınan stres yetişkinlikte de ortaya çıkmaktadır (Huurre, Junkkari & Aro, 2006).

Boşanma gibi yıkıcı bir olayla karşı karşıya kalan çocuklarda gelişim yavaşlayabilmekte, hatta durabilmektedir. Çocuklar, olayın meydana geldiği anda takılı kalabilmekte ya da evvelden tamamlamış olduğu bir safhaya gerileyebilmektedir. Çocuklarda ilerleyen yaşlarda bu, ruhsal bozukluk, endişe, ayrılma kaygı, kişilik problemleri ve konsantrasyonda bozukluk şeklinde görülebilir. Bu çocuklar, tüm yaşamlarında ellerinde olanla yetinmeyip, daha fazlasını talep ederler ve devamlı dikkat çekmek istemektedirler. Kendilerine hedef belirleme, onlara ulaşmakta zorluk yaşarlar, tek başlarına kalmak istemezler ve öteki kişilere karşı anlayışlı olmazlar. Çünkü kendilerine karşı da anlayışlı olunmamıştır (Çelikel, 2006).

Boşanmanın çocuk açısından etkilerine bakıldığında üç temel problem görülmektedir. İlk, sırada boşanmanın çocuğun günlük hayatına yol açtığı tesirdir.

Çocuğun çevresinin çeşitliliği ve anne-babasıyla ilişkisinin niceliği ve çeşidi çocuğun yetişmesinde etkili olmaktadır. Çocuğun aile ortamı, boşanma neticesinde ciddi tehliklerle karşılaşmaktadır. Bu farklılıkların çocuğun psikolojisini hangi açılardan tesir altına aldığını kontrol etmek gerekmektedir. İkinci problem, çocuğun boşanma durumunda hangi yaşta olduğu ile alakalıdır. Çocuk küçük yaşlardayken meydana gelen bir boşanma, onun gelişim durumunu yoğun bir şekilde etkisi altına almaktadır. Üçüncü problem ise, çocuğun anne yada babadan biri ile yaşama mecburiyetidir (Cüceloğlu, 2003).

2.17. Sosyal Rol Kuramı

Evrin teorisine alternatif olarak insan davranışlarını açıklayan bir başka bakış biçimi de insanların toplumsallaşma prosesinde bir bazı kalıpsallaşmış davranışları çevreden edinildiklerini öne süren sosyal yapı kuramıdır. Jaime, Easton, Fleischman, Goetz, Lewis, Perrilloux ve Buss'a (2010) göre sosyalleşme sürecinin insanın gelişimi, kişiliği ve cinsiyet farklarının oluşumu üstünde ciddi bir tesiri olduğu söylenmektedir. Mesela, aileler kız ve erkek çocuğunu, yaşadıkları evrimsel düzeneğine bağlı olarak toplumsal cinsiyet rol yüklemeleriyle tutarlı bir şekilde yetiştirmeleri neticesinde, kız çocukları erkek çocuklara göre kendisini cinsel yönden savunmayı daha fazla öğrenmişlerdir (Perilloux, 2008).

Yıldırım'ın da (2007) üstünde durduğu üzere, sosyal rol kuramında, kadın ve erkeğin toplumsal rollerindeki değişimlere bağlı olarak eş tercihinde ortaya çıkan cinsler arası değişiklikleri anlatmaktadır. Sosyal rol kuramı çerçevesinde cinsiyete yönelik iş paylaşımı, kadın ve erkeğin rolleri, kadın ve erkekten beklenenler, nasıl büyütüldükleri, sınıf ve cins arasındaki eşitsizlikler, erkek egemen ideoloji ve sosyalleşme süreci kişinin eş seçiminde ana faktör olmaktadır.

Yıldırım'a (2007) göre bir taraftan erkeklerin maddi durumuna, diğer taraftan kadının fiziki cazibeye yüklenen sosyal değer neticesinde, toplumsal roller yapısal olarak çoğalmaktadır. Böylece erkek ve kadınların eş olarak tercih edecekleri kişiye yönelik seçimleri, içinde buldukları toplumun cinsiyete atfettiği vazifeler yönünde şekillenmektedir. Sosyal Rol Kuramı sosyal ve siyasal hareketlerle beraber, tutumlarda da görülen kadın ve erkek arasındaki değişikliklerin erkek ve kadınların sosyal rollerindeki değişikliklerden dolayı olmadığını iddaa etmektedir (Eagly, 2000).

Kadınlar ve erkekler doğuştan getirdikleri ve farklılaşmış cinsiyetlerine has psikolojik yönelimlerini ve cinsiyet rollerini kazanmazlar. Değişik sosyalleşme deneyimleri, sosyal davranışlarda cinsiyet farklılığının ortaya çıkmasından sorumludur. Kadın ve erkekler, başarılı bir rol performansı ortaya çıkarabilmek için doğuştan kazandıkları ve zaman içinde kazandıkları nitelikleri birleştirerek cinsiyete has toplumsal rolleri oluşturabilirler. Toplumdaki mevcut fikirler biraz farklılaşsa da bugün birçok toplumda, özellikle endüstriyel toplum içinde, roller genel olarak kaynağı sağlayan kişi ve evde ilgilenen kişi olarak dağılmaktadır. (Kite,1996; Eagly vd.,2000; Johannesen-Schimidh, Eagly, 2002, akt.Güldü, Ersoy-Kart, 2007).

Bu tanımlar doğrultusunda çocukların anne-babalarını görerek ve rol modeli olarak gerekli davranışsal rolleri benimsediklerini ve sosyal-rol kuramının sosyalleşmenin birinci adımındaki öğrenmeye yoğunlaştığı belirtilebilir (Eke,2006, Akt.:İnce, 2016).

Sosyal rol kuramcıları ilişkiye farklı bir perspektifden bakmaktadırlar, onlara göre bu ilişki, psikolojik yönden daha sağlıklı insanların evlenmelerinin bir neticesi değerindedir. Bu noktada boylamsal çalışmaların gerçekleştirilmemesi, konuyla ilgili sadece kesitsel çalışmaların devam ettirilmiş olmasından dolayı sanki evlilik ruh sağlığını çoğaltıcı bir rol oynuyormuş gibi görülmektedir. Oysa bu neticeler sadece psikolojik iyi oluşu yüksek kişilerin evlenme olasılıklarının daha fazla olmasının bir neticesidir. Bu da “seçicilik etkisi” olarak isimlendirilir (Horwitz, White ve Howell-White; 1996).

2.18. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal Öğrenme Modeli Thibault ve Kelley'in sosyal mübadele kuramına uzanmaktadır. ikili ilişkilerdeki karşılıklı bağımlılığı açıklama hedefindeki kuram ilişkiden alınan doyum ilişkiye bağımlı olmayı iki ayrı kavram olarak ele almaktadır. Bir kişi kendisine fazla haz sağlamayan bir ilişkiyi bağımlılığın yüksek olması sebebiyle devam ettirebilir. Sosyal mübadele yaklaşımına göre bu karşılaştırma seviyesi seçenekler için karşılaştırma seviyesi olarak tanımlanır. Karşılaştırma seviyesi, kişisel yaşantılar ve gözlemlere bağlı olarak bir ilişki türü için doyum-doyumsuzluk boyutundaki tarafsız noktayı temsil etmektedir. Herhangi bir ilişkiden alınan neticeler bu tarafsız noktanın üstüne çıkarsa, ilişki tatmin edici, altında ise tatmin etmeyen ilişki olarak isimlendirilir.

Seçenekler için karşılaştırma seviyesi ise bireyin var olan ilişkilerini olası başka kişilerle yaşaması durumunda alacağı hazza ilişkin tahminlerinin orta noktasıdır. Bu durumda kurama göre insanlar, ilişkiyi sürdürüp sürdüremeyeceği konusunda karara varırken seçenekler için karşılaştırma seviyesini ölçüt olarak kullanmaktadırlar (Hovardaoğlu, 1996).

2.19. Yapısal Kuram

Yapısal aile terapisi Minuchin tarafından geliştirilmiş bir kuramdır. Yapısal aile terapisi denilmesindeki sebep, aile sistemindeki yapısal “birleşme” ve “kopmaları” değiştirmeyi amaçlıyor olmasıdır. Yapısal aile terapisi bireyi kendi yaşadığı sosyal evre içerisinde inceleyen bir yaklaşım olarak ailenin alt sistemleri, özellikle ana-baba ve çocuklar arasındaki ilişkilere yoğunlaşır. Yapısal aile terapisinde aile yeleri ve alt sistemler arasında açık sınırlar olduğu düşüncesi vardır. Birçok aile ebeveyn-eş alt sistemi, kardeş alt sistemi, büyük anne, büyük baba alt sistemi ve diğer geniş aile üyelerinden oluşan alt sistemleri içermektedir. Aile sisteminin kuralları değişmeye başladığı zaman davranışlar da değişiklik göstermeye başlayacaktır (Demirbilek, 2015).

Yapısal aile terapisinin esas fikirlerinden birisi, her ailenin ‘aile bireylerinin etkileşimlerini düzenleyen görünmez-işlevsel gereklilikleri’ taşıyan bir yapısının varlığıdır (Minuchin,1974). Bu yapı, aile yalnızca eylem şeklinde olduğu zaman ortaya çıkmaktadır. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse, ailenin pasif olduğu ve aile bireyleri arasında yinelenen etkileşim örüntüleri görülmediği durumlarda, bir ailenin yapısının nasıl olduğunu görmek olanaksızdır.

Yapı aileleri pozitif veya negatif doğrultuda etkileyebilmektedir. Bazı ailelerde yapı sınıflandırılmış bir durum içerisindedir ve aile yeleri birbirleriyle hemen ilişki içine girebilmektedirler. Diğer ailelerde de yapı pek belirgin olmamakta birlikte aile üyelerinin anlamlı ve kolay ilişki içerisine girebileceği çok az düzenleme mevcuttur. İki durumda da gelişimsel veya durumsal olaylar ailenin stres,katılık, karmaşa ve işlevsizliğini fazlalaştırır ve aileye kriz yaşattırır (Minuchin,1974). Diğer taraftan açık bir yapısı olan aileler daha kolay iyileşme gösterir ve böyle bir düzenlemesi olmayan ailelere oranla uzun bir süreçte daha iyi fonksiyon gösterirler (Gladding,2015).

Ailede bir statüler ve roller ağı var olmakta ve bunlar yoluyla aile sisteminin devamlılığı sağlanırken, aile sistemi vasıtasıyla tüm sosyal sistem sağlanmaktadır.

Aileyi toplumsal sistemin esas sigortası ve toplumsal dengenin esas faktörü olarak varsayan yapısal işlevselci fikire göre, sistemin sürekliliği için cinsiyet rolü farklılaşması şarttır. Parsons, bu sistemin sağlanmasının ilk şartı olarak, ailede eslerin birbirini tamamlayan ve uzmanlaşmış rollerinden bahsederek direkt, erkeğin araçsal rolü, kadının da aile içinde anlamlı rolü devralması gerektiği üzerinde durmuş, eve gelir getiren kişi olarak lider, yaratıcı ve özgün olan erkeklerin karşısına boyun eğici, tatminkar ve sevgi ihtiyacını giderebilen kadını koymuştur (Parsons, 1972).

İnsanlar evlenince birkaç müşterek transaksyonel kalıp oluşturmaları gereklidir. Eşlerden her birinin kendi, davranış, değer yargısı ve diğer kişilerin kendileriyle nasıl iletişim içine girmesi gerekliliği hususunda talepleri vardır. Bu kalıplar günlük yaşamdaki ufak olaylarda birbiriyle çarpışır, anlaşmazlar ve iki eş de birbirini farklılaştırmak için uğraşır. Eşler birbirlerine erişebilir duruma gelir. Eğer sağlıklı kalıplar geliştirirlerse bu durumu mümkün mertebe devam ettirme eğiliminde olacaklardır. Kalıplar arasında çarpışma olursa kendilerini ihanet edilmiş gibi görecektir buna rağmen eşler bu kalıpların kaynaklarını akıllarında tutamayacaklardır (Minuchin, 1981).

2.20. Yaşantısal Kuram

Yaşantısal aile terapilerinin, 1960'lı yıllarda insancıl yaşantısal hareketinden ortaya çıktığı kabul edilmektedir. Sembolik Yaşantısal Aile Terapisi (SYAT), Gestalt terapi, psikodrama, danışan merkezli yaklaşım ve karşılaşım grup hareketi gibi ekollerden etkilenmiştir. Yaşantısalterapiler, “*şimdi ve burada*” durumuna odaklanmaktadır. Bu ekolde teorik ve soyut faktörler azaltılır. Psikolojik sağlığın ölçülmesi ve hangi teröpotik müdahalenin kullanılacağı konusunda karar verilmesi, ailedeki deneyimlerin niteliğine bağlı olmaktadır (Gladding, 2002).

Yaşantısal kuramın dayandığı esas fikir aile üyelerinin duygularının farkında olmadığıdır. Eğer duygular fark edilirse bastıracaklardır. Duyguların ortaya çıkmadığı zaman aile üyelerinden birinde veya birkaçında duygusal bozukluk görülür. Bu tarz bir durumda aile bireyleri birbirinden uzak durarak başka şeylerle uğraşma, aile ile ilgili olmayan aktivitelerle uğraşacaklardır. Bunun neticesinde de aile işlevselliğini yitirecektir. Bu durumu ortadan kaldırmak için aile üyeleri arasında duygusallık, duyguları açığa vurma üzerinde durulmaktadır. Duygu aktarımı sözel olabileceği gibi

sözel olmayan bir şekilde de uygulanabilir. Bu yaklaşımda, aile bireylerinden şu an içerisinde kalmaya odaklanarak benlik farkındalıkları çoğaltılmaya uğraşılmaktadır (Gladding, 1998).

SYAT, hem bireysel hem de aile ilişkilerinin önem verildiği çok kuşaklı bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişisel gelişim ve aile ilişkisi yönelimli olan terapist, aileye katı ve tekrarlayıcı davranış kalıplarından daha çok esnek ve spontan yollar kazandırmak için yardımcı bir rol oynamaktadır (Cag ve Acar, 2015).

Yaşantısal aile terapileri, duyguları etkilemeye odaklanmaktadır. Duygu farkındalığı ifadesi kişinin veya ailenin kendini gerçekleştirme anlamındadır. Bu bakış açısına sahip profesyonel kişiler, duyguların ifadesinin evrensel bir etkiye sahip olduğunu varsaymaktadır. Yaşantısal yaklaşımda duyguların etkileyici ve net bir şekilde ifade edilmesi desteklenmektedir. Sağlıklı aile, birbirlerinin deneyimlerine açık olan aile olarak tanımlanabilir (Gladding, 2002).

2.21. Psikodinamik Yaklaşım

Psikodinamik aile terapisi yaklaşımının öncüsü Ackerman'dır. Psikodinamik aile terapisi Sigmund Freud'un klasik çalışmalarına dayanmaktadır. Psikodinamik aile danışması, aileler üzerine yapılan uzun süreli araştırmaları sentezleyen ve aile grubunu bütünlüğü içinde değerlendiren, sözlü bir tedavi yöntemi olmaktadır. Psikodinamik aile yaklaşımında terapist; aile üyelerinin "bilinçdışı" düşünce ve deneyimlerini kendi yaşantısı ve ilişkileri aracılığı ile "bilinçli" hale getirmek ve özellikle kişinin geçmiş yaşantısı ile şimdiki yaşantısındaki davranışları arasındaki soruna yönelik bir bütünleşme sağlamaya çalışmaktadır. Psikodinamik yaklaşımda aile grubunu bütünlük içinde ele alınmaktadır (Demirbilek, 2015).

Psikodinamik kuram, her ne kadar tek bir kişinin kişilik gelişimine odaklansa da, aslında birey ile aile arasındaki etkileşimle ilgilenir. Freud bireyin kişilik yapısında ailesinin anahtar rol oynadığına inanır (Nazlı, 2014).

Günümüzdeki psikodinamik kuramcılar iç ruhsal ve kişilerarası güçlerin karşılıklı olarak nasıl çalıştığına daha çok önem vermektedirler (Goldenberg ve Goldenberg, 1996). Ailelerde duygusal karışıklığı olan birkaç üye vardır ve bu üyelerin gerçekleri ezici ihtiyaçları nedeni ile bozular. Aile üyelerinin birindeki varolan değişiklik diğer aile üyelerinin güvenliğini tehdit ettiği şeklinde algılandığı

aile danışmanları bütün aile üyelerinin danışma sürecine katılması gerektiği görüşündedirler (Fenell ve Weinhold, 1989).

Psikodinamik aile danışması, eşler ve ebeveyn-çocuk arasındaki etkileşimin kapalı etkileşim olduğunu vurgular. Bireyler çözülememiş narsistlik ihtiyaçları ile evliliğe başlarlar. Bu ihtiyaçların evlilik yolu ile karşılamaya çalışırlar. Çocuklar da ebeveynlerin karşılanmamış bu ihtiyaçlarını giderecek bir obje gibi görülmektedir. Bu durumda çocuk kendi ihtiyaçlarını karşılayamaz hale gelir. Oluşan bu döngü kuşaklar boyu devam etmektedir (Fenell ve Weinhold, 1989).

2.22. Bowen Aile Kuramı

Bowen aile kuramının temel ögesi 'hayatın tamamına intikal eden, yaşanan bölgeden kaynaklı süreğen bir kaygı olduğu' dur. Bu kaygı, hem hissel hem de fizikidir ve bütün yaşayanlar tarafından bölüşülmektedir. Bazı kişiler ailelerinde bir önceki kuşaktan aktarım yolu açık olduğundan bu endişeden, ötekilerine göre daha çok etkilenmektedirler. Eğer endişe az düzeyde seyredirse, insanlar veya aileler açısından çok az sorun meydana gelir. Bu gibi durumlarda aile duygusal düzeni etkilenmez (Friedman, 1991).

Bowen kuramında birbiriyle ilişki içinde olan ve insan davranışlarına etki eden üç sistemi oluşturmuştur. Bunlar; Heyecansal (coşkusal) sistem (emotional system), duygusal sistem (feeling system) ve zihinsel sistem (intellectual system). Heyecansal sistem insan davranışlarını güdüleyen, yönlendiren ve düzenleyen sistemdir. Heyecan ve duygular birbirinden ayırt edilir. Heyecanlar bilinç dışı ve bütün hayat olaylarında kullanılır. Ama duygular ise bilinçli ve evrimsel olarak sonra gelişmektedir. Bowen' a göre duygusal sistem diğer iki sisteme göre daha az ifade edilmiştir. Zihinsel sistem yetenekleri içine alır. Yetenekler duygusal, heyecansal ve bireysel durumu ele almakta ve bu durumlar karşısında nasıl bir tavır içerisinde olacağını tercih eder. Bowen kuramı, bu düzenin değişmesinin esas noktası gibi olmasına temel olmaktadır. Eğer bu düzen ilerlemezse hiddetli hisler ve heyecanlı tepkilerin baskı oluşturduğu varsayılır. Gelişen zihinsel sistem hisler ve heyecansal sistemlerin arasına girerek tepki verir (Martin, 1994).

Murray Bowen'in aile sistemi kuramı bazı ilkelere dayanmaktadır. Bunlar şu şekilde ifade edilmektedir:

1. İletişim kalıpları öğrenilmiştir ve kuşaktar kuşağa aktarım yapılıdır.

2. Kişi ve aile davranışları bu kalıpların bir neticesidir.

3. Aile sistemi homeostatiktir.

Aile, bireyleriyle ilişki içerisinde olan bir bütün olarak görülmektedir. Düzen içerisindeki herhangi bir kısmın farklılığı bütün düzeni temelinden sarsmaktadır. İlk amaç her bir aile bireyinin bütün aile düzeninin özgürlüğü ile birlikte, kimliğine denge sağlamayı becerebilmektir. Düzendeki durağanlık hedeflidir. Eğer bir değişiklik meydana gelirse buna uymaya gayret edilir (Prest ve Protinsky, 1993).

Murray Bowen'a göre bir aileyi her yönden anlayabilmek için, aileyi en az üç kuşak içerisinde incelemek gerekir (Corey, 2001). Aile sistemleri kuramına göre normal aile işlevi, benliğin farklılaşması ve entelektüel, duygusal dengenin oluşu şeklinde nitelendirilebilir. İşlevsel olmayan belirtiler ise, ailenin veya çiftin kökeniyle zarar görmüş ilişkileri sebebiyle kötü işlev görmesi, yetersiz farklılaşma seviyesi, anksiyete, aile içi çiftler arası yansıtma ve üçgenleşme olarak ortaya çıkmaktadır. (Dokur ve Profeta, 2006).

Bowen aile terapisinde temel öge yaşıyor olma devamlı bir kaygıya sebep olması fikri hakimdir. Bu fikir hem duygusal hemde fizyolojik olarak bütün canlılarca eşit şekilde yaşanır. Bazı bireylerin bu kaygıdan başka kişilerden daha fazla etkilenmesinin nedeni ise bu kişilerin ailelerindeki önceki nesillerin bu kaygıyı sonraki nesillere aktarmasıdır. Eğer bireylerde ve ailelerdeki kaygı seviyesi minimum seviyede olursa sorun yaşama durumu da o derece azalacaktır. Böyle durumda ailenin duygusal düzeni bozulmaz. Diğer bir yandan endişenin orta seviyede olması bazı olası tahminli örüntüleri dışı vurmaktadır (Gladding, 2015).

2.23. Kıbrıstaki Boşanmanın Nedenleri

KKTC'deki Evliliklerde ilk beş yıl içinde boşanma seviyesinin çok fazla görüldüğü gözlenmektedir. Tabloda yer verilen on yıllık süre zarfında olan 4203 boşanmanın 1831'i ilk beş sene içinde gerçekleşmiştir. 1994-2005 yılları arasında olan boşanmaların %43.56'sı evliliğin ilk beş yıllık sürecinde gerçekleşmiştir. %21.79'u 6-10, %12.82'si 11-15 ve %21.81'i ise 16+ yıllık sürelerdeki evliliklerde gerçekleşmiştir. Evliliğin ilk beş yılında görülen boşanmaların muhtemel sebepleri içinde eşlerin birbirlerini yetersiz tanımasından kaynaklandığı söylenebilir. Boşanma sebepleri 1998 Aile Yasası'na göre aldatma, cana kast ve kötü davranma, cürüm ve haysiyetsizlik, terk etme, akıl hastalığı, anlaşmazlık olarak sıralanmaktadır. KKTC

Devlet Planlama Örgütü kayıtlarına göre de anlaşmazlık sebebiyle gerçekleşen boşanmaların sayısı diğerlerine göre oldukça fazladır. Örneğin, 1999 yılında 344 boşanmanın 315'i, 2000'deki 366 boşanmanın 338'i, 2001'deki 351 boşanmanın 315'i ve 2005'teki 489 boşanmanın 325'inin şiddetli geçimsizlik sebebiyle gerçekleştiği vurgulanmaktadır (Alicik, 2009).

Kıbrıs Türk toplumunda senelere göre evlilik dağılımı normal seyirde devam ederken, boşanmalar son zamanlarda oldukça yüksek düzeye ulaşmıştır. 1989 yılında boşanma sayısı 199'dur. 1998 yılında bu sayı %50,25 artışla 299 olur. 2005 yılında boşanma sayısı 299'dan %63,55 oranında artışla 489'a ulaşır. 1989'dan 2005'e kadar olan sürede boşanma oranındaki artma %145,73'tür. Bir önceki seneye göre boşanma miktarındaki artma dalgalı bir seyir takip etmektedir. 1998 Aile Yasası'ndan sonra boşanma sayısında yükseliş olmakla beraber, öncesinde de artış gözlenmektedir. Bu nedenle boşanmaların bir tek yasal düzenlemelerle ilgili olmadığını da ortaya çıkarmaktadır (Alicik, 2009).

2.24. Diğer Ülkelerde Yapılan Çalışmalar

Boşanma, her ne kadar mutsuz ve çekilmez bir evliliğin sonlanması olarak görülse de tüm toplumlar için üzücü ve istenmeyen bir durum olarak karşılanmaktadır. Çünkü boşanma sadece bireyleri ve çocuklarını etkileyen bir olgu değil, toplum üzerinde kalıcı olumsuz etkiler de yaratabilecek bir olgudur. Bu yüzden geçmişten bugüne toplumlarda aile bağlarını güçlendirici çalışmalara önem verilmiş ve devletler tarafından evli çiftler destek görmüştür. Batı ülkelerinde yüzyıllardır evlilik kurumu bozulmaz olarak kabul görülmüştür. Evlilik birliğinin devam ettirilmesinin artık imkansız olduğu, çok sınırlı durumlarda kişilerin boşanmasına izin verilmiştir. Fakat zamanla birçok ülke hızla boşanmaların kolaylaşması yönünde ilerleme kaydetmiştir. Eşlerden birinin diğerine kötü davranması, terk etmesi, aldatma gibi suçlamalarda bulunması durumunda boşanmaya izin veren karıştlar sisteminin yerine herhangi bir sebebi benimseyen boşanma yasaları 1960'ların ortalarında uygulamaya konulmuştur (Erkan, 2017). Örneğin İngiltere'de kolaylaştırıcı boşanma yasalarının hayata geçirilmesi ile birlikte 1960'lardan 1970'lere kadar olan dönemde boşanmalar iki katı artış göstermiştir.

Demir (1998) İzmirde 55 boşanmış kadın ile gerçekleştirdiği çalışmada; boşanma ile neticelenmiş evliliklerin %24'ü 1-11 ay, %27'si 2-5 yıl zarfında meydana

geldiği (153) eşin anne ve babasının boşanma üzerinde ciddi bir faktör olduğunu ve kuzenler arasında boşanma düzeyinin yüksek olduğu(55 kadından 32 tanesinin anne-baba ve kardeşleri veya kan bağı olan diğer kişiler boşanmıştır) bulunmuştur. %75 oranında boşanma kararını alan taraf kadın olmakta ve bu kadınların %25'i evin ihtiyaçlarının karşılanamaması, maddi sorunlar, eşin işsiz olması, %22'si kocasının sorumluluğunu alamaması, %16'sı kültür farklılığı ve kişilik çatışması en önemli boşanma nedeni olarak göstermişlerdir. İkinci olarak kocanın aile sorumluluğunu taşıyamaması ve ev ile ilgilenmemesi şeklinde sıralanırken %55 oranında üçüncü sırada alakadar olmama ve sevgi göstermeme boşanma nedeni olarak verilmiştir.

Keskin (2007) gerçekleştirdiği araştırmada boşanmanın sosyolojik-psikolojik sebepleri ve boşanmanın meydana getirdiği neticelere bakılmıştır. Araştırma Niğde il merkezinde gerçekleştirilmiş ve araştırmada 11 sorudan oluşan görüşme formu uygulanmıştır. Boşanmış 15 kadın 10 erkek toplam 25 kişi ile yüzyüze gerçekleştirilen görüşmelere göre boşanma davasını en fazla kadınların açtığı tespit edilmiştir. Bundan dolayı araştırma çerçevesinde 15 kadın ile görüşme yapılmıştır. Araştırmaya aynı tür davalar dâhil edilmemiştir. Araştırma neticesinde; Niğde ilinde boşanmanın sebepleri incelendiğinde ilk sırada anlaşmazlık sebebi ile boşanmanın olduğu, kadınlarda boşanma 20 ile 30 yaş arası seyrederken, erkeklerde boşanma 25- 35 yaş arası olduğu saptanmıştır. Niğde ilindeki evlilik yılına göre boşanma sayısına baktığında zaman boşanmanın en fazla evliliğin ilk 5 yılı içinde gerçekleştiği bulunmuştur. Kaç tane çocuklarının olduğu çiftlerde boşanmaya engel teşkil etmediği, boşanan çiftlerin genellikle üniversiteden mezun olmamış kişiler olduğu saptanmıştır. Buna ek olarak ailede boşanan kişinin olmasının boşanmaya bir etkisinin olmayacağı saptanmıştır.

Evlilik çeşidinin yine boşanmada bir tesiri bulunmamıştır. Yine Niğde ili ile sınırlı olan bu çalışmada kadınların kaba kuvvet ve aşağılamaya maruz kaldığı saptanmıştır. Türkiye'deki boşanma sebeplerini tespit etmek amacıyla Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan önemli çalışmalardan biri Boşanma Nedenleri araştırmasıdır. Çalışma 1200 boşanan kişi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma neticesinde, başka boşanma sebeplerine göre daha yoğun belirtilen sebepler; his ve fikirlerin transferini engelleyen iletişim problemleri, ilgisiz olma, kıskançlık, aile gelirin üstünde harcama ve geçim sıkıntısı olarak belirtilen maddi temelli sebepler, psikolojik baskı, önemsenmeme ve aşağılanma, çocuklara karşı ilgisizliktir (ASAGEM, 2009). Şen (2009)'a göre boşanma seviyesinin artmasında pek çok

unsurun rol oynamasına karşın, birinci sırada evliliğe yeterince hazırlıklı olmayışın olduğu ve bu sebepten dolayı genç çiftlerin birbirini ve kendilerini realistik bir şekilde anlamalarını sağlayacak evlilik öncesindeki eğitimlerden yararlanmanın ciddi önem taşıdığı vurgulanmıştır.

Arpacı ve Tokyürek (2012)'in gerçekleştirdikleri çalışma kapsamı içerisinde olan kişilerin evvelki eşinden boşanma sebebine bakıldığında; düşünce ve fikir anlaşmazlıklarının (% 51.9) birinci olduğu, bunun devamında evebeynler gibi yakınların müdahale etmesi (% 34.9), maddi sebepler (% 32.1), sosyal çevredeki değişikliği ve uyumsuz olma (%25.5) ile fiziki ve psikolojik istismarın (% 23.6) takip ettiği gözlenmiştir. Çiftlerde psikolojik problemlerin var olması (% 14.2), alkolizm vb. bağımlılık etkisi olan madde kullanmak (% 12.3), eğitim seviyesinin değişik oluşu (% 10.4), görünüm bozukluğu, engellilik vb. fiziki problemler (% 8.5) ve kadının maaşlı işte çalışıyor oluşu (% 6.6) kişilerin evvelki eşinden boşanması sebepler içindedir. Seksüel uyumsuz olma (% 3.8), yaş farklılığının çok oluşu (% 2.8), dini farklıklar (%1.9) ve milliyet farklılığı (% .9) az seviyede de olsa kişilerin evvelki eşlerinden boşanmasının sebepleri içinde yer alır.

Sevim'in hazırladığı araştırmasında "boşanma sebebiniz nedir?" diye sorduğunda en ciddi sebep olarak sadakatsizlik/aldatma'yı göstermişlerdir. Bu oran kadın katılımcılarda daha fazladır. Uyumsuzluk/çatışma boşanma için ikinci ciddi sebep olarak belirtilmiştir (Sevim, 2013). Literatürde, evliliğin bozulmasındaki esas neden sevgi, saygı ve güven bağlarının zarar görmesi; maddi yetersizlikler, ilgisiz olma, eğitim düzeyinin yetersizliği, iletişim eksikliği, aldatma, kişilik çatışması gibi etmenlerin her biri birer göstergedir (Şen, 2013).

Türkiye'de 2000 yılında 34 bin 862 olan boşanma miktarı, 2001 yılında 92 bin 994'dür. Boşanma hızı 2007 yılından itibaren sürekli bir artış eğilimi göstermiş ve 2008 yılından sonra boşanma sayısı 100 binin altına hiç düşüş göstermemiştir. Yaşanan bu artışların sebeplerini Kılıç ve diğerleri (2014), Kasım 2000, Şubat 2001, 2008 Küresel Finansal Kriz ve 2009 Euro Borç Krizi ile ilişkili görmektedirler. Krizlerin yaşandığı yıllarda Türkiye ekonomisinin büyümesi oldukça yavaşlamış, hatta 2001 ve 2009 yıllarında daralmıştır.

Büyümede yaşanan bu gelişmelere bağlı olarak da kişi başına gayri safi yurtiçi hasılda azalmalar yaşanmış, işsizlik oranı, kapanan şirket sayıları artış göstermiştir.

Bu krizlerin ekonomik etkileri aynı dönemlerde sosyal değişkenler üzerinde oldukça önemli değişimler yaratarak boşanma hızının artış eğilimine geçmesine sebebiyetvermiştir (Kılıç, Kılınc-Savrul, Bayar, 2014).

OECD aile veritabanından 33 ülke için elde edilen 2007-2014 dönemi boşanma oranının ortalama değeri ABD’de 3.50, Litvanya’da ise 3.30’dur. Standart sapmalarına bakıldığında ise sırasıyla 0.15 ve 0.20’dir. En yüksek kaba boşanma oranı %4.7’dir. Bu oran 2011 yılı Rusya Federasyonu’na aittir. İkinci yüksek değer olan %4.0 Letonya’da yine 2011 yılında gerçekleşmiştir. Letonya, 2011 yılında en yüksek kaba boşanma oranı değerine ulaştıktan sonra 2012 yılıyla beraber boşanma oranları düşmeye başlamıştır. Finlandiya’da 2012 yılı dışında, İtalya’da ise tüm yıllarda kaba boşanma oranları istikrarlı bir seyir izlemiştir. Danimarka’da 2011 yılından sonra ciddi artışlar görülmüştür. 2012 yılında %2.8 olan kaba boşanma oranı 2013 yılında %21.42 artarak %3.4’e ulaşmıştır. Malta’da 2011 yılında neredeyse hiç boşanma gerçekleşmemiş, kaba boşanma oranı %0.1’dir. Çek Cumhuriyeti 2007-2014 dönemi kaba boşanma oranı ortalama değeri 2.76’dır ve bu oran diğer ülkeler ile karşılaştırıldığında Çek Cumhuriyeti’nde de boşanma oranlarının yüksek olduğu görülmektedir. Meksika’da ortalama kaba boşanma oranı 0.81 olup, oldukça düşük olan standart sapma değeri 0.06’dır. Japonya’da kaba boşanma oranı çok yüksek olmamakla beraber ortalama 1.92’dir. Standart sapması ise 0.08 olarak bulunmuştur. Avustralya’da kaba boşanma oranı 2011 yılı ile beraberazalma göstermiş ve ortalama değeri 2.20’dir. En yüksek boşanma oranları, Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya ile gelişmekte olan Baltık ülkelerinden Litvanya ve Letonya’da gerçekleştiği görülmüştür. En düşük boşanma oranlarının verileri ise İtalya ve Meksika’ya ait olmaktadır.

Evlenen çiftlerin sayısı 2015 yılında 602 bin 982 olurken, boşanan çiftlerin sayısı 131 bin 830 olarak gerçekleşmiştir. Evlenme ve boşanmalarda bir önceki yıla göre önemli bir değişim gözlenmemiştir. Evlenme sayısı bir önceki yıla göre %0,5, boşanma sayısı ise %0,7 artış göstermiştir. Son beş yıl içinde boşanma sayısı %9,8, son on yıl içinde ise %41 oranında artış gösterdiği saptanmıştır. Ortalama ilk evlenme yaşı, 2015 yılında erkekler için 27, kadınlar için 23,9 olarak belirlenmiştir. Erkek ile kadın arasındaki ortalama ilk evlenme yaş farkı ise 3,1 yaş olarak gerçekleşmiştir. Yaş grubu ve cinsiyete göre boşanmalar incelendiğinde ise, 2015 yılında boşanan erkek (%20,5) ve kadınların (%20,6) en yüksek oranda 30-34 yaş grubunda yer aldığı

görülmüştür. Boşanan erkeklerin %19,7'si 35-39 yaş grubunda, kadınların %18,6'sı ise 25-29 yaş grubunda yer almaktadır. Avrupa Birliğine üye ülkelerin (28 ülke) kaba evlenme hızı (her bin nüfus başına düşen evlenme sayısı) ortalaması binde 4,2 iken, Türkiye binde 7,7 ile bu ortalamanın üstünde yer aldığı görülmüştür. Kaba boşanma hızında ise Türkiye binde 1,7 ile binde 2 olan Avrupa Birliğine üye ülkelerin ortalamasının altında yer almıştır. Kesinleşen boşanma davaları sonucu 109 bin 978 çocuk velayete verilmiş, çocukların velayetinin %75'i anneye verildiği belirlenmiştir. Boşananların %72'sini çocuksuz ve velayete verilen çocuğu olmayan kişiler (189 bin 92) oluşturmuştur. Boşanma davası sonucu boşanan kişilerin %28'i (74 bin 568) en az bir çocuğun velayetini alarak bu kişilerin %62,8'i bir çocuğun, %29,2'si ise 2 çocuğun velayetini almıştır (www.tuik.gov.tr).

Türkiye'de kaba evlenme hızının 2016 yılında en yüksek olduğu il, binde 10,19 ile Kilis olmuştur. Bu ili binde 8,78 ile Aksaray, binde 8,74 ile Şanlıurfa ve Adıyaman izlemiştir. Kaba evlenme hızının en düşük olduğu il ise binde 5,07 ile Gümüşhane olmuştur. Bu ili binde 5,51 ile Bayburt, binde 5,59 ile Tunceli izlemiştir. Ortalama ilk evlenme yaşı, 2016 yılında erkekler için 27,1, kadınlar için 24 olarak belirlenmiştir. Erkek ile kadın arasındaki ortalama ilk evlenme yaş farkı ise 3,1 yaş olduğu saptanmıştır. Ortalama ilk evlenme yaş farkının en yüksek olduğu il 4,7 yaş ile Kars olmuştur. Bu ili 4,3 yaş ile Ağrı, 4,2 yaş ile Bitlis, Ardahan ve Iğdır izlemiştir. Ortalama ilk evlenme yaş farkının en düşük olduğu il ise 2,4 yaş ile Karabük olmuştur. Bu ili 2,5 yaş ile Şırnak ve Kastamonu takip etmiştir. Kaba boşanma hızının 2016 yılında en yüksek olduğu il, binde 2,63 ile İzmir olduğu belirlenmiştir. Bu ili binde 2,55 ile Muğla, binde 2,46 ile Antalya takip etmiştir. Kaba boşanma hızının en düşük olduğu iller ise binde 0,15 ile Hakkari ve Şırnak olmuştur. Bu illeri binde 0,23 ile Siirt, binde 0,25 ile Muş izlemiştir. Boşanmaların 2016 yılında %39,1'i evliliğin ilk 5 yılı, %21'i ise evliliğin 6-10 yılı içinde gerçekleştiği tespit edilmiştir(www.tuik.gov.tr).

Kitson'a (1992) göre, "sosyo-ekonomik seviyeleri yüksek kişiler boşanma sebebi olarak; iletişim yoksunluğu, ilgi alanlarındaki uyumsuzlukları, uyuşmazlıkları, buna ters olarak sosyo-ekonomik seviyesi düşük kişiler; daha fazla fiziki veya duygusal suistimal, evle alakalı sorumluluk dağılımında problemler, maddi sıkıntılar, eşin alkol kullanımı ve kumar oynaması gibi durumları boşanma sebebi olarak ifade etmişlerdir" (akt: Uçan, 2007).

Boşanma sürecinde olan kadınların dahil olduğu bir araştırmada da (Abalı, 2006), kişisel ilgisizlik, alkol, kumar gibi alışkanlıkların en fazla ifade edilen boşanma sebepleri olarak tespit edilmiştir. Boşanmış kadınlar üzerinde yapılan bir diğer çalışmada (Tor, 1993) ise boşanmış kadınların, eşinin alkol ve kumar alışkanlığını, erkeğin eşine yönelik şiddet ve kıskançlığı, maddi sıkıntı, akraba ilişkileri ve evlilik dışı ilişkileri en önemli anlaşmazlık sebebi olarak gördükleri bulunmuştur. Bray (1995) boşanma sebeplerini aile içindeki çatışmalar, duygusal sıkıntılar ve iletişim oluşturmada başarısızlık olarak tespit etmiştir.

Evliliklerini boşanma ile bitirme sebeplerini bulmaya çalışan bir araştırmada, en fazla söylenen yanıt sadakatsizlik söylenirken ardından sırasıyla; anlaşamama, alkol/madde bağımlılığı ve birbirinden gittikçe uzaklaşmak takip eder. Bunun yanında çalışmada eşler boşanma sebepleri ile ilgili olarak birbirlerini suçlayıcı bir yatkınlıkta olduklarını bulmuştur (Amato ve Previti, 2003).

Antropolog Laura Betzig, 160 toplum üzerinde yaptığı çalışma neticesinde, özellikle kadın tarafından uluorta yapılan aldatmanın, bir evlilikte ortaya koyulan en ciddi neden olarak bulunmuştur. Kısırlık ikinci sırada yer alır. Erkeğin eşine uyguladığı fiziki/hissi şiddet, dünyadaki boşanma sebeplerinde üçüncü sıradadır. Bunları bir eşin kişilik yapısı ve hareketleriyle alakalı çok fazla itham gelmektedir. geçimsizlik, kıskançlık, aşırı lafazanlık, hürmetsizlik, kadının uyuşuk olması, kocasının ev ile ilgilenmemesi, cinsel yönden ilgisizlik, tartışmaya yatkınlık ve evden uzaklaşmak boşanma nedenlerinden bazılarıdır. Buna ek olarak, boşanmanın genellikle evliliğin ilk yıllarında; evliliğin ardından dördüncü yıl içerisinde yada o zamanlarda olabilmesi en can alıcı durumdur (akt: Fisher, 2004).

Musai ve diğerleri (2011), İran için yapmış oldukları incelemede şehircilik oranının artmasıyla boşanma oranlarının da arttığını saptamışlardır. Bununla birlikte okuma-yazma oranı ve boşanma oranı arasında ters yönlü bir ilişki olduğunu bulgulamışlardır. Maslauskaitė ve diğerleri (2015), yapmış oldukları çalışmada Litvanya'daki boşanma olgusunun sosyo-ekonomik belirleyicilerini incelemişlerdir. Çalışmada kullandıkları veri seti 2001-2003 dönemine ilişkindir. Analiz sonucu büyük şehirlerde yaşayan kişilerin eğitim seviyeleri ile boşanmaları arasında negatif bir ilişki

görülürken, küçük şehirlerde yaşayanlar için tam tersi bir durumun geçerli olduğu ortaya çıkmıştır.

Zara, 140 boşanmış aile ve 84 çocukla detaylı görüşmeler gerçekleştirdiği araştırmasında geleneksel aileler ve özgürlükçü aileler sınıflandırması yapmış ve geleneksel aileye sahip kişilerin boşanma sebebi ile özgürlükçü aileye sahip olanların nedenlerinin arasında fark bulunduğunu tespit etmiştir. Ona göre geleneksel ailede boşanma nedenini, aile içi şiddet ve akrabaların evliliğe fazla dahil olması oluştururken; özgürlükçü ailede ise boşanma nedenini sosyo-kültürel farklılıkların neden olduğu iletişimsel sorunlar ve hayat stilinin farklılaşmasıdır (Zara, 2013).

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve uygulanması, verilerin çözümü ve yorumlanması ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1.Araştırma Modeli

Bu araştırma Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki boşanma sebeplerini ve eşler üstündeki psikolojik etkisini incelemek için yapılmış nitel bir araştırmadır.

3.2.Çalışma Grubu

Nitel araştırmalarda elde edilen bulguların evrene genellenmesi gerekmediğinden, evreni temsil eden bir örneklem olması zorunlu değildir (Sönmez ve Alacapınar, 2011). Bu nedenle, bu araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş olup çalışma grubu belirlenmiştir. Çalışma grubu amaçlı çalışma gruplarından uygun durum çalışma grubu belirlenerek, araştırmacı tarafından konu ile ilgili verilerin kolayca toplanabileceği bireylerden oluşturulmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, örneklemin problemle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşturulmasıdır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009).

Araştırmanın çalışma grubuna 2015 yılında KKTC'nin farklı kentlerinde ikamet eden boşanmış 16 kadın ve 10 erkek katılmıştır. Çalışma grubuna ilişkin özellikler Tablo 1'de verilmiştir:

Bu araştırmada önceden hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme soruları, 26 kişiye uygulanmıştır. Araştırmaya katılan 26 kişiyle yüz yüze görüşülerek sorular cevaplandırılmıştır.

Tablo 1
Çalışma Grubunun Özellikleri

Çalışma grubunun özellikleri	F	%
Yaş		
20-30	5	19,23
31-40	12	46,15
41-50	6	23,07
51-60	3	11,53
61-71	-	
71 +	-	
TOPLAM	26	% 100
Çalıştığı Kurum		
özel	17	65,38
devlet	9	34,61
TOPLAM:	26	% 100
Eğitim Durumu		
İlkokul	2	7,69
Ortaokul	4	15,38
Lise	12	46,15
Üniversite	8	30,76
Lisansüstü	-	
TOPLAM:	26	% 100
Meslek		
Ev hanımı	3	11,53
Öğretmen	3	11,53
İşçi	7	26,92
Memur	8	30,76
İç mimar	3	11,53
Diğer	1	
TOPLAM:	26	% 100
Çocuk Sayısı		
yok	7	26,92
1	13	50
2	5	19,23
3	3	11,53
4		
5		
6+		
CİNSİYET:	15 kadın	
% 57,69	11 erkek	
% 42,30		

3.3.Verilerin Toplanması, Uygulanması, Çözümlemesi ve Yorumlanması

Kişisel Bilgi Formu: yaş, cinsiyet, eğitim durumu, meslek grubu, çocuk sayısı, evlilik süresi gibi soruların yer aldığı form.

3.3.1.Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplamak amacıyla yüz yüze görüşme tekniği kullanılmıştır. Veri toplamak amacıyla, KKTC’de yaşayan 26 kişiyle görüşme yapılmış; görüşme soruları 6 sorudan oluşmaktadır. Bu araştırmada nitel yöntem kullanılmıştır. Soruların geliştirilmesi sürecinde öncelikle literatür taranmış ve aile danışmanı ve eğitim programlarında uzman 3 kişi ile görüşme yapılarak, soruların kapsam geçerliliği konusunda dayanak sağlanmıştır.

Bu araştırmada veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanmıştır. Bu yöntem ne tam yapılandırılmış görüşmeler kadar katı ne de yapılandırılmamış görüşmeler kadar esnek; iki uç arasında yer alır (Yıldırım, 2011). Araştırmacıya sağladığı bu rahatlıktan dolayı yarı yapılandırılmış görüşme tekniği tercih edilmiştir. Görüşme soruları hazırlanmadan önce, araştırma konusu ile ilgili ulusal ve uluslararası alan yazın taraması yapılmıştır. Konu tasarlandıktan sonra formda olması gerektiği düşünülen maddeler saptanmıştır. Araştırmada boşanmış bireylere sorulan sorular şunlardır:

1. Size göre en etkili boşanma sebebiniz nedir?
2. Boşanma sürecinde sizi psikolojik açıdan en fazla etkileyen etmen/etmenler nelerdir?
3. Boşanma sürecinde eski eşinizi en fazla etkileyen etmenler nelerdir?
4. Boşanma sürecinde nasıl bir tutum sergilediniz?
5. Boşanma sürecinde eski eşiniz nasıl bir tutum sergiledi?
6. Boşanma sürecinde hukuksal açıdan neler yaşadınız?

Bu maddelerin amaç, anlam ve kapsam açısından değerlendirilmesini yapmak amacıyla üç öğretim üyesi, uzman kişiyle görüşülmüştür. Bu aşamalardan sonra elde edilen bilgilerden yararlanılarak forma son hali verilmiş, oluşturulan görüşme soruları araştırma kapsamındaki katılımcılara yöneltilmiştir.

3.3.2. Verilerin Uygulanması

Araştırma önceden hazırlanmış 6 soru, boşanmış 26 bireye uygulanmıştır. 26 kişiye ulaşmak için adanın farklı yerlerinde ikamet eden bireylere ulaşılmıştır. Görüşme birebir, yüz yüze görüşülerek uygulanmıştır. Uygulama Şubat 2015 - Eylül 2015 bir sürede gerçekleşmiştir.

3.3.3. Verilerin Çözümü ve Yorumlaması

Araştırma ile elde edilen veriler, istatistik uzmanlarının görüşleri doğrultusunda uygun tablolaştırma ve yorumlama yoluna gidilmiştir. Araştırmada betimsel analiz kullanılmıştır.

Betimsel analizle görüşme yapılan bireyleri tanıtıcı bulgular değerlendirme yapılır, içerik analizi yoluyla veriler tanımlanır; birbirine benzediği ve birbiri ile ilişkisi olduğu bulgularan veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek yorumlanmaya gidilir. İçerik analiziyle katılımcıların görüşlerinin içeriği sistematik olarak tanımlanmaktadır (Altunışık ve Diğerleri, 2010)

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

Bu bölümde eşleri boşanmaya iten sebepler, boşanmanın eşler üzerindeki psikolojik etkileri, kadınlar açısından en etkili boşanma sebepleri ve erkekler açısından en etkili boşanma sebepleri ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

Çalışmaya katılan katılımcıların 15'i kadın 11'i erkek olmakla beraber çalışma grubunun demografik özellikleri incelendiğinde 20- 30 yaş grubu arasında 5 katılımcı, 31-40 yaş arasında 12 katılımcı, 41-50 yaş arasında 6 katılımcı yer almıştır.Çalıştıkları kurumlar açısından bakıldığı zaman 17 katılımcı özel sektörde çalışırken Devlet sektöründe çalışan katılımcı sayısı ise 9 kişidir. Katılımcıların Eğitim durumları incelendiğinde; lise mezunu 12 kişi, Üniversite mezunu 8 kişi, Ortaokul mezunu 4 kişi ve ilkokul mezunu 2 kişidir.Meslek grubuna bakıldığı zaman katılımcılardan 8 kişi memur, 7 kişi işçi, 3 kişi ev hanımı, 3 kişi öğretmen ve 3 kişi iç mimar olarak yer alırken 1 kişi de diğer meslek grubunda yer almıştır.Son olarak katılımcıların çocuk sayısına bakıldığı zaman, 1 çocuğu bulunan katılımcılar 13 kişi iken 2 çocuğu bulunan katılımcılar 5 kişi, 3 çocuğu bulunan katılımcılar 3 kişi olarak sıralanırken, hiç çocuğu bulunmayan katılımcı sayısı da 7 kişidir.

2. Eşleri boşanmaya iten sebepler nelerdir?

Eşleri boşanmaya iten sebeplere ilişkin bulgular tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2

Eşleri boşanma iten sebepler

	F	
Eşleri boşanmaya iten sebepler	Kültürel farklılıklar	(8)
	Fikir ayrılığı	(7)
	İlgisizlik	(5)
	Maddi sorumluluk almama	(4)
	Şiddet	(4)
	Aldatma	(4)
	Dış müdahale	(2)
	Başka ülkede yaşama isteği	(2)
	Eğitim düzeyi	(2)
	Kişilik farklılığı	(2)
	Eşlerin çocuk sahibi olmak istememesi	(1)
	Eğlence hayatına düşkünlük	(1)
	Sosyal çevre ayrımcılığı	(1)

Tablo 2’de görüldüğü üzere eşleri boşanmaya iten en önemli faktörün kültürel farklılıklar ardından da fikir farklılıklarının olduğunu görmekteyiz. Bu faktörlerin devamında ise eşlerin tek taraflı veya karşılıklı ilgisizliği, evlilik sürecinde maddi sorumluluk almama, şiddet ve aldatma diğer en önemli faktörler arasında yer almaktadır. Sonuçlarda ortaya çıkan ve en az değinilen sebepler arasında; dış müdahale, başka bir ülkede yaşama isteği, eğitim düzeyi, kişilik farklılığı, eşin çocuk sahibi olmak istememesi, eğlence hayatına düşkünlük ve sosyal çevre ayrımcılığı olarak belirtilmiştir:

“Aslında çok uzun bir süre değil, kısa bir süre içerisinde evliliğimiz gerçekleşti. 6 ay süreyle çıktık ve altı ay zarfında 2 defa telefonda görüştük zaten ve evlendik” (H)

‘Bence biz tam birbirimizi tanımadan karakterlerimizi öğrenmeden her ilişkinin başında olduğu gibi herşey toz pembe iken aslında öyle devam edeceğini düşünerek biraz hızlı hareket edip aceleye getirdim yada getirdik deyim ben her ikimiz için de daha sonra çocuk konusunda da biraz acele ettik....Benim düşüncem benim eşimle aramda bir çeşit kültür farklılığıydı. Çünkü bu insanlar, Londradan gelen insanların

daha açık fikirli olduğunu düşünürken aslında tam tersidir. Ben eşimden sonra anladım ve öğrendim' (R)

'Evet büyük bir fikir uyumsuzluğu, çok yaş farkı yoktu benden 7 yaş büyüktü eşim ki çok uçurum bir fark değil ama hiç fikirlerimiz uymazdı, eşim Türkiyeliydi ben Kıbrıslıydım bilmem Türkiye-Kıbrıslı olarak mı anlaşamadık o konudan mı? Ama zannetmem yani insan insandır sonuçta ben kendi fikirlerimiz uymadı diyeyim' (E)

'Evet şiddetli geçimsizlik, uyumsuzluk baktım gitgide herşey başlıyor yani nasıl deyim bir geçimsizlik oldumu artık beyaza kara diyorsun karaya beyaz diyorsun o dereceye kadar gidiyor yani...' (M)

'Benim zamanla daha iyi algıladığım kişisel olarak boşanma sebebim ki ortada bir gerçek var benzer hayatlar birleşmelidir. Benzer hayatlardan kastım aslında iki uç noktanın olduğu evlilikler de çok iyi gider bazısı dışardan öyle görünür ama içerden iyi gitmez, bizde zannederim uyum yoktu. Uyumdan kastım bana çok deyen duydum ahbab ve arkadaşlarımdan, madem uymazdınız neden oldu diye ama benim öyle kıstaslarım yoktur. Hala daha yoktur. Bakıp dış görünüşüne hayat tarzına olmayacak deyim, çünkü sevgi başka birşeydir. Biraz hızlı gelişti olaylar ve ana sebebi de hızlı gelişirken temelde bazı çarpıklıklar oldu sanırım.' (D)

'Bizim hayata bakışımız aynı değildi, fikirlerimiz uymazdı ama bunu zaman içerisinde anlar insan. Bir o birde maddi olarak sıkıntıları vardı karşımdaki kişinin çünkü biz evlendik ama keselerimiz hep ayrıydı. Yuva kuramadık yani herkesin parası ayrıydı. Dolayısıyla da bir aile olduk mu dersin yok herkesin kendine ait bir özeli vardı. Dolayısı ile de onu tutturamadık yani. Çünkü yalan da oluyor ozaman çünkü ev arkadaşı gibi düşün, ne der işte sen elektriği öde ben suyu ödeyim falan gibi sonrasında mesela sen görevini yerine getirin karşıdaki kişi yerine getirmez eve gidip baktığında elektrik kesik gibi. Biz bunları yaşadık ama ev arkadaşı gibi evlilikten daha farklıydık gibi sanki ben öyle değerlendiririm..' (C)

'..daha sonra ben çocuk istedim ama eşimin 2. Evliliği olduğu için ve onun bir oğlu olduğu için istemedi ki çocuk Bizde de hafta sonları gelir kaldı ve birlikte çok güzel bir iletişimi vardı ancak ilk günden beri eşim benimle beraber bir çocuk sahibi olmak istemedi, her defasında bir şekilde kandırılır, onu ikna ederim dedim ama diye diye bir 6 senemizi buldu bu ve ikinci kırılma noktası da buydu..' (M)

‘.Yani burada yapamadı, belli bir süre burada kalmasına rağmen, buradaki ne arkadaş ortamına alıştı ne de kültüre alıştı ne de bişeye alıştı. Çocukları burada okutmak istemediğini , sürekli burada kalmak istemediğini söyledi, Londrada kalmak istediğini söyledi. Ve böylece boşanma süreci başladı zaten...’(S)

‘Bana göre çok erken yaşta başlayan bir birliktelik.İnsanın önce kendini tanıması gerekiyor.Çok erken yaşta yanlış bir şekilde başlayan bir birliktelik sonucunda bunu getirdi ben temelinde onu görüyorum. Yani birbirimizden farklıydık ilk anda bunu göremedik sonra dediğim gibi kısa bir süreçte bir araya gelince arkasına biz nişanlılıkta da sıkıntı yaşadık. Ama bir şekilde devam ettik. Ayrılma noktasına geldik tekrar bir araya geldik. Git gellerimiz çok oldu..’(N)

‘Evliliğimiz boyunca iki kez beni aldattı. Bir defa 1999 yılında aldatıldım cocuklarım kucuktu bir ay ayrı kaldık sonra donduk kendi istedi cocuklar için bir kez daha denedik, dondugume pisman degilim en azından simdi bir evim ve bir isim var. O zaman ayrılmış olsaydım hic birseyim olmaycakti. Ve bakayım kime verilecektim tekrardan iki cocukla beni. O yuzden pisman degilim bugune kadar bu evliliği yuruttugum için. En onemli olan vicdandır bir evlilikte. Vicdanım da rahattır. İkinci aldatmayı da 2012 yılında yasadım yani kadın çok buyuktu kendinden hem musterimizdi yani ben ilk aydan hemen hissettim bunu ama yine de 2-2.5 yıl evliliğimi kurtarma cabam oldu. Yani bekledim bu bekleme asamasında bir arkadas oldum bir anne oldum elimden gelen herseyi yaptım’(K).

‘Sürekli aldatma falan oldu o konuda, evliliğimde işte bu aldatma konusu olduğu için bayanlarda bayağı etki eder, boşanma hiçbirşeye sebep, en büyük sebep, gene kavga olduğunda bir şekilde yapabilirsin ama aldatma olduğu zaman ben kendi açımdan söyleyim ben asla ve asla kabul etmem bunu ama çocuklarım için de bile bile bazı şeylere katlandım..’

‘Bizdeki en büyük sorun ailevi baskıydı ve anlayışsız bir eş bencil, çok bencil ve sadece kendi istedikleri kısacası yani Avusturalyaya hem ailem olmadan gittiğim bir yer bir anda yabancı olduğum insanların içinde buldum kendimi ve eşimin bencilliği, bencillik de derken neyi kapsarım; kendi istedikleri işte araba yarışlarına götürürdü beni, hiç benim istediğim birşey yapmazdı ve ailesinin konuşmalarına da çok kulak asan bir insandı. Abisi dip komşumuzdu örnek olarak, yeni evli bir çift olarak biz bir hafta sonunu bile beraber geçiremiyorduk. Pijamalarla gelirdi evimize sürekli onlarla vakit

geçirirdik yani biz hiç birbirimize özel bir zamanımız yoktu. Sürekli başkaları planın içindeydi. Bir de ailesi annesi özellikle eşimin fazla küçümser bir yapıya sahipti. Sürekli herşeye müdahale ederdi. Ondan dolayı bir anlaşmazlık başladı kısa bir sürede..’ (S.Y)

3. Boşanmanın eşler üzerindeki psikolojik etkileri nelerdir?

Boşanmanın eşler üzerindeki psikolojik etkilerine ilişkin bulgular tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3

Boşanmanın eşler üzerindeki psikolojik etkileri

F

	Çocuğun psikolojik durumu	(12)
	Üzüntü	(7)
	Yalnız kalma hissi	(6)
Boşanmanın eşler üzerindeki psikolojik etkileri	Çevreden gelecek tepkilerin yarattığı baskı	(6)
	Alışkanlıkların verdiği duygusal çöküntü	(5)
	Psikolojik çöküntü	(5)
	Gelecekle ilgili maddi ve manevi korkular	(4)
	Hayal kırıklığı	(2)
	Suçluluk	(2)
	Şaşkınlık	(1)
	Öfke	(1)

Tablo 3’de görüldüğü üzere, çalışma sonucunda boşanmanın eşler üzerindeki psikolojik etkilerine bakıldığında zaman en önemli etken olarak eşlerin çocuklarının boşanma sonrasında içinde bulunduğu psikolojik durumun kendilerini etkileğini belirten 12 kişi, boşanmanın kendilerinde üzüntüye yol açtığını belirten 7 kişi, boşanmanın ardından yaşanan yalnız kalma hissini ifade eden 6 kişi, çevreden

gelecek tepkilerin yarattığı baskıyı belirten 6 kişi olurken boşanma sonrasında yaşanan alışkanlıkların verdiği duygusal çöküntüyü neden olarak belirten 5 kişi ve boşanmanın ardından yaşanan psikolojik çöküntüyü belirten 5 kişi bu etkilere ek olarak gelecekle ilgili yaşanan maddi ve manevi korkuları söyleyen 4 kişi olurken, yaşanan boşanmanın ardından suçluluk hisseden 2 kişi, şaşkınlık ve öfke duyan 1er kişi yer almaktadır:

'Kızım tabi..onun psikolojisi benim psikolojimi bozardı işte baba nerde, uyandığında babasını sorardı. Ve tabi bir böyle çemberin içine girdim ve nasıl cevap vereceğimi bilmiyordum doğrumu söyleyeyim, yalan mı söyleyeyim, çocuk daha 2 yaşında anlar mı, Tabi psikolojik yardım aldım bunun için'(E)

'Çocuğun çok büyük psikolojik etkisi oldu üstümde çünkü 2.5 yaşındadır ama farkeder artık annesiyle babası ayrıdır ve aynı evde kalmaz ve bazı sorular sorar ben çocuğu eve bırakmaya gittiğimde baba sende burda kal der veya beni elimden tutar ve eski eşimle olan odamıza götürür ve hade baba yat der, veya benim evime gittiğimizde annem de gelsin der ve bundan dolayı gene bahsettiğim şey olur...'(R)

'Çocuklar birinci , karşı tarafın boşanmak istememesi ve beni bayağı yıpratması sözleri ile yaptıkları ile çok yıpratı gerçekten, o sıralar çalışıyordum, çocukları fazla göremezdim bir de bu problemlerle uğraşırdım beni bayağı yıpratı yani' (İ)

'Çocuk oluşundan dolayı bayağı etkilendim.Yani o çocuk daha kaç yaşında, ona üzüldüm çok,bu çocuk ilerde ne olacak bir tek onu yaşadım yani,bunalıma o yüzden düştüm yani ama sağolsun öyle diyeyim yani ne kadar da boşanmış olsak, taştışmış da olsak telefonu hiçbir zaman geri çevirmedi yani ne zaman aradıysam al dedi baban arıyor.Konuştuk ama yetmiyor insana yetmiyor! Nerde telefonda konuşmak nerde tutup koklamak, sarılmak, okşamak gibi insana o da olmayınca insan ister istemez bunalıma düşüyor yani.'(S)

'Çocuklardan ayrı kalacak olamam çok derinden etkilendi bunun dışında başka birşey olmadı.Tek etken çocuklarımdı, çünkü bende ayrıldıktan sonra çocuklarımı göremeyeceğimi biliyordum çünkü yurt dışına çıkacaklardı hala da görüşemiyorum zaten.'(M)

'Ben anne baba ayrı büyüyen bir çocuk olduğum için içimde açılan yaraları bildiğimden dolayı çocuğumun da bunları yaşamamasını istememiştim.Ama diğer türlü

de devam edemeyeceğimi bilirdim. iyi bir anne olmaya çalıştım sürekli ama iyi bir anne olmak iyi bir baba olmak demek değil babanın boşluğunu dolduramazdım. '(E)

'Pek çok etken oldu, hem çocuklarım etkiledi hem oğlum hem kızım etkiledi beni, daha çok kız etkiledi benim yanıma pek bırakmazlardı çocuğu, işte anne sen şöylesin sen böylesin, bana baskı olurdu çok çünkü kızım ne yaşadıklarını görmedi baskı yapardı bana ağır kelimeler kullanırdı. Ben eşimden ayrıldığım zaman eşimden ayrıldım diye etkilenmedim beni çocuklarım etkiledi. '(D)

'Psikolojik açıdan şimdi heryere düğüne beraber gittiğiniz zaman bu sefer yalnız gitmeye başlıyorsunuz. Sosyal ortamda bayağı etkileniyorsunuz. Mesela daha önceleri ailecek gittiğimiz yerler vardı. Onlar da bize ailece geliyordu bu ortamlar kapandı '(G)

'Ben genelinde şeydim böyle agresif sinirli anlarımda düşünürken kavga ve tartışmanın arkasından düşünürken derdim ki boşanmanın ardından rahatlayacağım artık, ama aslında genelinde de üzgündüm. Birşey denedim bir aile kurmayı denedim ama yürütemedim diye üzgündüm. '(R)

'Beni etkileyen bir alışıl gelmiş bir evlilik hayatı vardır her ne kadar da tartışma kavgalar da olsa, bir alışkanlık vardır. Şimdi sevgi saygı olayı olmasa bile bir alışkanlık durumu söz konusudur. Sabah kalktığınızda birisiyle kavga bile etseniz veya eve geldiğinizde tartışsanız bile bir alışkanlık vardır. Bir boşluk hisseder insan yalnız kalır en önemlisi çocuklarının olmaması insana ağır gelir. '(İ)

'Boşanma sürecinde 6 senedir birlikte olduğum her şeyi yaşadığım birinden ve bunlardan kopmak, alışkanlıklardan vazgeçmek zordu sanırım ama ikimizde bunu ortak yaşadık ve birlikte çözdük yani onun dışında başka birşey yok. '(M)

'Boşanma süreci içerisinde korkularım oldu çünkü çok uzun süre birlikte olduğum bir insandan ayrılmak gibi bir olaydır boşanma bu güne kadar olan bütün alışkanlıklarını alıp bir kenara koyup yeni bir yola girmek zorundasın. '(C)

'Duygusal olarak bir geçiş dönemidir benim belli bir alışkanlığım vardır eski eşimin ya da birlikte olduğum kişinin bir boşluğu vardır onu hissedersiniz. Eminim karşı cinsde aynı şeyi hisseder. '(Y)

'İnsanların ve özellikle Kıbrıs halkı boşanmış kadınlara fazla iyi gözle bakmıyordu. Tabi 9-10 sene önceden bahsediyoruz. O açıdan insan biraz tedirgin oluyor çünkü gençtik, küçüktük evlendik boşandık bu defa hemen dul kategorisine

girdik o açıdan yani bayağı benim içinde bir etki oldu.Daha çok boşanma sürecinde eşim ile benim aramdaki değil de etraftaki etmenler daha çok beni etkiledi.’ (SY)

‘Öncelikle benim bir çocuğum vardı ailem pek hoş karşılamadı. Öncelik nene ve dedede torundur. Dünyaya gelince ona odaklı düşündüler onun için direnmem gerektiğini devam etmem gerektiğini düşündüler pek destek olmadılar açıkcası. O ayrı bir sıkıntıydı. Toplum seni yadırgar özellikle bayansan o ayrı bir sıkıntıydı.’(N)

‘Çok düşündüm bunu hep dosya açıldığı günden boşanacağım güne kadar yastığa başımı koyduğumda hiç doğru düzgün uyku uyumadım diyebilirim size e tamam istediğim birşey olacak gerçekten ben istedim ama acaba sonra ne olacak? Kaygılarım vardı sonrası için, kendi ayaklarımın üstünde çıktım bu yola ama genede kaygılarım vardı.’(E)

‘Ayrılık değil de onların bana olan konuşmaları işte hayatta çok büyük zorluklar seni bekler sen bunların üstesinden gelemezsin edemezsin bunlar bozar insanı işte maddi olarak çıkamaycan bu işin içinden ödeyemeyecen bak işte sana para vermeyecek şunu yapmayacan gibi hep böyle şeyler..’(C)

‘Psikolojik açıdan beni en fazla etkileyen etmenler en başında durduk yere yani dışarıya hiçbirşey yansıtmadan bir nevi kendi aileme karşı mutluluk oyunu oynarmışım gibi görünürdüm.Son zamanlarda mutlu değildim bazı şeylerin takibindeydim.’(H)

‘Boşanma kararını aldıktan sonra mahkemeye gideceğim güne kadar hiç inanmadım yani hep böyle rüya gibi gelirdi bana biliyordum yani mahkemeye davayı açan ben boşanmak isteyen ben ama hiçbir zaman eşime belli etmedim bunu..’(E)

‘Kendi kendini suçlan nerde hata yaptım diye yani cinsellikte mi yoksa ev hayatındamı tamam onlarda da hatam yoktu. Hiç bir hatam yokmuydu? Vardı. Ama o surec icinde aldatılmama gerek yoktu. Evli kaldığım beni aldattığı dönemde. Kendimi sorgulamayı çok yaptım, anlatamayacağım kadar çok acı cektim.’(F)

‘Benim tutum çok dik kafalı olmuştur. Tutumumdan dolayı ve içimdeki öfkeden dolayı ister istemez etrafıma öfke saçıyordum. Erkeklere karşı büyük bir öfkem vardı. Onlara baktığımda sürekli eşimin o yalan söylediği olay aklıma geldikçe öfkem büyürdü gittikçe daha anlayışsız olmaya başladım.’(E)

4. Kadınlar açısından en etkili boşanma sebepleri nelerdir?

Kadınlar açısından en etkili boşanma sebeplerine ilişkin bulgular tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4

Kadınlar açısından en etkili boşanma sebepleri

F

Kadınlar açısından en etkili boşanma sebepleri	Kültürel Farklılıklar	(4)
	Fikir Farklılığı	(4)
	Aldatma	(4)
	Şiddet	(4)
	Maddi sorumluluk almama	(2)
	İlgisizlik	(2)
	Eşin çocuk sahibi olmak istememesi	(1)
	Dış müdahale	(1)
	Eğitim düzeyi	(1)
	Kişilik farklılığı	(1)

Tablo 4’te görüldüğü üzere kadınlar açısından Kadınlar açısından en etkili boşanma sebeplerine bakıldığı zaman en önemli etkenler arasında 4 kişi kültürel farklılıkları belirtirken diğer en önemli sebeplerden bir tanesi olarak fikir ayrılığını belirten 4 kişi bulunmaktadır. Bunlara ek olarak aldatmayı en etkili boşanma sebebi olarak belirten 4 kişi ve aynı zamanda şiddeti de en etkili boşanma sebebi olarak belirten 4 kişi bulunmaktadır. Bu faktörlerin ardından eşin maddi sorumluluk almaması 2 kişi ve eşin ilgisiz olması 2 kişi tarafından belirtilirken, eşin çocuk sahibi olmak istememesi, evliliğe dış müdahale, eğitim seviyesi, kişilik farklılığı gibi etmenler de yer almıştır:

‘Evet büyük bir fikir uyumsuzluğu, çok yaş farkı yoktu benden 7 yaş büyüktü eşim ki çok uçurum bir fark değil ama hiç fikirlerimiz uymazdı, eşim Türkiyeliydi ben Kıbrıslıydım bilmem Türkiye-Kıbrıslı olarak mı anlaşılmadık o konudan mı? Ama zannetmem yani insan insandır sonuçta ben kendi fikirlerimiz uymadı diyeyim’ (E)

‘Bana göre çok erken yaşta başlayan bir birliktelik. İnsanın önce kendini tanıması gerekiyor. Çok erken yaşta yanlış bir şekilde başlayan bir birliktelik sonucunda bunu

getirdi ben temelinde onu görüyorum. Yani birbirimizden farklıydık ilk anda bunu göremedik sonra dediğim gibi kısa bir süreçte bir araya gelince arkasına biz nişanlılıkta da sıkıntı yaşadık. Ama bir şekilde devam ettik. Ayrılma noktasına geldik tekrar bir araya geldik. Git gellerimiz çok oldu..’(D)

‘Tam anlamıyla birbirimizi tanıyamamışız. Nelerden hoşlanırsınız, birbirimizi nasıl anlayabiliriz bilemediğimiz için ilişkimiz biraz yıprandı. Çünkü ben aşırı hassas bir yapıda olduğum için, karşı taraftan da çok ilgi beklediğim ve karşı taraf da bu tavırlarını sergilemekte sıkıntı çektiğimiz için birbirimizi anlayamadık.’ (E)

‘Bizim hayata bakışımız aynı değildi, fikirlerimiz uymazdı ama bunu zaman içerisinde anlar insan.Bir o birde maddi olarak sıkıntıları vardı karşımdaki kişinin çünkü biz evlendik ama keselerimiz hep ayrıydı. Yuva kuramadık yani herkesin parası ayrıydı. Dolayısıyla da bir aile olduk mu dersin yok herkesin kendine ait bir özeli vardı. Dolayısı ile de onu tutturamadık yani. Çünkü yalan da oluyor ozaman çünkü ev arkadaşı gibi düşün, ne der işte sen elektriği öde ben suyu ödeyim falan gibi sonrasında mesela sen görevini yerine getirin karşıdaki kişi yerine getirmez eve gidip baktığında elektrik kesik gibi. Biz bunları yaşadık ama ev arkadaşı gibi evlilikten daha farklıydık gibi sanki ben öyle değerlendiririm..’ (C)

‘En önemli noktası yeterli miktarda vakit harcamayarak tanışmış olduğumuzu vasayarak bir evlilik yapmaktı ama bana göre iki insanın kesinlikle birlikte yaşamadan bir evlilik yaşamaması gerekir.’(SY)

‘.daha sonra ben çocuk istedim ama eşimin 2. Evliliği olduğu için ve onun bir oğlu olduğu için istemedi ki çocuk bizde de hafta sonları gelir kaldı ve birlikte çok güzel bir iletişimi vardı ancak ilk günden beri eşim benimle beraber bir çocuk sahibi olmak istemedi, her defasında bir şekilde kandırılır, onu ikna ederim dedim ama diye diye bir 6 senemizi buldu bu ve ikinci kırılma noktası da buydu..’(M)

‘Evliligimiz boyunca iki kez beni aldattı. Bir defa 1999 yılında aldatıldım çocuklarım kucuktu bir ay ayrı kaldık sonra donduk kendi istedi çocuklar için bir kez daha denedik, donduğuma pisman değilim en azından şimdi bir evim ve bir isim var. O zaman ayrılmış olsaydım hic birseyim olmayacaktı. Ve bakayım kime verilecektim tekrardan iki çocukla beni. O yüzden pisman değilim bugüne kadar bu evliliği yuruttugum için. En önemli olan vicdandır bir evlilikte. Vicdanım da rahattır. İkinci aldatmayı da 2012 yılında yasadım yani kadın çok buyuktu kendinden hem

musterimizdi yani ben ilk aydan hemen hissettim bunu ama yine de 2-2.5 yıl evliliğimi kurtarma cabam oldu. Yani bekledim bu bekleme aşamasında bir arkadaş oldum bir anne oldum elimden gelen herşeyi yaptım'.(K)

'Sürekli aldatma falan oldu o konuda, evliliğimde işte bu aldatma konusu olduğu için bayanlarda bayağı etki eder, boşanma hiçbirşeye sebep, en büyük sebep, gene kavga olduğunda bir şekilde yapabilirsin ama aldatma olduğu zaman ben kendi açımdan söyleyim ben asla ve asla kabul etmem bunu ama çocuklarım için de bile bile bazı şeylere katlandım..' (E)

'Bizdeki en büyük sorun ailevi baskıydı ve anlayışsız bir eş bencil, çok bencil ve sadece kendi istedikleri kısacası yani Avusturalyaya hem ailem olmadan gittiğim bir yer bir anda yabancı olduğum insanların içinde buldum kendimi ve eşimin bencilliği, bencillik de derken neyi kapsarım; kendi istedikleri işte araba yarışlarına götürürdü beni, hiç benim istediğim birşey yapmazdı ve ailesinin konuşmalarına da çok kulak asan bir insandı. Abisi dip komşumuzdu örnek olarak, yeni evli bir çift olarak biz bir hafta sonunu bile beraber geçiremiyorduk. Pijamalarla gelirdi evimize sürekli onlarla vakit geçirirdik yani biz hiç birbirimize özel bir zamanımız yoktu. Sürekli başkaları planın içindeydi. Bir de ailesi annesi özellikle eşimin fazla küçümser bir yapıya sahipti. Sürekli herşeye müdahale ederdi. Ondan dolayı bir anlaşmazlık başladı kısa bir sürede..' (SY)

'Borçluları bana işyerime gelmeye başladıydı rahatsız oluyordum. Ve orda odalar da ayrıldı.3 sene ayrı odalarda kaldık. Kırılma noktası oydu. Borçları ve kumar oynadığını öğrendim kumar herşeyi bitirir zaten. Oğlunun okul parasını çekti. Benim kendi biriktirdiğim param vardı. Onu gitti çekti hiç benden habersiz..' (K)

'İlgisizliğinin, yani ilgimin karşılığını görmeyince, beni sevdiğini hissetmediğimde beni sevmesi için elimden gelenden fazlasını yaparak kendimden ödün verdiğimde ama en büyüğü de yalanı ortaya çıktığında artık bütün ipler kopmuştu. '(E)

'En önemlisi ilgisizlik, çocuklarına karşı bana karşı, mesela bir evde anne baba çocuklar olduğu zaman çok ilgisiz, kendi istekleri olduğu zaman çok iyiydi tam ters durumda da ondan kötüsü yoktu. Öyle bir karakterdeydi. Konuşulmazdı ona birşey söylediğin zaman kendi talebin olduğu zaman olmazdı kendi isteklerini ön planda tutardı bencil bir insandı. '(O)

'Aldatma, orda zaten herşey bitti.' (M)

'Eşimin beni aldatmış olması ve asabi oluşu. Kendisi birşey yapmadığını söyler ama facebook üzerinden çok kişiyle konuştuğunu hatta flört bile ettiğini öğrendim. Zaten evliliğim de bu yüzden bitti ona şans vermiştim ama yine aynı şeyi yaptığını görünce bitirdim.'

'Eşim ile yaşadığım ev üzerinde kayınvaldem oturuyordu.ailesi ile birlikte bir şekilde evler ayrı olsada birlikteymiş gibiydi. Ayrılma nedeni olarak bunu gösterebilirim. Ailesiyle birlikte yaşamak zor. İlk kırılma oradaydı zaten' (M)

4. Erkekler açısından en etkili boşanma sebepleri nelerdir?

Erkekler açısından en etkili boşanma sebeplerine ilişkin Bulgular tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4.

Erkekler açısından en etkili boşanma sebeplerine ilişkin Bulgular	F
Kültürel farklılıklar	(3)
Fikir farklılığı	(3)
Başka ülkede yaşama isteği	(1)
Kişilik farklılığı	(1)
Erkekler açısından en etkili boşanma sebepleri	
Eğlence hayatına düşkünlük	(1)
Sosyal çevre ayrımcılığı	(1)
Maddi sorumluluk almama	(1)
Dış müdahale	(1)
İlgisizlik	(1)

'Bence biz tam birbirimizi tanımadan karakterlerimizi öğrenmeden her ilişkinin başında olduğu gibi herşey toz pembe iken aslında öyle devam edeceğini düşünerek biraz hızlı hareket edip aceleye getirdim yada getirdik deyim ben her ikimiz için de daha sonra çocuk konusunda da biraz acele ettik....Benim düşüncem benim eşimle aramda bir çeşit kültür farklılığıydı.Çünkü bu insanlar,Londradan gelen insanların daha açık fikirli olduğunu düşünürken aslında tam tersidir. Ben eşimden sonra anladım ve öğrendim' (R)

'Yani gerçekten kültür farklılığı var,geçimsizlik, başka bişey değildir yani ondan sonra da bu ister istemez bu bir nevi şey oluyor hem geçimsizlik hemde sevgi bitiyor. Sevgi bitti mi o evlilik zaten yürümez.Bu defa da sonuç boşanmaya kadar gidiyor.' (M)

'Evet şiddetli geçimsizlik,uyumsuzluk baktım gitgide herşey başlıyor yani nasıl deyim bir geçimsizlik oldumu artık beyaza kara diyorsun karaya beyaz diyorsun o dereceye kadar gidiyor yani...'(M)

'Benim zamanla daha iyi algıladığım kişisel olarak boşanma sebebim ki ortada bir gerçek var benzer hayatlar birleşmelidir.Benzer hayatlardan kastım aslında iki uç noktanın olduğu evlilikler de çok iyi gider bazısı dışardan öyle görünür ama içerden iyi gitmez, bizde zannederim uyum yoktu. Uyumdan kastım bana çok deyen duydum ahbab ve arkadaşlarımdan, madem uymazdınız neden oldu diye ama benim öyle kıstaslarım yoktur. Hala daha yoktur. Bakıp dış görünüşüne hayat tarzına olmayacak deyim, çünkü sevgi başka birşeydir. Biraz hızlı gelişti olaylar ve ana sebebi de hızlı gelişirken temelde bazı çarpıklıklar oldu sanırım.' (D)

'..Yani burada yapamadı, belli bir süre burada kalmasına rağmen, buradaki ne arkadaş ortamına alıştı ne de kültüre alıştı ne de bişeye alıştı. Çocukları burada okutmak istemediğini , sürekli burada kalmak istemediğini söyledi, Londrada kalmak istediğini söyledi. Ve böylece boşanma süreci başladı zaten...'(S)

'Benim boşanma sebebim anlayışsızlık birbirimize karşı saygımızı yitirmemiz ve ben tabi kendimce yorum yaparım, haklı da olmak gibi olabilir ama evlilikte kesinlikle tek taraflı birinin çabasıyla bir yere varılamayacağına ilişkin inancım sonsuzdur. Evlilik tek taraflı bir kişinin çabasıyla devam edemez kesinlikle ve sevgi saygı olması lazım anlayış hoşgörü güleryüz yani herkes her zaman mutlu olmayabilir canı sıkın olabilir işten geldiğinde morali de bozuk olabilir.'(İ)

'Eski eşimin ailesi tabi farklı bir kültürden olduğu için onlarda fazla bir yakınlık birbirlerine karşı destek fazla sevgi olmadığı için ben bazen ona söyledim de yani, belkide sen mutsuzluktan mutlu olduğun için böyle yapan yani sen..... Ben kendi ailemden de böyle gördüğüm için benim felsefeme ters düşer yani ben duygusal bir insan olduğum için böyle şeyler beni daha fazla etkiler yani etkilendim deyebilirim.' (İ)

'Eve gittiğimizde birbirimizi yedik annen bunları yaptı vs o onu yaptı bu bunu yaptı. Oyanı gittiminde bana bir soğuk davranmalar oldu. Ben burdaki suçu sadece ona bulmam. Eğer yarı suç bendeyse yarısı ondadır. Bunu her zaman kabullendim. Tek suçlu bir taraf olmaz.'(D)

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmanın tartışma bölümüne yer verilmiştir. Yapılan bu araştırmada boşanma sebepleri incelendiği zaman fikir uyuşmazlığı ve kültürel farklılıklar en üst sırada yer almıştır. Benzer bir şekilde Arpacı ve Tokyürek'in (2012) gerçekleştirdikleri araştırma kapsamına alınan bireylerin önceki eşlerinden boşanma nedenleri incelendiğinde; fikir ve görüş ayrılıklarının ilk sırada geldiği, bunu anne-baba gibi yakınların müdahalesi, ekonomik nedenler, sosyal çevre farklılığı ve uyumsuzluk ile fiziksel ve psikolojik şiddet uygulamasının izlediği görülmektedir. Eşlerde ruhsal sorunların olması, alkol vb. bağımlılık yaratan madde kullanımı, eğitim düzeyi farklılığı, görünüş bozukluğu, engellilik vb. fiziksel sorunlar ve kadının ücretli işte çalışması bireylerin önceki eşinden boşanmasının nedenleri arasındadır. Cinsel uyumsuzluk, yaş farkının fazla olması, din farklılığı ve milliyet farklılığı düşük oranlarda da olsa bireylerin önceki eşinden boşanmalarının nedenleri arasında yer almaktadır. Bunun yanında Keskin'in(2007) yapmış olduğu araştırmada da boşanmanın sosyolojik-psikolojik sebepleri ve etkileri incelenmiş ve araştırma sonucunda benzer şekilde; ilk sırada anlaşmazlık sebebi ile boşanmanın olduğu sonucu bulgulanmıştır.

Yine bu araştırmada bulugulanan sonuçlara benzer şekilde Alicik'in(2009) yapmış olduğu araştırmasında evliliğin ilk beş yılında görülen boşanmaların muhtemel sebepleri içinde eşlerin birbirlerini yetersiz tanınmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Boşanma sebepleri 1998 Aile Yasası'na göre aldatma, cana kast ve kötü davranma, cürüm ve haysiyetsizlik, terk etme, akıl hastalığı, anlaşmazlık olarak sıralanmaktadır.

ASAGEM(2009) tarafından yapılan başka bir araştırmada başka boşanma sebeplerine göre daha yoğun belirtilen sebepler; his ve fikirlerin transferini engelleyen iletişim problemleri, ilgisiz olma, kıskançlık, aile gelirinin üstünde harcama ve geçim sıkıntısı olarak belirtilen maddi temelli sebepler, psikolojik baskı, önemsenmeme ve aşağılanma, çocuklara karşı ilgisizlik olarak bulgulanmıştır.

Boşanma sürecinde olan kadınların dahil olduğu başka bir araştırmada da (Abalı, 2006) kişisel ilgisizlik, alkol, kumar gibi alışkanlıkların en fazla ifade edilen boşanma sebepleri olarak tespit edilmiştir. Buna benzer olarak yapılan bu çalışmada da kişisel ilgisizliği boşanma sebebi olarak ifade eden kişiler fazla sayıdadır.

Antroplog Laura Betzig, 160 toplum üzerinde yaptığı çalışma neticesinde, özellikle kadın tarafından uluorta yapılan aldatmanın, bir evlilikte ortaya koyulan en ciddi boşanma nedeni olarak bulunmuştur. Kısırlık ikinci sırada yer alır. Erkeğin eşine uyguladığı fiziki/hissi şiddet, dünyadaki boşanma sebeplerinde üçüncü sıradadır (Fisher, 2004).

Evliliklerini boşanma ile bitirme sebeplerini bulmaya çalışan Amato ve Previti (2003)'nin çalışmasında, en fazla söylenen yanıt sadakatsizlik ardından sırasıyla; anlaşamama, alkol/madde bağımlılığı ve birbirinden gittikçe uzaklaşmak takip eder. Bunun yanında çalışmada eşler boşanma sebepleri ile ilgili olarak birbirlerini suçlayıcı bir yakınlıkta olduklarını bulmuştur.

Sevim'in (2013) hazırladığı araştırmasında "boşanma sebebiniz nedir?" diye sorduğunda en ciddi sebep olarak sadakatsizlik/aldatma gösterilmiştir. Bu oran kadın katılımcılarda daha fazladır. Uyumsuzluk/çatışma boşanma için ikinci ciddi sebep olarak ifade edilmiştir. Yapılan bu çalışmada boşanma sebebi olarak aldatmayı belirten katılımcılar daha az sayıdadır. Bunun sebebi olarak da K.K.T.C'nin küçük bir toplum oluşunu söyleyebiliriz.

Zara (2013) yapmış olduğu araştırmada geleneksel ailede boşanma nedenini, aile içi şiddet ve akrabaların evliliğe fazla dahil olması oluştururken; özgürlükçü ailede ise boşanma nedenini sosyo-kültürel farklılıkların neden olduğu iletişimsel sorunlar ve hayat stiline farklılaşmasıdır. Bundan farklı olarak yapılan bu çalışmada aile içi şiddet boşanma sebepleri içerisinde daha alt sıralarda yer aldığını görmekteyiz. Bunun sebebi olarak Kıbrıs Türk toplumunun aile yapısı ve bakış açısından dolayı olduğunu söyleyebiliriz

K.K.T.C' nin bir ada ülkesi oluşu ve uzun yıllardan beri çok göç alıyor olmasından dolayı çok kültürlü bir yapıya sahip olmasını da sağladığını söyleyebiliriz. Bu çok kültürlülük toplumun bazı birimlerinin yapısını kimi zaman etkileyen bir etmen olarak karşımıza çıktı denilebilir. Bunlardan birisi toplumun evlilik ve aileye bakış açısındaki değişiklikler olarak söz edilebilir. Evliliklere de yansıyan bu kültürel etki

eşlerin birbirlerine olan bakış açılarını ve beklentilerinin de değişmesine sebep olmuştur denilebilir. Evlilikte yaşanan anlaşmazlık ve fikir ayrılıklarının da yegane sebebi olarak kültürel farklılıkların etkili olduğu söylenebilir.

Aslında 21.yy'da teknolojinin de gelişmesiyle birlikte insanların daha da bireyselleşmiş ve yalnızlaşmış olduklarını söyleyebiliriz. Birbirini yeterince tanımadan gerçekleştirilen evlilikler sonucunda ve birbirleri ile iletişim sorunları yaşamaya başladıklarından dolayı yaşanan sorunları kültürel farklılıklar ve fikir ayrılıklarına bağlandığını düşündürmektedir. Oysa ki öncelikle bireysel olarak kendilerini tanımaları ve kendi kişiliklerinin farkında olmaları sağlıklı bir iletişim için önemlidir. Daha sonra gerçekleştirilmesi düşünülen evlilik ile ilgili olarak eşlerin birbirlerini yeterince tanımaları ve güçlü bir iletişim kurmaları açısından önem taşımakta olduğunu söylenebilir.

Çiftlerde genelden özele incelediğinde eşlerin birbirleriyle açıkca istekleri, ihtiyaçları, beklentileri, karşılıklı duygu, düşünceleri ve sorumlukları ile ilgili yeterli ve nitelikli paylaşımda bulunmadıklarını gözlemekteyiz. Ayrıca 21. yüzyılda teknolojinin aile bireylerinin hayatına çok fazla girmiş olması, bireylerin ekonomik ve toplumsal sorunlarından dolayı eğitim sürelerini uzaması, küçük bir toplum ve ada kenti olan K.K.T.C halkının geniş aile ile içiçe çok fazla ve duygusal olarak birlikte yaşıyor olması, kendilerinin yapması gerekli olan sorumluluklarını ebeveynlerine yüklemesi, sosyal medyanın insanları fazlasıyla etkisi altına alması ve bundan dolayı değer yargılarının değişime uğradığını hergeçen gün gözlemlemekteyiz.

Bireylerin yeterince empati kuramamaları ve sağlıksız iletişim nedeniyle uyum ve doyum problemleri çiftler arasında yaşanmaktadır.Çiftler savunma mekanizmaları geliştirerek problemleri, kültürel farklılıklar ve fikir ayrılıkları olarak tanımlamaktadırlar. Bowen Aile Kuramını incelediğimizde bireylerin geçmiş kuşaklardan kendilerine geçen örüntüleri incelemedikleri ve düzeltmedikleri zaman kendi ailelerinde bu davranışların tekrar edeceğini savunmuştur. Bu araştırmada bütünsel olarak bakıldığında esas ve temel sebebin bu nedenlerden kaynaklanabileceğini düşünülmektedir.

Aile bireyleri kuşaklar içinde birbirleri ile duygusal yönden aşırı ilgililerse (iç içe geçmişlik) veya birbirlerinden duygusal ilişkileri psikolojik veya fiziksel olarak kesmişlerse, bu bireylerin diğer kişiler arası ilişkilerinde kendilerini tekrar etmeleri

olasıdır. Bireylerin benliklerinin farklılaşmadığı, benliğin psikik ve kişiler arası boyutlarını dengeleme yanında, bireylerin kendilerinin içinde buldukları aileden duygusal ve bilişsel düzey olarak ayrılmadığını gözlemlendiğini söyleyebiliriz. Bireyin geniş ailesinde yaşadıkları ve kazandığı davranış şekillerinden kopmadıkları ve böylece bireylerin benliklerinin farklılaşmamasının esas neden olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü zamanla sorumluluklar ve değer yargıları değişirken her birey evliliklerini geniş ailenin kültürüne göre arzulamaktadır. Böylece bireyler kendi içlerinde çatışma yaşayarak evliliklerini sonlandırıldığını söylenebilir.

BÖLÜM V

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma ile ilgili sonuçlar ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Bu çalışma Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki boşanma nedenlerini ve boşanmanın eşler üzerindeki etkisini tespit etmek için gerçekleştirilmiştir. Araştırmada boşanmış kişilere, boşanma nedenlerini ve boşanmanın eşler üzerindeki etkisini tespit etmek üzere görüşme soruları sorulmuştur.

Araştırmada çalışma grubunun demografik özellikleri incelendiği zaman kadınlar % 57,69 erkekler %42,30'u oluşturmaktadır. Araştırma toplam 26 kişilik bir çalışma grubundan oluşmaktadır.

Yapılan araştırma bulgularına bakıldığı zaman eşleri boşanmaya iten en önemli faktörlerin başında kültürel farklılıklar ve fikir ayrılıklarının olduğunu görmekteyiz. Ada ülkesinde yaşıyor olmanın verdiği çokkültürlü etki ve uzun yıllardan beri göç alıyor olmanın adada gerçekleştirilen evliliklerde kendisini boşanma ile ortaya çıkardığı görülmektedir. İki farklı kültürdeki bireyin bir araya geldikleri zaman sahip oldukları kültürel yapı birbirleri ile anlaşmazlık yaşamalarına ve evliliklerinin gittikçe çıkmaza girmesine sebep olmaktadır.

Bulguların devamında ise eşlerin tek taraflı ve karşılıklı ilgisizliği evlilikte boşanmaya sebep olan diğer önemli sonuçlar olarak ortaya çıkmıştır. Eşlerin evlilik sürecinde maddi ve manevi sorumluluk almaktan kaçınmaları, çocuk veya çocukların bakımı, ev işlerine yardımcı olmak, faturaları ödemek ve maddi açıdan eve katkı yapmak gibi durumlarda kadın yada erkeğin tek taraflı olarak sorumluluk almak zorunda kalması bireyler arasındaki ilişkiyi ve evlilik sürecini kötü etkileyen bir diğer önemli faktör olarak bulgulanmıştır.

Araştırma bulgularında çıkan en az etkenler arasında evliliğe yapılan dış müdahaleler, başka bir ülkeye taşınıp orda yaşama isteği, eğlence hayatına düşkünlük gibi sonuçlar bulgulanmıştır. Boşanmanın eşler üzerindeki etkileri ile ilgili bulgulara bakıldığı zaman en önemli etken olarak eşlerin çocuklarının boşanma sonrasında

içinde buldukları psikolojik durumun onları son derece derinden etkilediği sonucu ortaya çıkmıştır.Boşanmanın ardından çocuk veya çocukların tek ebebeyn ile birlikte yaşamaya başlaması onları psikolojik olarak sarsan bir etki olarak belirtilmiştir.Bu durumda ebebeynler bu durum karşısında kendilerini çaresiz ve suçlu hissetmekte bu durumda onlar üzerinde yıkıcı etkiler yaratmaktadır.

Yapılan çalışma sonucunda kadınlar açısından en önemli boşanma sebebi olarak kültürel farklılıklar ve fikir ayrılıkları, aldatma ve şiddet sonuçlarına ulaşılmıştır.Kültürel farklar ve fikir ayrılıkları kadınlar açısından evlilikleri olumsuz etkileyen bir faktör olarak belirtilmiştir bunun dışında aldatma evliliği çıkmaza sokan ve boşanmaya sebep olan bir diğer önemli sonuçtur. Şiddet de fiziksel ve psikolojik olarak evliliklerin bitmesine sebep olan ciddi faktörler olarak bulgulanmıştır. Boşanmış kadınların bir kısmı bir şekilde şiddet gördüğünü ifade etmişlerdir.Belli bir oranı da hem fiziksel hem de psikolojik şiddet gördüğünü ifade etmişlerdir. Bu durum KKTC’de önemli boyutta kadının evde hem psikolojik hem de fiziksel şiddet gördüğünü göstermektedir.

Erkekler açısından belirtilen en önemli boşanma sebepleri olarak kadınlar ile benzer şekilde fikir ayrılıkları ve kültürel farklılıklar belirtilmiştir.

5.2. Öneriler

Uygulayıcılar için öneriler:

- KKTC’de boşanmaların hızla arttığı bir gerçektir. Gerçekleştirilecek olan evliliğin eşler açısından daha sağlıklı bir biçimde devam etmesini sağlanması açısından evlenmeden önce evlilik terapistine gidilmesi önerilmektedir.
- Boşanmaların gerçekleşmesi ile birlikte oluşabilecek olası problemler ile baş etme yollarına yönelik bilgilendirme çalışmaları ile beraber seminerler ve çeşitli etkinlikler yapılması önerilmektedir.
- Ayrıca araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında kültürel farklılıkların boşanma sebebine olan etkisi net bir şekilde görülmektedir. KKTC küçük bir toplumdur. Küçük toplumlarda dışarıdan alınan göçler ve dışarıya verilen göçler dengeyi oldukça etkilemektedir. Farklı kültürlerin bir araya gelmesi ile birlikte eşler arasında fikir ayrılıkları ve çatışmalar görülebilmektedir. Bu noktada çözüm önerisi olarak boşanmaların azalması ve kısmende olsa önlenmesi için özellikle lise programlarına kişinin kendisini tanıması

evlilik kurumuna ilişkin bilinçlendirilmesi evlilikte karşılaşılan sorunlar ve aile planlaması gibi alanında uzman kişilerce eğitim modülleri sunulmalıdır. Ayrıca aynı konuların topluma da aile danışmanları öncülüğünde eğitimler verilmesi önerilmektedir.

- KKTC’de de ve tüm Dünyada boşanmaların sürekli olarak artması ve buna bağlı boşanmaların kişisel buhranlara yol açması, toplumsal bir sorun haline gelmekte ve bu sorunları önlemek için KKTC’de yaşayan ailelere yönelik aile içi çatışmaları önleyici programlar düzenlenmelidir. Bunun yanında evlilik yapılmadan önce evlenmek isteyen kişilerin bireysel olarak kendilerini en iyi şekilde tanımaları son derece önem teşkil etmektedir bunun yanında evlilik hayatına hazır olup olmadıklarına sağlıklı bir şekilde karar verebilmek adına aile danışmanlarının ve uzmanların öncülüğünde verilecek eğitim programlarına katılmaları önerilmektedir. Evlenmek isteyen kişilerin evlilik öncesi danışmanlık programlarına katılmaları mutlu ve sağlıklı bir birliktelik sağlanması açısından son derece önem arz etmektedir.
- Okul öncesi dönemden itibaren değişen toplum yapısı, kültürel farklılıklar ve değerler ile ilgili olarak eğitim programları oluşturulması da geleceğimizi oluşturacak gençlerin sağlıklı bir şekilde yetişmelerine katkı koyması açısından önerilmektedir.
- Sorumluluk ve değer algılarının değişmesinden dolayı rol algılarıyla ilgili olarak küçük yaşlardan itibaren çocukların bu alanda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri kapsamında gelişim özellikleri bakımından benlik algılarının psikolojik danışmanlar tarafından geliştirilmesi önerilmektedir.
- Değişen dünya yapısının ve teknolojinin insan yaşamında meydana getirdiği yalnızlaşma ve değer yargılarındaki değişimlerden dolayı ilköğretimden itibaren uzman kişiler tarafından küçük yaşlardaki bireylere değerler eğitimi verilmesi önerilmektedir.
- Üniversite düzeyindeki Eğitim Fakültelerinde öğrenim gören öğretmen aday gençlerin de seçmeli ders olarak değerler eğitimi dersi verilmesi önerilmektedir.
- Buna ek olarak Üniversite düzeyindeki gençlerin de gelecekte sağlıklı bir evlilik hayatı yaşayabilmeleri adına Üniversitelerin ilgili bölümlerinde seçmeli

ders olarak evlilik danışmanlığı, aile danışmanlığı ve anne-baba eğitimi derslerinin konulması önerilmektedir.

- Sağlıklı boşanma gerçekleştirilebilmesi adına aile mahkemelerine aile danışmanı konulması yaşanabilecek olası problemlerin önlenmesi ve boşanmaların tarafların en az kötü etki ile bu durumu çözmeleri açısından önerilmektedir.
- Bunların dışında toplumdaki tüm bireylerin de yararlanabilmesi adına yerel yönetimlerin kendi bünyelerinde aile danışmanlığı merkezi kurmaları önerilmektedir.
- Aile bütünlüğünün korunması adına Türkiyede bulunan Aile ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının sağladığı hizmetin aynısını sağlayacak bir Bakanlığın oluşturulması önerilmektedir.

Araştırmacılar için öneriler

- Öncelikle bu araştırmanın yapılacak olan diğer araştırmalara ışık tutacağı düşünüldüğünden dolayı; çocuklar açısından da boşanmanın psikolojik etkilerine ilişkin araştırmalara yer verilmesi önerilmektedir.
- Yapılan bu araştırmanın konusuyla ilgili olarak daha geniş kapsamlı çalışma yapılması açısından hem nitel hem nicel ve deneysel çalışmalarda bu konunun ele uygulanması önerilmektedir.
- Araştırmacıların daha geniş kapsamlı örneklem ile çalışma yapılması araştırmanın daha geniş kitlelere ulaşması ve daha kapsamlı bulgular elde edilmesi açısından önem arz ettiğinden önerilmektedir.
- K.K.T.C.'nin dışında ada üzerinde başka bir toplum olarak güney Rum kesiminin de bulunması adada farklı kültürün mevcut olduğunu bize gösterdiği için ileride yapılacak araştırmaların hem daha geniş kitleler hem de daha değişik kültürlerle çalışma yapılmasına olanak vereceği ve daha farklı bulgular elde edilebileceğinden dolayı önerilmektedir.
- Toplumumuzda boşanma konusunda bilimsel araştırmalar arttıkça, boşanmaların önlenmesi ya da boşanma sonucu oluşan bunalımla baş edebilmekle ilgili eğitimler, kurum ve kuruluşlar artacaktır.

KAYNAKÇA

- Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel M¼d¼rl¼g¼, (2010). *Boşanma Nedenleri Araştırması* Yay. Haz: Dr.Nesrin T¼rkarslan, Asagem Yayınları, Ankara
- Akar, H. (2005). Psikiyatrik yardım talebi olanlar ile yardım talebi olmayan ve boşanma aşamasında olan çiftlerde çift uyumu ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin karşılaştırılması. *Uzmanlık Tezi, Bakırk¼y Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Hastanesi.*
- Aktaş,M. A. (2009). *Evlilik ve Sadakatsizlik (1. Baskı). Ankara: Kanguru Yayınları.*
- Alicik, H. (2003). “ Modern k¼lt¼r ve eğitimin geleneksel aile yapısında meydana getirdiği değişme eğilimleri: kuzey kıbrıs t¼rk cumhuriyetin’deki aile yapısı üzerine bir araştırma” (Doktora Tezi) Ankara Üniversitesi: Ankara.
- Alicik, H. (2009): Kıbrıs T¼rk Ailesi. Kıbrıs. Işık Kitabevi.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yildirim, E. (2010). Sosyal Bilimlerde Araştırma Y¼ntemleri. *Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 226.*
- Amato, P. R., & Previti, D. (2003). People's Reasons For Divorcing: Gender, Social Class, The Life Course, And Adjustment. *Journal Of Family İssues, 24(5), 602-626.*
- Amato, P. R. (2010). Research On Divorce: Continuing Trends And New Developments. *Journal Of Marriage And Family, 72(3), 650-666.*
- Aseltine Jr, R. H., & Kessler, R. C. (1993). Marital Disruption And Depression In A Community Sample. *Journal Of Health And Social Behavior, 237-251.*
- Aky¼z, G., Kuğu, N., Doğan, O., & zdemir, L. (2002). Bir Psikiyatrik Polikliniğe Başvuran Evli Kadınlarda Aile İçi şiddet, Evlilik Sorunları, Başvuru Yakınması Ve Psikiyatrik Tanı. In *Yeni Symposium (Vol. 40, No. 2, Pp. 41-48).*
- Arıkan, Ç. (1992). *Yoksulluk Evlilikte Geçimsizlik Ve Boşanma.* Yayl. Y..
- Arıkan, Ç. (1996). *Halkın Boşanmaya İlişkin Tutumları Araştırması.* TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.
- Arpacı, F., & Toky¼rek,ř. (2012). *Boşanmış Bireylerin Yeniden Evlilik Konusundaki G¼r¼řlerinin İncelenmesi.*Akademik Bakış Dergisi,31,

- Bayraktaroğlu, Hüseyin T. (2007). “*Farlı Demokratik bireylere sahip evli bireylerin çatışma eğilimi ve çift uyumu açısından karşılaştırılması.*” YDÜ. Yüksel Lisans Tezi.
- Berman, W. H., & Turk, D. C. (1981). Adaptation To Divorce: Problems And Coping Strategies. *Journal Of Marriage And The Family*, 179-189.
- Blum, J. S., & Mehrabian, A. (1999). Personality And Temperament Correlates Of Marital Satisfaction. *Journal Of Personality*, 67(1), 93-125.
- Bloom, B. L., Asher, S. J., & White, S. W. (1978). Marital Disruption As A Stressor: A Review And Analysis. *Psychological Bulletin*, 85(4), 867.
- Birchler, G. R., Clopton, P. L., & Adams, N. L. (1984). Marital Conflict Resolution: Factors Influencing Concordance Between Partners And Trained Coders. *American Journal Of Family Therapy*, 12(2), 15-28.
- Bradbury, T. N., Fincham, F. D., & Beach, S. R. (2000). Research On The Nature And Determinants Of Marital Satisfaction: A Decade In Review. *Journal Of Marriage And Family*, 62(4), 964-980.
- Bray, J. H. (1995). Family Assessment: Current Issues In Evaluating Families. *Family Relations*, 469-477.
- Bulut, I. (1993). *Ruh Hastalığının Aile İşlevlerine Etkisi*. TC Başbakanlık Kadın Ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. *Pegem Atf İndeksi*, 1-360.
- <https://msbay.files.wordpress.com/2009/10/9-hafta-arac59ftc4b1rmalarda-c3b6rnekleme.pdf> Adresinden 23.08.17 Tarihinde Erişildi.
- Cag, P., & Voltan Acar, N. (2015). A View Of The Symbolic-Experiential Family Therapy Of Carl Whitaker Through Movie Analysis. *Educational Sciences: Theory And Practice*, 15(3), 575-586.
- Canel, A. N. (2011). Evlilik Ve Aile Hayatı [Marriage And Family Life]. *Başbakanlık Aile Ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları*. Genel Yayın, 151, 31-09.
- Campbell, A., Converse, P. E., & Rodgers, W. L. (1976). *The Quality Of American Life: Perceptions, Evaluations, And Satisfactions*. Russell Sage Foundation.

- Caughlin, J. P. (2002). The Demand/Withdraw Pattern Of Communication As A Predictor Of Marital Satisfaction Over Time. *Human Communication Research*, 28(1), 49-85.
- Çelikel, S. (2006). *Boşanmanın Çocuklara İlişkin Hukuki Sonuçları*. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk ABD. Kırıkkale.
- CILCA, İ. (2002). Aile Mahkemeleri Tasarısı Üzerine Bir Değerlendirme. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 5(5),51-60.
- Çiftçi, A. ve Biçici, 2. (2005). Aile Rehberi. Basbakanlık Aile Ve Sosyal Araştırmalar Kurumu Yayınları, 96 S., Ankara.
- Çimen, L. K. (2008). *Türk Töresinde Kadın Ve Aile* (Vol. 254). IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Clarke-Stewart, A., & Brentano, C. (2006). *Divorce: Causes And Consequences*. Yale University Press.
- Coltrane, S., & Collins, R. (1991). *Sociology Of Marriage & The Family: Gender, Love, And Property*. Wadsworth/Thomson Learning.
- Confer, J. C., Easton, J. A., Fleischman, D. S., Goetz, C. D., Lewis, D. M., Perilloux, C., & Buss, D. M. (2010). Evolutionary Psychology: Controversies, Questions, Prospects, And Limitations. *American Psychologist*, 65(2), 110-126.
- Corey, G. (2001). *Theoryandpractice Of Counselingandpsychotherapy*. (Sixth Edition). USA: Wadsworth/Thomson Learning Inc.
- Curun, F. (2006). Yüklemeler, İletişim Çatışmaları, Cinsiyet Ve Cinsiyet Rolü Yönelimi İle Evlilik Doyumu Arasındaki İlişki. *Ankara: Ankara University*.
- Cüceloğlu, D. (1998), *İnsan Ve Davranışı*, İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Cüceloğlu, D. (2003). *İnsan Ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Doğan, H. (2010). Evli Bireylerin Sosyotropik-Otonomik Kişilik Özellikleriyle Evliliklerinde Çatışma Yaşama Durumları Arasındaki İlişki. *Çukurova University, Institute Of Social Sciences, Adana, Turkey*.
- Şendil, G. Ve Kızıldağ, Ö. (2005). *Evlilik Çatışması Ve Çocuk*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Demir, G., (1998). *'Boşanma Yoluyla Parçalanmış Ailede Kadının Rol Ve Statüsüindeki Değişmeler'*. İzmir Yayımlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi.

- Demirkan, S., Ersöz, A., Şen, R., Ertekin, E., Sezgin, Ö., Turğut, A., & Şehitoğlu, N. (2009). TC Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Boşanma Nedenleri Araştırması.
- Demirbilek, M. (2015). Aile Danışmanlığı: Bir Uygulama Örneği. *Turkish Journal Of Family Medicine And Primary Care*, 10(2).
- Dokur, M. Ve Profeta, Y. (2006). Aile Ve Çift Terapisi. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Englehart, J. K. (2001). The Marriage Between Theory And Practice. *Public Administration Review*, 61(3), 371-374.
- Erbay, E., Gök, F. A., & Kardeş, T. Y. (2015). Aile Mahkemelerine Başvuran Ve Boşanma Sürecinde Olan Ailelerin Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 139-154.
- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N. Ve Alpkan, R. L. (2005). Evlilik Uyumu. *Düşünen Adam The Journal Of Psychiatry And Neurological Sciences*, 18 (1), 39-47.
- Epstein, N., Baucom, D. H., & Rankin, L. A. (1993). Treatment Of Marital Conflict: A Cognitive-Behavioral Approach. *Clinical Psychology Review*, 13(1), 45-57.
- Ergin, Hatice (2009), "Eşler Arası İletişim Çatışmaları", H. Yavuzer (Ed.), Evlilik Okulu, Basım İçinde, 187–210, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Erkan, E. (2017). *Türkiye’de Boşanma Olgusunun Belirleyicileri:Panel Veri Analizi* üzerine Yazılmış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eryorulmaz, A. (2013). *Eyvah Boşanıyorum! Biyolojik Aileden Yamalıbohça Aileye*. İstanbul: Destek Yayınları.
- Fenell, D. & Weinhold, B. (1989). *Counseling Families*. Colorado: Love Pub. Com.
- Fisher, H. E. (2004). *Cinsel Aşkın Anatomisi*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Fiyakalı, N. C. (2008). *Anne-Babası Boşanmış Ve Boşanmamış Lise Öğrencilerinin Sürekli Öfke Düzeyleri Ve Öfke İfade Tarzlarının Bazı Değişkenler Açısından Karşılaştırılması* (Doctoral Dissertation, Pamukkale Üniversitesi).
- Friedman, E. H. (1991). *Bowen Theory And Therapy*. In A. S. Gurman & D. P. Kniskern (Eds.) *Handbook Of Family Therapy 2. Vol*, Pp. 134-170

- Frude, N. (1991). *Understanding Family Problems*. Chichester John Wiley And Sons.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji, Çev. Hüseyin Özel, Cemal Güzel, Ankara, Ayraç Yayınları*.
- Gladding, S. T. (1998). *Family Therapy. History, Theory And Practice*. Second Edition, Merrill Prentice Hall.
- Gladding, S. T. (2002). *Familytherapy: History, Theory, Andpractice*. Merrill.
- Gladding, S. T. (2015) *Aile Terapisi Tarihi Kuram Ve Uygulamaları*, (Çev. İbrahim Keklik, İbrahim Yıldırım), Ankara. Türk PDR Derneği Yayınları.
- Goldenberg, I & Goldenberg, H. (1996). *Family Therapy*. Fourth Edition, Brooks/Cole Pub. Com.
- Gove, Walter R. (1972). The Relationship Between Sex Roles, Marital Status And Mental Illness. *Social Forces*, 51, 1, 34-44.
- Gregson, J., & Ceynar, M. L. (2009). Finding “Me” Again: Women's Postdivorce Identity Shifts. *Journal Of Divorce & Remarriage*, 50(8), 564-582.
- Guru, S. (2009). Divorce: Obstacles And Opportunities–South Asian Women İn Britain. *The Sociological Review*, 57(2), 285-305.
- Güldü, Ö., & Kart, M. E. (2007). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Ve Siyasal Tutumlar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64(03), 097-116.
- Hendrick, S., & Dönmez, A. (2009). *Yakın İlişkiler Psikolojisi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Heinicke, C. M., Guthrie, D., & Ruth, G. (1997). Marital Adaptation, Divorce, And Parent–Infant Development: A Prospective Study. *Infant Mental Health Journal*, 18(3), 282-299.
- Hurre, T., Junkkari, H., & Aro, H. (2006). Long–Term Psychosocial Effects Of Parental Divorce. *European Archives Of Psychiatry And Clinical Neuroscience*, 256(4), 256-263.
- Huston, T. L., Niehuis, S., & Smith, S. E. (2001). The Early Marital Roots Of Conjugal Distress And Divorce. *Current Directions İn Psychological Science*, 10(4), 116-119.
- Hünler, O. S., & Gençöz, T. (2003). Boyun Eğici Davranışlar Ve Evlilik Doyumu İlişkisi: Algılanan Evlilik Problemleri Çözümünün Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18(51), 99-108.

- Hovardaoglu, S. (1996). Evlilik İçin Karşılaştırma Düzeyi Ölçeğinin (EKDÖ) Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11, 66-76.
- Horwitz, A. V., White, H. R., & Howell-White, S. (1996). Becoming Married And Mental Health: A Longitudinal Study Of A Cohort Of Young Adults. *Journal Of Marriage And The Family*, 895-907.
- İnce, Ş. (2016). *Beş Sevgi Dili Ölçeği'nin Türkçe Diline Uyarlanması Ve Evli Bireylerin Demografik Özelliklerine Göre İncelenmesi*, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Programı.
- İbrahimoğlu, D. (2004). Evlilikte Doğru Seçim ve Ailede Mutluluk. *Hayat Yayınları, İstanbul*.
- İbrahim, K. I. R., & Bülbül, Ö. (2012). İslahiye İlçesinde Boşanma Olgusu Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2).
- Mednick, M. T. (1986). Single Mothers: A Review And Critique Of Current Research. *Applied Social Psychology Annual*. 184-201.
- Oğurtan S. G. (2011). Boşandım Diyemedim: Boşanmanın Aile Ve Toplum Üzerine Etkileri. Konya. Çizgi Kitabevi.
- Ozankaya, Ö. (1986). *Toplum Ve Bilim*. 6. Baskı. İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Önder, A. (2007). *Ailede İletişim:" Konuşarak Ve Dinleyerek Anlaşalım*. Morpa Kültür Yayınları.
- Öngider, N. (2013). Boşanmanın Çocuk Üzerindeki Etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(2).140-161.
- Özgüven, İ. E. (2000). Evlilik Ve Aile Terapisi, PDREM Yayınları, Ankara.
- Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede İletişim Ve Yaşam*. PDREM Yayınları.
- Özügürlü, K. (1985). Evlilik Raporu. 1. Basım. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Öztürk, Ö. (2010). *Genel Boşanma Sebepleri*, TC Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Anabilim Dalı, Özel Hukuk Bilim Dalı.
- Kayhan, Y. Ve Yazıcıoğlu, Ü. 2007. Aile Yapısı Ve Özellikleri. Anadolu Üniversitesi Yayınları, 335 S., Eskişehir.
- Kaya T. (2009). İstanbul'da Yaşayan Boşanmış Kadın Ve Erkeklerin Boşanma Deneyimleri. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. T.C. Yeditepe

Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Antropoloji Anabilim Dalı. İstanbul.

- Kayma-Güneş, Derya (2007), *Boşanma Sürecindeki Eşlerin Aile İçi İlişkileri İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Keskin, G.S. (2013). *Travmatik Bir Yaşantı Olarak Boşanma: Aile İçişiddet, Travmatik Stres Ve Sosyal Desteğintravma Sonrası Büyüme İle İlişkisi* Üzerine Yazılmış Yüksek Lisans Tezi Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Keskin, I. (2007). Boşanmanın Sosyolojik Ve Psikolojik Nedenleri Ve Boşanmanın Ortaya Çıkardığı Sonuçlar (Niğde İli Örneği). *Niğde: Niğde Üniversitesi*.
- Kılıç, C., Savrul, B. K., & Bayar, Y. (2014). Türkiye Ekonomisinde 2000 Yılı Ve Sonrasında Yaşanan Finansal Krizlerin Evlenme-Boşanma Ve İntiharlar Üzerindeki Etkileri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (40).
- İbrahim, K. I. R., & Bülbül, Ö. (2012). İslahiye İlçesinde Boşanma Olgusu Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme. <http://Dergipark.Gov.Tr/Ksusbd>, 9(2).
- Kitson, G. C., & Morgan, L. A. (1990). The Multiple Consequences Of Divorce: A Decade Review. *Journal Of Marriage And Family*, 52(4), 913.
- Kitson, G. C (1992). *Portrait Of Divorce: Adjustment To Marital Breakdown*. New York.
- Kurdek, L. A. (2002). Predicting The Timing Of Separation And Marital Satisfaction: An Eight-Year Prospective Longitudinal Study. *Journal Of Marriage And Family*, 64(1), 163-179.
- Laver, R.H. & Laver, J.C. (1991). *Marriage And Family The Quest For Intimacy*. Wm.C. Brown Publishers.
- Martin,C.(1994).The Female Voice: Application To Bowen's Family Systems Therapy,*Journal Of Marital And Family Therapy*.Vol.20,1.
- Maslauskaitė, Ausra Ve Diğerleri (2015), “Socio-Economicdeterminants Of Divorce İn Lithuania: Evidencefromregister-Basedcensus-Linked Data”, *DemographicResearch*, 33, 871-908.
- Metintaş, S., Akşit, A., Toprak, D., Çelik, M., Ünlüoğlu, İ. ve Tayfur, M. (2007). Aile Sağlığı. Aile Ve Sağlık, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 275 S., Eskişehir.

- Minuchin,S.(1974).*Families And Family Therapy*.
- Minuchin,S. (1981).Constructing A Therapeutic Reailty, Brenson, G. And White, H.(Ed.).*Annual Review Of Family Therapy. New York:Human Sciences Press*.
- Musai, Maysam Ve Diğerleri (2011). ‘Relation ship between divorceand economic-Social variables İn Iran’’, *British Journal Of Artsandsocialsciences*, 1(2), 89-93.
- Nazlı, S. 2000. Aile Danışması. Nobel Yayın Dağıtım, 250 S., Ankara.
- Özabacı,N. & Erkan, Z. (2014). Aile Danışmanlığı Kuram ve Uygulamalara Genel Bir Bakış,2. Baskı, Pegem Akademi.
- Özgüven, İ. E. (2001). Ailede İletişim Ve Yaşam. Ankara: PDREM Yayınları.
- Parsons, T. (1972) Age And Sex On The Social Structure Of The United States P. Prentice-Hall, Inc.
- Perilloux, C., Fleischman, D. S. & Buss, D. M. (2008). The Daughter Guarding Hypothesis: Parental Influence On Children’S Mating Behavior. *Evolutionary Psychology*, 6, 217-233.
- Polat,D. (2012). *Boşanmaaşamasındaki Bireylerin Evlilik Çatışmaları, Çatışma İletişim Tarzları ve Sosyal Destek Sistemlerinin İncelenmesi* Üzerine Yazılmış Yüksek Lisans Tezi ,Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Prest,L. & Protinsky,H. (1993).Family System Theory: A Unityng Framework For Codependence, *The American Journal Of Family Therapy*.Vol.21,4.
- Profeta, Yael (2002), Çocuğun Davranış Problemleri İle Ebeveyn Çatışmasını Algılayışı Arasındaki İlişki,İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pınar, Ç. A. Ğ., & Yıldırım, İ. (2013). Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel Ve Kişisel Değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 13-23.
- Sacco W.P., Phares V. (2001). Partner Appraisal And Marital Satisfaction: The Roles Of Self-Esteem And Depression. *Journal Of Marriage And The Family*, 63, 504-513.
- Sarpkaya, O. A. (2013). Boşanmış Kadınlarda Toplumsal Baskıya Direnme Stratejileri:Van Örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(26), S.29-50.

- Sayers, S.L., Kohn, C.S. & Heavey, C. (1998). Prevention Of Marital Dysfunction: *Behavioral Approaches And Beyond. Clinical Psychology Review, 18*, 6,713-744.
- Şener, Arzu Ve Terzioğlu, Günsel (2008), “Bazı Sosyo-Ekonomik Ve Demografik Değişkenler İle İletişimin Eşler Arası Uyuma Etkisinin Araştırılması”, *Aile Ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi, 10(1)*, 7–19.
- Sevim, J. (2009). *Boşanma Meleği, Doğru Evlilik/Doğru Boşanma*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Schmitt, D. (2003). *Are Men Universally More Dismissing Than Women? Gender Differences In Romantic Across 62 Cultural Regions*, *Personal Relationships*, 307-333.
- Sezal, İ. (1996). *Aile Nedir?*. Başbakanlık Yayınevi, Ankara
- Şen, B. (2009). *Evlenmek Üzere Başvuruda Bulunan Bir Grup Nişanlı Çiftin Evlilik Ve ‘Evlilik Öncesi Çift Eğitimi’ne İlişkin Bilgi, Görüş Ve Değerlendirmeleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet ABD. Ankara.
- Şen,B.(2013).*Boşanma Süreci Ve Arabuluculuğu’ Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,Sosyal Hizmet Anabilim Dalı*.
- Sutton PD, Munson ML (2005) Births, Marriages, Divorces, And Deaths: Provisional Data For February 2005. *National Vital Statistics Reports, 54*, 3. Hyattsville, MD: National Center For Health Statistics.
- Taylan, S. (1990). Heppner“ İn Problem Çözme Envanteri“ Nin Uyarılama, Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışmaları. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taylor, Raymond & Andrews, Beth (2009). Parental Depression İn The Context Of Divorce And The Impact On Children, *Journal Of Divorce & Remarriage, 50:7*, 472-480.
- T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (2002) Evlenme, Boşanma Ve İntihar İstatistikleri 2002, Ankara, DİE Matbaası.
- Tekeli, Ş. (1993). *Kadın Bakış Açısından Kadınlar*. İstanbul, İletişim Yayınları.
- Terry, J. & Kottman, M. (1995). Working With Families. *Guidance And Counseling İn The Elementary And Middle Schools* (Pp.254-281) Brown Benchmark Publishers

- Tezer, E. (1986). *Evli Eşler Arasındaki Çatışma Davranışları: Algılama Ve Doyum*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Tezer, E. (1996). Evlilik İlişkisinden Sağlanan Doyum: Evlilik Yaşamı Ölçeği. *Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 2 (7), 1-7
- Timur, M. S. (2008). *'Boşanma Sürecinde Olan Ve Olmayan Evli Bireylerin Psikolojik İyi Oluş Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi'*. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Programı.
- Tor, Hacer (1993). *Boşanma Ve Boşanmış Kadınların Psiko-Sosyal Ekonomik Durumları Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Trovato, Frank. (1986). The Relationship Between Marital Dissolution And Suicide : The Canadian Case. *Journal Of Marriage And The Family*, 48, 2, 341-348.
- Türküm, S. (2000). *Anne Baba Eğitimi*. TC Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir.
- Uçar, Mehmet Ali (2003). *Aile İçi Şiddet Ve Ailenin Korunması Yasası*. 1. Baskı. İstanbul: Yetkin Yayınları.
- Uzun, Ç. (2013). *Anne-Babası Boşanmış Ve Boşanmamış Çocuklarda Depresyon Ve Sosyal Becerilerin Değerlendirilmesi* İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı.
- Uçan, Ö. (2007). Boşanma Sürecinde Kriz Merkezine Başvuran Kadınların Retrospektif Olarak Değerlendirilmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 10 (1), 38- 45.
- Ünal, G. (2005). Aile İçi Şiddet. *Aile Ve Toplum Eğitimi – Kültür Ve Araştırma Dergisi*, 2(7), 85-93
- Üncü, S. (2007). *Duyusal Zeka ve Evlilik Doyumu İlişkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi
- Ünlü, S. (2007). *Aile Yapısı ve İlişkileri*. TC Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir.
- Whitson Ve El-Sheikh, (2002). Marital Conflict And Health: Processes And Protective Factors. *Aggression And Violent Behavior*, 8, 283-312.
- Yavuzer, H. (2003). *Çocuk Eğitimi El Kitabı*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 16. Basım.
- Yıldırım, İ. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçme Kriterleri. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi* 3 (27), 15-30.

- Yıldırım,N.(2011). Okul Müdürlerinin Motivasyonları Üzerine Nitel Bir İnceleme, *AİBÜ, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 2011, 71-85
- Yogev, S. & Brett, J (1985). Perceptions Of The Division Of Housework And Child Care And Marital Satisfaction. *Journal Of Marriage And The Family*, August, 609-618.
- Yörükoğlu, A. (2003). *Çocuk Ruh Sağlığı: Çocuğun Kişilik Gelişimi, Eğitimi Ve Ruhsal Sorunları*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yörükoğlu, A. (1994), *Çocuk Ruh Sağlığı*,İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yörükoğlu, A. (1997), *Değişen Toplumda Aile Ve Çocuk*, 5.Baskı, İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yücel, C. A. N., & Aksu, N. B. (2016). Boşanma Sürecinde Ve Sonrasında Kadın. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(58).
- Zara, A. (2013). *Kadınlar, Erkekler Ve Çocuklar İçin Boşanma Terapisi* (Cilt 1.Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.

İnternet Kaynakları

[Www.Tuik.Gov.Tr](http://www.tuik.gov.tr)

[Http://Epp.Eurostat.Ec.Europa.Eu/Tgm/Table.Do?Tab=Table&İnit=1&Language=En&Pcode=Tps00012&Plugin=1](http://Epp.Eurostat.Ec.Europa.Eu/Tgm/Table.Do?Tab=Table&İnit=1&Language=En&Pcode=Tps00012&Plugin=1)

[OECD Aile Veritabanı, Http://Stats.Oecd.Org/Index.Aspx?Datasetcode=FAMILY#](http://Stats.Oecd.Org/Index.Aspx?Datasetcode=FAMILY#)

[Http:// Aile-Hekimligi. Uludag. Edu. Tr/ Ders4. Html](http://Aile-Hekimligi.Uludag.Edu.Tr/Ders4.Html)

EKLER:

Görüşme soruları:

1. Size göre en etkili boşanma sebebiniz nedir?
2. Boşanma sürecinde sizi psikolojik açıdan en fazla etkileyen etmen/etmenler nelerdir?
3. Boşanma sürecinde eski eşinizi en fazla etkileyen etmenler nelerdir?
4. Boşanma sürecinde nasıl bir tutum sergilediniz?
5. Boşanma sürecinde eski eşiniz nasıl bir tutum sergiledi?
6. Boşanma sürecinde hukuksal açıdan neler yaşadınız?

TURNITIN(ORJİNALLİK RAPORU)

Tez son

ORJİNALLİK RAPORU

%15

BENZERLİK ENDEKSİ

%13

İNTERNET
KAYNAKLARI

%4

YAYINLAR

%7

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	library.neu.edu.tr İnternet Kaynağı	%2
2	www.gercekbandirma.com İnternet Kaynağı	%1
3	acikarsiv.ankara.edu.tr İnternet Kaynağı	%1
4	Submitted to Eastern Mediterranean University Öğrenci Ödevi	%1
5	acikerisim.deu.edu.tr İnternet Kaynağı	%1
6	KIR, İbrahim and BÜLBÜL, Omer. "İsâhiye ilçesinde boşanma olgusu üzerine sosyolojik bir inceleme", Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2012. Yayın	%1
7	www.gunaydincanakkale.com İnternet Kaynağı	%1
8	www.akademikbakis.org	